

Vidensgrundlag; Børn og
unge med alvorlige
kriminalitetsproblematikker

september 2024

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

E-mail: info@sbst.dk

www.sbst.dk

Download eller se rapporten på

<https://sbst.dk>.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

digital isbn: **978-87-94371-24-7**

Indhold

Indhold.....	1
1 Indledning.....	4
1.1 Vidensgrundlagets formål og indhold.....	4
2 Målgruppe.....	5
2.1 Målgruppens afgrænsning.....	5
2.1.1 Afgrænsning i forhold til alder.....	5
2.1.2 Alvorlige kriminalitetsproblematikker.....	6
2.1.3 Sociale problematikker.....	6
2.1.4 Psykiske lidelser.....	6
2.2 Målgruppens karakteristika og udfordringer.....	6
2.2.1 Kriminalitet og omfang.....	7
2.2.2 Demografiske karakteristika.....	9
2.2.3 Familieforhold.....	10
2.2.4 Skoleforhold.....	10
2.2.5 Sociale problemer og psykiske lidelser.....	12
2.2.6 Adfærd og samspil med omverdenen.....	13
3 Centrale aktører.....	15
3.1 Barnet/ den unge, forældre og repræsentanter.....	15
3.2 Aktører på det sociale område.....	16
3.3 Aktører på skole- og uddannelsesområde.....	18
3.4 Aktører på sundhedsområdet.....	18
3.5 Aktører på det strafferetlige område.....	19
4 Forløb og rammer.....	21
4.1 Tre overordnede forløb.....	21
4.2 Forløb for de 10-14-årige.....	21
4.2.1 Opstartsfasen i UKN-forløb for de 10-14-årige.....	24
4.2.2 Efterforsknings- og forberedelsesfasen i UKN-forløb for de 10-14-årige.....	24
4.2.3 Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser.....	25
4.3 Forløb for de 15-17-årige.....	28
4.3.1 Opstartsfasen i strafferetlige forløb for de 15-17 årige.....	30
4.3.2 Efterforsknings- og forberedelsesfasen i strafferetlige forløb for de 15-17 årige.....	31

4.3.3	De strafferetlige sanktioner	32
4.4	Socialt myndighedsforløb	33
5	Faglige indsatser	35
5.1	Risiko, behov og responsivitet.....	35
5.1.1	Fokus i afdækning af konkrete forhold, den børnefaglige eller ungefaglige undersøgelse.....	36
5.1.2	Screening for psykiske problematikker og kognitive forstyrrelser	38
5.1.3	Risikovurdering	39
5.2	Akutte foranstaltninger.....	40
5.3	Virksomme mekanismer i metoder og indsatser	41
5.4	Planlægning og tilrettelæggelse af indsatsen.....	41
5.4.1	Inddragelse og samarbejde med barnet eller den unge og forældrene	42
5.4.2	Motivation af barnet eller den unge og forældrene	44
5.4.3	Valg af indsats	47
5.4.4	Indsatser målrettet skolegang og uddannelse	49
5.4.5	Indsatser målrettet behandling af misbrug.....	52
5.4.6	Indsatser målrettet behandling af psykiske lidelser	52
5.4.7	Sociale indsatser som hjemmebaserede foranstaltninger.....	53
5.4.8	Anbringelse	55
6	Samarbejde og koordinering	57
6.1	Opstartsfasen	58
6.1.1	Det indledende samarbejde mellem politi og de sociale myndigheder	58
6.1.2	Underretning af forældre.....	59
6.1.3	Samarbejde om den unges varetægtssurrogat på sikrede institutioner – 15-17-årige	60
6.2	Efterforsknings- og forberedelsesfasen.....	61
6.2.1	Forberedelse af sager vedrørende 10-14-årige til Ungdomskriminalitetsnævnet	61
6.2.2	Samarbejdet kommune, politi, anklagemyndighed og ungesamråd – 15-17-årige	61
6.2.3	Børne- og ungerådgiverens inddragelse af andre fagprofessionelle.....	62
6.2.4	Samarbejdet om skolegang og undervisning	63
6.3	Afgørelsesfasen.....	64
6.3.1	Retsmødet – hovedforhandling.....	64
6.3.2	Alternativ afsoning	65
6.3.3	Behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet.....	66
6.4	Indsatsfasen	66

6.4.1	Samarbejde om Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser	66
6.4.2	Samarbejde om strafferetlige sanktioner	68
6.4.3	Samarbejde og koordinering af indsatser	68
6.4.4	Samarbejde og koordinering med Børne- og ungdomspsykiatrien.	70
6.5	Overgang når de unge fylder 18 år	71
7	Budgetøkonomisk potentiale	73
	Referencer	76
	Bilag	0
	Bilag 1: Læseguide til vidensgrundlaget	0
	Bilag 2: Om vidensgrundlaget	1
	Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk	3

1 Indledning

Social- og Boligstyrelsens opgørelser viser, at henholdsvis 821 og 945 børn og unge i 2020 og 2021 var mistænkt eller sigtet for alvorlig kriminalitet. Heraf var henholdsvis 599 og 688 børn og unge en del af i målgruppen i herværende vidensgrundlag.

Nyere undersøgelser peger ligeledes på, at en stor del af børn og unge, der modtager en eller dom for kriminalitet inden de bliver 18 år, begår ny kriminalitet igen i deres voksne liv. Fx har 60 % af de unge, der modtager en ungdomssanktion, tidligere modtaget en eller flere strafferetlige afgørelser, og 75 % af de unge, der har modtaget en ungdomssanktion, har haft mindst ét tilbagefald til kriminalitet inden for to år efter modtagelsen af ungdomssanktionen (1). For unge, der er anbragt på delvis lukket afdeling, modtager seks ud af 10 unge en ny dom samme år som anbringelsens ophør. Året efter gælder det for otte ud af de 10, og tre år senere gælder det for knap ni ud af de 10, at de har modtaget en ny dom (2). Indsatsforløb til børn og unge, der har begået alvorlig kriminalitet er desuden ofte præget af høj grad af kompleksitet. Kapitel 4 beskriver og uddyber de tre overordnede forløb, som målgruppen kan modtage.

1.1 Vidensgrundlagets formål og indhold

Vidensgrundlaget har til formål at danne baggrund for og overblik over relevant viden om målgruppen og de forløb, rammer og indsatser det kan være relevant at iværksætte.

Vidensgrundlaget indeholder en beskrivelse og afgrænsning af målgruppen, en skitsering af aktørerne der indgår i forløbene, samt en beskrivelse af de forskellige forløb og rammer målgruppen kan tildeles. Herudover er der beskrevet hvilke faglige indsatser der virker og hvilke opmærksomhedspunkter, der bør være i koordineringen og samarbejdet mellem de involverede sektorer.

Målet er, at vidensgrundlaget kan understøtte andre vidensprodukter, som målrettes specifikke fagpersoner/-miljøer. Vidensgrundlaget kan understøtte et koordineret og systematisk tværgående og helhedsorienteret samarbejde, der går på tværs af sektorerne: social, undervisning, sundhed og det strafferetlige område, samt at den kan give en faglig ramme, der understøtter en tydelig rolle og ansvarsfordeling i indsatsen.

Vidensgrundlaget tager overvejende udgangspunkt i faglige indsatser, som kan tilbydes med hjemmel i barnets lov og folkeskoleloven. I kraft af målgruppens særlige problematikker i forhold til kriminalitet, er lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet også central. Herudover berører vidensgrundlaget også i lettere grad snitfladerne til anden strafferetlig lovgivning, sundhedsloven og øvrige lovgivninger, hvor det findes relevant.

Det er barnet eller den unges handlekommune, der har ansvaret for at sammensætte helhedsorienterede og sammenhængende forløb på tværs af fagligheder, specialiseringsniveauer og organisatoriske skel, med inddragelse af relevante tilbud og vidensmiljøer. Det er imidlertid en forudsætning for, at indsatsen lykkes, at alle relevante parter deltager aktivt i samarbejdet og forpligter sig i forhold til egne roller og opgaver, herunder at barnet/den unge og forældrene inddrages.

2 Målgruppe

Målgruppen for dette vidensgrundlag er børn og unge i alderen 10-17 år med alvorlige kriminalitetsproblematikker, som samtidig har mindst en, men oftest en række komplekse, sammensatte sociale problemstillinger og/eller psykiske lidelser.

Målgruppen er en gruppe af børn og unge, hvor nogle af de følgende karakteristika indgår:

- en høj grad af marginalisering og udsathed
- en konfliktbetonet systemkontakt præget af manglende kontinuitet
- lav grad af tillid til voksne/systemet
- manglende opbakning fra forældre og netværk
- problematiske skoleforløb med lav faglige standpunkter, specialundervisning, skoleskift og høj risiko for ikke at afslutte grundskolen
- at have kognitive- og/eller indlæringsvanskeligheder
- overrepræsentation i de større byers udsatte boligområder
- ofte at være anbragt uden for hjemmet
- tidlig debut med forbrug af alkohol og stoffer
- psykiske lidelser
- at søge fællesskaber med andre med lignende problematikker/adfærd.

Målgruppens karakteristika uddybes i de følgende afsnit. Det er en kompleks målgruppe at tilrettelægge indsatser til, blandt andet på grund af at der ofte er mange samtidige problemstillinger, der kræver en høj grad af tværfaglig- og tværsektoriel koordinering.

Målgruppen har behov for indsatser, der bliver individuelt tilrettelagt og tilpasset deres konkrete situation, med blik for en helhedsorienteret løsning der koordineres på tværs af fagligheder og sektorområder.

2.1 Målgruppens afgrænsning

2.1.1 Afgrænsning i forhold til alder

Målgruppen afgrænses til børn og unge i alderen 10 til og med 17 år. Opadtil er målgruppen afgrænset i relation til myndighedsalderen ved det 18. år, hvor der som følge af, at den unge er myndig, vil være et andet sagsforløb, ligesom der på det sociale område skal anvendes andre regler for indsatsen. Endvidere kan man indadtil i målgruppen sondre mellem de 10 til 14-årige og de 15 til 17-årige i forhold til den kriminelle lavalder på 15 år, hvor forskellige lovgivninger træder i kraft. Dette indebærer forskellige rettigheder og kan have indflydelse på barnets eller den unges forløb.

Nogle unge vil inden de fylder 18 år modtage en sanktion på baggrund af alvorlige kriminalitetsproblematikker, hvor sanktionen rækker ud over det fyldte 18. år (bl.a. unge i ungdomssanktionen). Forløb efter det 18. år for disse unge er ikke inkluderet i vidensgrundlaget. Der vil dog være en beskrivelse af overgangen, herunder med henvisning til materiale om efterværn.

2.1.2 Alvorlige kriminalitetsproblematikker

Ved alvorlige kriminalitetsproblematikker forstås, at barnet eller den unge har begået mindst tre kriminelle handlinger af personfarlig eller anden alvorlige karakterer eller én enkelt sådan handling af meget grov karakter.¹

2.1.3 Sociale problematikker

Ved sociale problematikker i forhold til børn og unge forstås, at barnet eller den unge befinder sig i en tilstand, som er kendetegnet ved, at vedkommende ikke har de samme muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som sine jævnaldrende. Barnet eller den unges vanskeligheder kan være knyttet til udvikling og adfærd, til sundheds- og helbredsmæssige forhold, til opvækstvilkår og familieforhold, til opbygning af sociale kompetencer og relationer til jævnaldrende og/eller til indlæring, skolegang, uddannelse og beskæftigelse. Som følge af vanskelighederne har barnet eller den unge ofte behov for særlig støtte i form af forebyggende indsatser, støttende indsatser eller anbringelse² til at afhjælpe vanskelighederne.³

2.1.4 Psykiske lidelser

Vidensgrundlaget lægger sig op ad samme definition af "psykisk lidelse", som den der anvendes i det faglige oplæg til en 10 årsplan for psykiatrien (3 s. 32). Ved psykisk lidelse forstås i 10 årsplanen lidelser "*der relaterer sig til en forstyrrelse af den enkeltes tanker, følelsesmæssige regulering eller adfærd, og som oftest medfører nedsat funktionsevne i dagligdagen, skaber ubehag og reducerer livskvaliteten hos den enkelte og som kan forhindre den enkelte i at deltage aktivt i samfundet på lige fod med andre*" (3 s. 35).⁴

Psykiske lidelser anvendes ligeledes bredt i den forstand, at det omfatter børn og unge som er blevet sundhedsfagligt udredt og behandlet, og børn og unge med formodning om lidelse relateret til sindet, men som endnu ikke er blevet udredt og behandlet (3 s. 35).

2.2 Målgruppens karakteristika og udfordringer

Nedenstående beskrivelser af karakteristika og udfordringer hos målgruppen bygger på Social- og Boligstyrelsens egne beregninger af målgruppens omfang og karakteristika, primært i 2021. For uddybning af hvordan målgruppen er afgrænset i beregningerne henvises til Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk. Endvidere henvises der, hvor det er relevant, også til en række andre forskellige undersøgelser og analyser af gruppen af unge, som begår meget alvorlig kriminalitet.

De unge i målgruppen er samlet set præget af en række centrale udfordringer, der i meget høj grad vanskeliggør et kriminalitetsfrit liv. Der vil for målgruppen være tale om både en betydelig

---

¹ Målgruppen afgrænses i forhold til kriminalitet tilsvarende som den gruppe Justitsministeriets Forskningskontor betegner som 'de mest kriminelle' unge (8). Se *Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk* for yderligere afgrænsning.

² Vidensgrundlaget bruger begreberne fra barnets lov, selvom der i registeranalyserne tages udgangspunkt i indsatser givet efter serviceloven.

³ I forhold til registeranalyserne medtages kun børn og unge der har fået en indsats jf. relevante paragraffer i serviceloven eller lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Se listen i *Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk*.

⁴ I forhold til registeranalyserne, medtages kun børn og unge, der er diagnosticeret med en psykiatrisk diagnose, visse udviklingsforstyrrelser eller adfærdsforstyrrelser. Se listen i *Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk*.

sværhedsgrad af den enkelte problemstilling og en *flerhed* af problemstillinger, som vil gøre den enkeltes samlede problemkompleks både omfangsrigt og komplekst.

Flerheden af problemstillinger vil for målgruppen give sig til udtryk i et komplekst symptombillede, fx udadreagerende/aggressiv adfærd, forskellige sociale problemer og psykiske lidelser, et relativt højt forbrug/misbrug af rusmidler, manglende forældre- og netværksopbakning samt svag/manglende tilknytning til skole og uddannelse.

Sværhedsgraden og flerheden – den samlede kompleksitet – i den unges udfordringer kan endvidere bevirke, at samspillet mellem udfordringerne understøtter, forstærker og accelerer den enkeltes situation. Altså at der kan opstå negative synergieffekter, der forstærker den unges udsathed yderligere.

2.2.1 Kriminalitet og omfang

Social- og Boligstyrelsens analyser af målgruppens kriminalitet viser, at 89 pct. i målgruppen på et tidspunkt har været mistænkt eller dømt for personfarlig kriminalitet.

Som det fremgår af *Tabel 1* var 76 pct. af målgruppen 12-14 år, da de blev registreret for deres første kriminelle handlinger af alvorlig eller meget alvorlig karakter, mens alene 17 pct. var over den kriminelle lavalder, da de debuterede.

Tabel 1: Fordeling af kriminel debutalder

Debutalder	Antal	Pct.
Under 10 år	13	2
10 år	8	1
11 år	26	4
12 år	88	13
13 år	196	28
14 år	240	35
15 år	87	13
16 år eller derover	30	4

Anm: Opgørelsen er baseret på kriminalstatistikken for afgørelser (KRAF) og sigtelser for mindreårige (KRMS). For afgørelser er datoen for selve lovovertrædelsen opgjort i kriminalstatistikken for sigtelser (KRSI). Debutalderen er opgjort på baggrund af datoen for personens første lovovertrædelse, der vedrører alvorlige eller meget alvorlige forhold. N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

I 2021 var godt 20 pct. af målgruppen registreret for, at de siden deres debut med kriminelle handlinger har været mistænkt/sigtet for seks forhold eller flere af alvorlig eller meget alvorlig karakter. Knap 60 pct. var registreret for tre til fem forhold. Målgruppen for vidensgrundlaget er dermed gennemsnitligt registreret for 4,2 forhold siden kriminel debut af alvorlig eller meget alvorlig karakter. Til sammenligning finder Justitsministeriets Forskningskontor i en analyse af udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet, at børn og unge, der i 2021 var registreret for

kriminalitet i gennemsnit var registreret for 1,9 forhold pr år (uanset kriminalitetens sværhedsgrad) (4).

Tabel 2: Antal kriminelle forhold siden kriminel debut

Antal forhold	Antal	Pct.
1 forhold	102	15
2 forhold	52	8
3 forhold	212	31
4 forhold	117	17
5 forhold	60	9
6 forhold	49	7
7 forhold	29	4
8 forhold	13	2
9 forhold	13	2
10 forhold eller flere	141	6

Anm: Antallet af kriminelle forhold i personens levetid inkluderer kun de mistanker og domme, som vedrører alvorlige eller meget alvorlige forhold. Opgørelsen er baseret på kriminalstatistikken for afgørelser (KRAF) og sigtelser for mindreårige (KRMS). N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

For de unge i målgruppen, der er over den kriminelle lavalder, er det muligt at studere, hvilke sanktioner, de har fået. I *Tabel 3* er sanktionstypen for de unges seneste registrerede kriminelle handlinger af alvorlig eller meget alvorlig karakter angivet. Godt 60 pct. af de unge over den kriminelle lavalder blev idømt en frihedsstraf, hvoraf hovedparten (43 pct.) fik en betinget dom. Knap en tredjedel blev idømt en bødestraf, mens 9 pct. har fået andre afgørelser, som fx tiltalefrafald.

Tabel 3: Fordeling af sanktionstype for seneste kriminelle handling

Sanktionstype	Antal	Pct.
Ubetinget frihedsstraf	61	18
Betinget frihedsstraf	146	43
Bødeafgørelse	105	31
Tiltaleundladelse eller -frafald	21	6
Andre afgørelser	10	3

Anm: Sanktionstypen vedrører personens seneste kriminelle forhold af enten alvorlig eller meget alvorlig karakter, som har ført til en afgørelse. Sanktionstypen er opgjort på baggrund af kriminalstatistikken for afgørelser (KRAF).

Grupperingen af de enkelte afgørelseskoder følger Danmarks Statistik opdeling (STRAF40). Pga. afrunding overstiger totalen 100 pct. N=343.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

2.2.2 Demografiske karakteristika

Social- og Boligstyrelsens beregninger om målgruppen viser, at drengene i 2021 udgjorde 87 pct. Det stemmer godt overens med andre analyser af gruppen af de mest kriminelle unge der finder, at drengene udgør helt op til 90 pct. (1 s. 27; 5). En årsag til den store procentvise forskel kønnene imellem er forskellen på de kriminelle handlinger. Drengene begår oftere end pigerne røverier, forbrydelser med vold og trusler, hærværk, brugstyveri samt økonomisk kriminalitet. Hos pigerne udgør butikstyveri mere end 40 pct., mens det hos drengene kun udgør omkring 10 pct. (4 s. 29).

Størstedelen (82 pct.) af de unge i målgruppen var i 2021 15 år eller derover jf. *Table 4*. Kun én procent var 12 år eller yngre og en tredjedel var fyldt 17 år.

Table 4: Aldersfordeling for målgruppen i 2021

Alder	Antal	Pct.
12 år eller derunder	9	1
13 år	35	5
14 år	80	12
15 år	147	21
16 år	190	28
17 år	227	33

Anm: Opgørelsen omfatter personer i målgruppen i 2021. Alderen er opgjort på baggrund af befolkningsregistret (BEF) ultimo året. N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Størstedelen (69 pct.) af de unge i målgruppen er af dansk herkomst jf. *Table 5*. Unge med anden etnisk herkomst end dansk er dermed overrepræsenteret i målgruppen i forhold til fordelingen i den samlede befolkning, hvor den i 2021 var 14 pct. (6). Andre undersøgelser viser, at det særligt er indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, der er overrepræsenteret (5 s. 35).

Table 5: Fordeling af herkomst for målgruppen i 2021

Herkomst	Antal	Pct.
Danskere	477	69
Indvandrere	53	8
Efterkommere	158	23

Anm: Opgørelsen omfatter personer i målgruppen i 2021 og er lavet på baggrund af befolkningsregistret (BEF). N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

2.2.3 Familieforhold

Forskningen viser, at forældres tilknytning til arbejdsmarkedet, indkomst og uddannelsesniveau er relateret til risikoen for, at deres børn begår kriminalitet (7).

Målgruppens forældre er typisk kendetegnet ved en relativt lav uddannelsesgrad, ringere tilknytning til arbejdsmarkedet end andre unges forældre, i højere grad at modtage kontanthjælp samt en heraf afledt lavere disponibel indkomst. Forældrene er endvidere oftere i kontakt med psykiatrien, flere har et misbrug af rusmidler sammenlignet med andre forældre, og flere har begået kriminalitet (8 s. 51ff, 56, 58f).

Der ses en klar overrepræsentation af de unge i målgruppen i de større byer – København, Aarhus og Odense – og oftere i udsatte boligområder end andre unge⁵. Mange af de unge i målgruppen vil have oplevet en omskiftelig boligsituation i form af mange boligskift, en stor del (50 pct.) har flyttet tre eller flere gange, noget øvrige unge ikke oplever i samme grad (8 s. 37). Social- og Boligstyrelsens egne beregninger viser desuden, at kun 15 pct. af de unge i målgruppen bor sammen med begge deres forældre, 40 pct. bor sammen med den ene af forældrene, mens 45 pct. ikke bor sammen med nogen af sine forældre.⁶

Samlet set er der tale om børn og unge med en kompleks og belastet familiebaggrund, og hvor ustabilitet karakteriserer familierelationerne. Det er brudte familier med tab af tætte relationer, et turbulent og omskifteligt familieliv, der giver mangel på nærhed i de nære relationer. De har derfor i en tidlig alder søgt væk fra familien og til kammeratskabsgrupper med børn og unge med tilsvarende behov (9; 10).

2.2.4 Skoleforhold

Målgruppen er kendetegnet ved at have et problematisk skoleforløb. Flere analyser har vist sammenhængen mellem skoleforløb og kriminalitet, både ved at vise, at unge, der klarer sig dårligt i grundskolen, har større sandsynlighed for at få en dom som 25-årig, og at de, der får en dom, fik dårligere karakterer i skolen, og i langt mindre grad end andre unge har gennemført grundskolen (5 s. 41).

Tablet 6 viser antal af skoleskift, dels hvor mange der i alt skifter skole, dels hvor mange, der gør det inden for et skoleår. Et skoleskift kan forekomme på baggrund af mange forskellige årsager – fx hvis en skole kun tilbyder 0.-6. klassetrin eller pga. sammenlægninger af flere forskellige skoler. Som det fremgår af tabellen oplever 74 pct. i målgruppen to eller flere skoleskift i løbet af deres grundskole, imens 43 pct. har oplevet to eller flere skoleskift i løbet af deres grundskole, når der kun medregnes skift i løbet af et skoleår. Netop to skoleskift eller flere har vist sig at øge sandsynligheden for, at den unge senere begår kriminalitet (11 s. 16 + 58). Målgruppens ofte problematiske forhold til deres skole fremgår også af *Tablet 7*, som angiver fraværet for de børn og unge i målgruppen, der i 2020-21 var indskrevet på en kommunal folkeskole eller specialskole. 30 pct. af disse børn og unge havde et samlet fravær på mere end 20 pct., og yderligere 23 pct. havde et fravær på mellem 10 og 20 pct. Blandt de børn og unge, der fortsat gik i grundskole, viser *Tablet 7* at 23 pct. havde et ulovligt fravær på 10 pct. eller mere.

---

⁵ Dette betyder også, da målgruppen består af relativt få personer absolut set, at en del kommuner har meget få unge i målgruppen bosiddende.

⁶ Opgørelsen af, hvem de unge bor hos, omfatter personer i målgruppen i 2021. Bopælsstatus er opgjort på baggrund af befolkningsregistret (BEF) ultimo året.

Tabel 6: Fordeling af antal skoleskift i skoleåret og i alt

Antal skoleskift	Skoleskift i skoleåret i pct.	Skoleskift i alt i pct.
0 skoleskift	26	8
1 skoleskift	31	18
2 skoleskift	24	23
3 skift eller flere	19	51

Anm: Antallet af skoleskift er lavet på baggrund af elevregistret (KOTRE). Opgørelsen baserer sig på hele personens grundskoleforløb frem til og med skoleåret 2020/2021. Antallet af samlede skoleskift viser både skoleskift i indeværende skoleår og på tværs af skoleår. Antallet af skoleskift i skoleåret viser alene de skoleskift, der sker midt i et skoleår. Opgørelsen omfatter både de personer, som har færdiggjort deres grundskole hvormed hele grundskoleforløbet kendes, og de personer, som fortsat er i gang med grundskolen. Det understreges, at et skoleskift kan forekomme på baggrund af mange forskellige årsager – fx hvis en skole kun tilbyder 0-6 klassetrin eller pga. sammenlægninger af flere forskellige skoler. N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Tabel 7: Fraværsprocent i skoleåret 2020/2021.

Fraværsprocent	Samlet fravær i pct.	Ulovligt fravær i pct.
0 pct.	14	30
0,1-5 pct.	16	33
5,1-10 pct.	17	15
10,1-15 pct.	13	5
15,1-20 pct.	10	5
Mere end 20 pct.	30	13

Anm: Opgørelsen viser fordelingen af hhv. den samlede og ulovlige fraværsprocent for elever i 0-9 klassetrin for kommunale folkeskoler og specialskoler. Dvs. personer, der er indskrevet på fx frie grundskoler, efterskoler mv., indgår ikke i opgørelsen. Fravær dækker over ulovligt fravær, lovligt fravær og sygefravær. Det er op til den enkelte skoleleder at fastsætte, hvordan fraværstidspunkter defineres. Opgørelsen er lavet på baggrund af data fra Styrelsen for It og Læring. N=280.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik og Styrelsen for It og Læring.

Blandt de 454 børn og unge i målgruppen som i skoleåret 2020-21 var indskrevet i 0.-9. klassetrin på en grundskole modtog 45 pct. specialundervisning i skoleåret.

Justitsministeriets Forskningskontors undersøgelse af gruppen af de mest kriminelle unge, viser tilsvarende udfordringer i forhold til skoleforløbet. Flere end gennemsnittet har afbrudte skoleforløb med flere skoleskift samt et lavere fagligt standpunkt. Markant flere går oftere ét klassetrin om, og væsentligt flere af de mest kriminelle unge har ligeledes modtaget specialundervisning eller gået i en specialklasse. De mest kriminelle unge er endvidere karakteriseret ved ikke at have gennemført grundskolen og ikke at være i gang med at gennemføre en uddannelse. Ca. 16 pct. af de mest kriminelle unge gennemfører ikke

grundskolen, og mere end 60 pct. er ikke i gang med en uddannelse ved 18 års-alderen. De tilsvarende tal for unge, der ikke har begået kriminalitet er henholdsvis 2 pct. og ca. 13 pct. (8 s. 42ff).

Generelt har man fundet en sammenhæng mellem sproglige færdigheder samt indlæringsproblemer og adfærdsvanskeligheder. Mange af de unge kan således have kognitive forstyrrelser eller indlæringsvanskeligheder, der betyder, at de har problemer med at tage imod, bearbejde, tolke og reagere på informationer fra deres omgivelser. Manglende kognitiv formåen kan endvidere komme til udtryk ved problemer med sprogforståelse og evnen til at udtrykke sig. Endvidere kan børn og unge med udviklingsforstyrrelser fx ADHD have udfordringer med eksekutive funktioner, som betyder, at de, uden støtte, kan have vanskeligt ved at imødegå skolens krav om kontinuerlig løsning af nye opgaver (12). Problemer med at leve op til skolens faglige krav kan lede til mistro og manglende tilknytning til lærere og kammerater i skolen og dermed til fravær (13). De skolemæssige udfordringer, som målgruppen oplever, og løsninger herpå, er således meget afhængig af, at barnet eller den unge udredes for psykiske lidelser og kognitive forstyrrelser.

Flere af de unge kan endvidere – som følge af opvækstvilkår og skoleforløb – generelt have svært ved at indordne sig under samfundets regler, fx regler i skolen, og de kan derfor have dårlige oplevelser med at gå i skole. Oplevelser som også kan skyldes, at deres forældre ikke viser interesse i deres skolegang, og at mobning ligger til grund for dårlig trivsel i skolen (9).

2.2.5 Sociale problemer og psykiske lidelser

Undersøgelser har vist, at en større andel af børn og unge, der har modtaget en forebyggende eller støttende indsats eller særligt været anbragt, i højere grad begår kriminalitet end andre børn og unge; (5; 1 s. 28; 14; 15 s. 58). Analyser viser, at det særligt er unge, der anbringes sent, dvs. i teenageårene, som udviser normbrydende adfærd, og at det dermed ikke er anbringelsen i sig selv, der forøger sandsynligheden, men snarere, at særligt denne gruppe har været udsat for omsorgssvigt og misrøgt inden anbringelsen (16 s. 119f). Kriminaliteten i sig selv kan medføre, at de unge efterfølgende får foranstaltninger. Derfor viser *Tabel 8* Social- og Boligstyrelsens opgørelse af, hvor stor en andel i målgruppe, der inden de blev registreret for deres første kriminalitet af alvorlig eller meget alvorlig grad var anbragt i plejefamilie eller børne- og ungehjem eller modtog en forebyggende indsats. Godt to tredjedele havde modtaget forebyggende eller støttende foranstaltninger, og 35 pct. var eller havde været anbragt.

Tabel 8: Sociale indsatser og kontakt til psykiatri før kriminel debut

Social indsats	Pct.
Anbragt i plejefamilie	11
Anbragt på børne- og ungehjem	24
Modtaget forebyggende eller støttende indsatser	69
Stofmisbrugsbehandling	1
Kontakt til psykiatrien	21

Anm: Tabellen viser hvor mange, der før datoen for første kriminelle handling af alvorlig eller meget alvorlig karakter, havde en social og/eller psykiatrisk problemstilling. Kontakt til psykiatrien vedrører kun de kontakter, der er registreret med en af de samme diagnosekoder for psykisk lidelse, som der anvendes ved målgruppens afgrænsning (DF10*-

DF69*, DF91* og DF92*). Anbringelse på institution eller opholdssted omfatter også alle øvrige anbringelsessteder, som ikke er plejefamilier, som f.eks. efterskole, eget værelse mv. N=688.

Kilde: Social- og Boligstyrelsens egne beregninger på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik.

Som det fremgår af *Table 8* har 21 pct. været i kontakt med psykiatrien før deres kriminelle debut. Dette tal er noget lavere end i andre analyser (1 s. 29-31), men kan skyldes, at der afgrænses forskelligt, og at nærværende opgørelse også inkluderer gruppen af meget unge debutanter. En del af de unge i målgruppen vil komme i kontakt med psykiatrien i forlængelse af begået kriminalitet enten i form af en psykiatrisk udredning eller en mentalundersøgelse. Undersøgelser viser således, at unge med meget alvorlige kriminalitetsproblematikker hyppigere end andre unge er i kontakt med psykiatrien – henholdsvis ca. 40 pct. og 10 pct. Langt de fleste i gruppen med kriminel adfærd har været i kontakt med psykiatrien før første mistanke/sigtelse (8 s. 47).

Forskningen omkring unge, risikofaktorer og kriminalitet, har endvidere vist, at en række psykiske lidelser øger risikoen for kriminel adfærd. Særligt personer med ADHD, kan lide af opmærksomhedsforstyrrelser, ringe situationsfornemmelse, hyperaktivitet og impulsivitet, hvilket øger kriminalitetsrisikoen (15 s. 10).⁷ En svensk undersøgelse har fundet, at psykisk lidelse i ungdomsårene er en modererende faktor i sammenhængen mellem belastende opvækstvilkår og personfarlig kriminalitet. Det betyder, at jo flere belastende forhold, der har været i barndommen, jo mere øger det også at have en psykisk lidelse som ung i sig selv risikoen for, at vedkommende begår personfarlig kriminalitet. Effekten af psykisk lidelse i ungdomsårene, når der er kontrolleret for opvækstvilkår er størst for personer med misbrug og psykotiske lidelser (17).

Mange af de unge i målgruppen har i større grad end andre unge erfaringer med rusmidler. En undersøgelse fra Cefu viser, at brugen af rusmidler er mest udbredt blandt unge, der har erfaring med alvorligere former for kriminalitetsadfærd⁸, herunder er særligt dem der har taget både hash og stoffer overrepræsenteret i forhold til andre ungegrupper (ca. 55 pct. overfor ca. 4 pct. af unge uden kriminel adfærd (18 s. 200f)). Endvidere er unge med alvorlig kriminalitetsadfærd fire gange mere tilbøjelige til at drikke sig fulde flere gange om ugen end unge uden kriminalitetsadfærd.⁹ Tidlig debut med alkohol og stoffer øger i øvrigt sandsynligheden for at ende i kriminalitet (10). Problemkompleksiteten hos de unge, herunder psykiske lidelser, betyder, at misbruget for nogle af de unge har karakter af selvmedicinering (19 s. 48). Den ene procent, som er angivet til at være i misbrugsbehandling, er ikke retvisende for antallet af børn og unge i målgruppen, som reelt er misbrugende eller har behov for misbrugsbehandling. Den andel må betragtes som væsentligt større.

2.2.6 Adfærd og samspil med omverdenen

Unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker karakteriseres ofte ved adfærdsvanskeligheder og/eller antisociale holdninger (20). Adfærdsvanskelighederne kan f.eks. give sig til udtryk i aggressivitet, manglende selvkontrol af temperament og følelser, frygtløshed, impulsivitet, opmærksomhedsproblemer og overaktivitet (13 s. 31ff). Problematikker, der kan være forårsaget af uopdagede psykiske lidelser som fx ADHD. Adfærden betyder, at de kan have

---

⁷ Af andre risikofaktorer i forbindelse med kriminel adfærd kan der endvidere peges på lav intelligens/IQ svækket kognitivt apparat samt udviklingshæmning (86).

⁸ Unge med alvorlig kriminalitetsadfærd består i Cefu-undersøgelsen af "de unge, der har svaret ja til, at de enten har overfaldet nogen eller begået indbrudstyveri, der er en relativ alvorlig form for tyveri." (18 s. 200).

⁹ Under afsnittet med psykiatri fremgik det i øvrigt at der er en overrepræsentation i gruppen af 'de mest kriminelle' unge i psykiatrien på grund af 'Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af psykoaktive stoffer', hvilket indikerer større erfaringer med narkotiske stoffer.

svært ved at indgå og begå sig i (pro-)sociale sammenhænge og fællesskaber, det kan være i uddannelsesregi, fritidsaktiviteter, beskæftigelse o.a.

Fagprofessionelle oplever ofte, at det kan være vanskeligt at samarbejde med unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker. De unge beskrives som søgende en høj grad af autonomi, og hvor det er svært at fastholde kontakt og aftaler med de unge, og hvor de unge afviser at følge de voksnes krav og anvisninger (19 s. 103). Kravafvisende er et begreb, der bliver anvendt om denne gruppe. De har imidlertid ofte en anden problemforståelse og -løsning end forældre og fagprofessionelle. Når der iværksættes indsatser over for denne gruppe præges de ofte af manglende kontinuitet og hyppige ændringer, der hos de unge kan medføre lav grad af tillid til de fagprofessionelle og systemet, fx som følge af mange afbrudte indsats- og anbringelsesforløb (21 s. 38-50). Kontakten mellem den unge og de fagprofessionelle kan undertiden give sig udslag i grænseoverskridende, truende, aggressiv eller voldelig adfærd, og/eller komme til udtryk i en oppositionel attitude til systemet og de fagprofessionelle, fx hvis der træffes afgørelser, de er uenige i, eller ikke kan forstå.

Dermed er ofte tale om unge, der er i såkaldt førovervejelse i forhold til at ændre adfærd – dvs. at de ikke oplever, at det er vigtigt for dem, eller oplever at de har evnerne eller mulighederne i forhold til at indgå i og modtage indsatser, der kan understøtte en positiv udvikling. Herunder har mange mistet troen på at voksne kan eller vil hjælpe dem på en meningsfuld måde (19).

For nogle unge er løsningen på deres problemer at søge sammen med andre unge som har tilsvarende problemer som dem selv. Det kan bl.a. være et resultat af, at deres adfærdsproblematikker kan gøre det svært for dem at blive accepteret og socialiseret ind i de fællesskaber, som deres jævnaldrende i fx skole har (13 s. 31). De søger således fællesskaber med andre unge, der som oftest, tilsvarende dem selv er opvokset i ressourcetsvage og konfliktfyldte familier, og hvor løsningerne i fællesskabet bliver skolefravær, misbrug og kriminalitet. De sociale fællesskaber tilbyder et socialt tilhørsforhold med gensidige forpligtelser, hvor man hjælper hinanden og stoler på hinanden. Det gør fællesskabet stærkt og den unge kan her møde en respekt for sin person, de ikke tidligere har mødt (9 s. 73f).

En undersøgelse af sociale anbringelser på sikrede institutioner finder, at næsten alle unge har været stukket af fra enten hjem eller institution i kortere eller længere tid, hvor de netop søger disse fællesskaber og bor hos venner eller kærester. Det er således vurderingen, at de sammenhænge, de unge indgår i under rømningen, er med til at øge deres risiko for misbrug og kriminalitet. Samtidig påvirker rømninger over længere tid de unges sundhed og trivsel, og en stigende farlighed som følge af en gradvis øget udsathed (19 s. 46f).

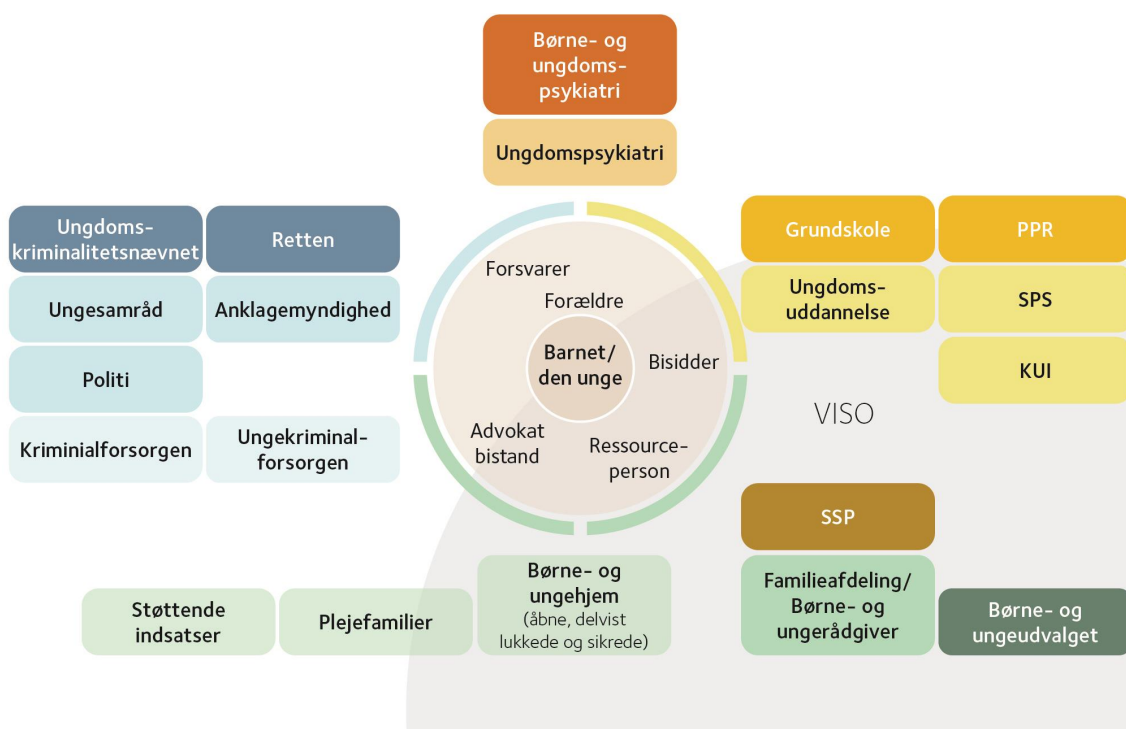

3 Centrale aktører

Et sags- og indsatsforløb til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblemer, og som samtidig har psykiske lidelser eller sociale problemer, involverer en række forskellige aktører fra social-, undervisnings- og sundhedsområdet samt det strafferetlige område. Aktører, der skal samarbejde og koordinere med hinanden og i samarbejde med barnet /den unge og dennes repræsentanter. I dette kapitel præsenteres aktørerne og deres hovedfunktion ift. målgruppens sags- og indsatsforløb meget kort.

De centrale aktører inddeles i fem overordnede grupper: 1) Barnet / den unge samt dem, der skal varetage deres interesser (3.1). Derudover inddeles aktørerne i myndigheder og institutioner inden for 2) det sociale område (3.2); 3) undervisningsområdet (3.3); 4) sundhedsområdet (3.4) samt 5) det strafferetlige område (3.5).

Figur 1 Centrale aktører

3.1 Barnet/ den unge, forældre og repræsentanter

Barnet eller den unge: Barnet eller den unge har partsrettigheder i forvaltningssag og for unge over 15 år i straffesag. Det er i lovgivningen fastsat, hvornår barnet eller den unge under 18 år selvstændigt varetager sine partsbeføjelser i en forvaltningssag. Barnet eller den unge kan i forhold til bestemmelserne i barnets lov selvstændigt udøve sine partsbeføjelser fra det er fyldt 10 år. I lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet er der fastsat en række væsentlige partsbeføjelser til børn og unge, der er fyldt 12 år. Barnet eller den unge kan bidrage med

væsentlig viden om egne forhold, ønsker, behov og udfordringer, og barnet eller den unges aktive deltagelse i indsatsen er en forudsætning for et vellykket forløb.¹⁰

Forældre: Forældremyndigheden har partsrettigheder i forvaltningssag. Forældrene kan bidrage med viden om egne og barnet eller den unges forhold, behov og udfordringer, og forældrenes aktive støtte til barnet eller den unge og opbakning til indsatsen er fremmende for et vellykket forløb. Forældrene har endvidere enkelte rettigheder i en straffesag vedrørende en ung under 18 år.

Bisidder og ressourcepersoner: Bisidderens opgave er at støtte barnet eller den unge ved møder med offentlige aktører, fx kommunal børne- og ungerådgiver, Ungdomskriminalitetsnævnet m.m., med at få formuleret perspektiver og ønsker samt huske og forstå informationer, som gives. Bisiddere kan være familie, venner eller professionelle. En ressourceperson er en person fra barnet eller den unges netværk, der ved sit særlige forhold til barnet eller den unge og særlig indsigt i den vedkommendes forhold, kan spille en væsentlig rolle i et forløb fastsat af Ungdomskriminalitetsnævnet. Ressourcepersoner kan være personer fra barnet eller den unges private eller professionelle netværk.¹¹

Advokat bistand (beskikket): børn og unge, der er fyldt 10 år, har ret til advokatbistand ved sager i børne- og ungeudvalget samt, fra de er fyldt 12 år, ved sager i Ungdomskriminalitetsnævnet, når sagen vedrører ophold på institution eller anbringelse. I særlige situationer kan der beskikkes en advokat til at repræsentere børn under 15 år ved politiet.¹² Det kan ske på anmodning fra forældremyndigheden eller politiet, hvis sagens karakter taler for det, fx særlig personfarlig kriminalitet, forventning om stort erstatningskrav på baggrund af den begåede kriminalitet m.m.

Forsvarer (beskikket): Forsvareren repræsenterer sigtede unge i alderen 15-17 år i straffesagen, og skal varetage deres interesser og rettigheder i denne sag.

3.2 Aktører på det sociale område

Familieafdeling og børne- og ungerådgiver: Familieafdelingen med den ansvarlige børne- og ungerådgiver som hovedaktør skal inddrage barnet eller den unge og forældrene, vurdere behov for underretning, evt. afdække eller undersøge barnet eller den unges forhold, afdække den relevante indsats, evt. udarbejde barnets plan eller ungeplan, evt. indstille til retten eller Ungdomskriminalitetsnævnet, iværksætte, gennemføre og koordinere indsatsen samt følge op på indsatsen og føre det personrettede tilsyn.

Erfaring, fortrolighed med og specialiseret viden om forløb og relevante aktører inden for særligt det strafferetlige område, i Ungdomskriminalitetsnævns regi samt på psykiatri- og sundhedsområdet vil have væsentlig betydning for børne- og ungerådgiverens mulighed for hensigtsmæssig håndtering af sagerne.

Børne- og ungeudvalget: Børne- og ungeudvalget træffer afgørelse om anbringelse uden samtykke fra forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år samt om andre tvangsmæssige indgreb over for børn, unge og deres forældre. Børne- og ungeudvalgets kompetence er begrænset ift. sager, der behandles i Ungdomskriminalitetsnævnet.

---

¹⁰ Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, Lov nr. 1705 af 27/12/2018, samt barnets lov LBK nr. 890 af 19/06/2024

¹¹ Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, Lov nr. 1705 af 27/12/2018, samt barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

¹² Jf. § 821 e. i retsplejeloven, LBK nr. 250 af 04/03/2024

Børne- og ungeudvalget består af to medlemmer fra kommunalbestyrelsen, en dommer og to medlemmer med pædagogisk-psykologisk faglighed.

Leverandører af støttende indsatser¹³: Kontaktperson, familiebehandling, gruppe- og individuel behandling, misbrugsbehandling m.m.

De fagprofessionelle bør være opkvalificerede i metoder og tilgange som er effektive til at styrke ressourcer og beskyttelsesfaktorer og afhjælpe risikofaktorer i forhold til fortsat kriminel adfærd. De fagprofessionelle bør endvidere have specialiseret viden om målgruppen, relevante metoder og tilgange i forhold til målgruppen samt have relationelle og personlige kompetencer samt være i stand til at arbejde tværfagligt og tværsektorielt (22).

Anbringelsessteder: Plejefamilier, børne- og ungehjem¹⁴, herunder delvis lukkede, sikrede og særligt sikrede afdelinger, der under opholdet giver barnet eller den unge omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling.

Specialiserede plejefamilier er godkendte til at varetage omsorgen og sikre udvikling og trivsel for børn og unge med svære støttebehov. Specialiserede plejefamilier har særlige kompetencer og kvalifikationer. De har en særlig viden om særlige/specialiserede behov, har særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer og har en solid erfaring med arbejdet med udsatte børn og unge (23).

Indsatsen på *børne- og ungehjem* skal varetage omsorg og sikre trivsel og udvikling for den unge samt være målrettet med at understøtte uddannelse, beskæftigelse og forebyggelse af kriminalitet. I *alle typer af børne- og ungehjem* bør personalet have en socialpædagogisk eller tilsvarende grunduddannelse. Personalet bør have efteruddannelse eller opkvalificering, der giver særlige kompetencer og specialiseret viden om målgruppen, herunder opvækstvilkår og de psykiske problematikker, som kendetegner målgruppen samt viden om virksomme indsatser og metoder. Personalet bør have højt specialiseret viden og erfaring med metoder og tilgange som er effektive at hjælpe barnet eller den unge ud af kriminalitet. Personalet bør endvidere have relationelle og personlige kompetencer samt være i stand til at arbejde tværfagligt og tværsektorielt. Det er endvidere centralt, at personalet regelmæssigt har adgang til supervision.

Delvis lukkede institutioner må kun anvendes, når der er risiko for barnet eller den unges sundhed og udvikling, fx på grund af kriminel adfærd, og hvor det er afgørende for den socialpædagogiske behandling, at barnet eller den unge i perioder kan fastholdes på institutionen. Personalet skal være opkvalificeret til at håndtere den særlige indsats i forbindelse med fastholdelsen.

Sikrede institutioner anvendes til anbringelse af børn og unge af strafferetlige og sociale årsager. Strafferetlige årsager er varetægtssurrogat, ungdomssanktionens første fase, herunder tilbageførsler samt alternativ afsoning. Sikrede institutioner må kun anvendes af sociale årsager, når det er absolut påkrævet; 1) for at hindre, at den unge skader sig selv eller andre, 2) for at tilvejebringe grundlag for videre socialpædagogisk behandling, eller 3) for et længerevarende behandlingsforløb. Sikrede institutioner har døre og vinduer konstant aflåste, og andre typer af børne- og ungehjem skal således ikke kunne imødekomme behovet. Personalet på sikrede institutioner skal være opkvalificeret til at yde en socialpædagogisk

---

¹³ Ved støttende indsatser henvises der til indsatser som i udgangspunktet gives i barnet eller den unges eget nærmiljø. Det er fx. indsatser efter § 32 stk. 1 nr. 2, 3, 5 og 8 i barnets lov LBK nr. 890 af 19/06/2024

¹⁴ I de kommende kapitler henviser "børne- og ungehjem" til åbne døgninstitutioner og opholdssteder, idet der ved henvisning til delvis lukkede afdelinger, sikrede institutioner og særlig sikrede afdelinger anvendes betegnelserne for disse typer af børne- og ungehjem.

indsats til unge, der er frihedsberøvet, samt til at forebygge og håndtere magtanvendelser og andre indgreb over for de unge.

En *særlig sikret afdeling* må alene anvendes til børn eller unge, hvor der er grundlag for anbringelse på en sikret institution, men hvor dette ikke er tilstrækkeligt på baggrund af en særlig voldelig adfærd eller psykisk afvigelse hos barnet eller den unge.

VISO: VISO yder gratis og specialiseret rådgivning til kommunale myndigheder, kommunale, regionale og private tilbud samt borgere om bl.a. metoder, redskaber og processer i komplekse sager samt tilrettelæggelse af en faglig indsats.

> **VISO**

Læs om VISO på VISO's hjemmeside.

[Find VISO på Sbst.dk](#)

3.3 Aktører på skole- og uddannelsesområde

Grundskole: Folkeskole, specialskole, intern skole på anbringelsessted eller skoletilbud i dagbehandlingstilbud.

Specialundervisning eller specialpædagogisk støtte, der skal hjælpe den unge med at få størst muligt udbytte af undervisningen, skal så vidt muligt ydes i den almindelige undervisning i folkeskolen. Er dette ikke tilstrækkeligt ydes specialundervisning i specialklasse eller på specialskole. Eleven kan endvidere visiteres til skoletilbud på et anbringelsessted eller i et dagbehandlingstilbud. Undervisningen skal varetages af uddannede lærere eller personer med tilsvarende kvalifikationer.

Folkeskole, specialskole eller andre skoletilbud kan være i barnet den unges handlekommune eller i en anden kommune, fx beliggenhedskommunen for et anbringelsessted.

Specialskoler, interne skoler og andre skoletilbud skal tilbyde den fulde fagrække og timeplanen skal opfylde folkeskolelovens krav om undervisningens samlede varighed i et helt skoleår.

Ungdomsuddannelser: Gymnasiale og erhvervsuddannelser. Der kan gennem uddannelsen ydes specialpædagogisk støtte til elever med særlige behov. Endvidere kan der tilrettelægges et særligt tilrettelagt treårigt ungdomsuddannelsesforløb (STU) til unge med særlige behov.

Pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR): PPR vurderer bl.a. om den unge har behov for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i folkeskolen, og i givet fald af hvilken art.

Den kommunale ungeindsats (KUI): KUI har ansvar for at koordinere den unges samlede forløb på tværs af uddannelses-, beskæftigelses- og socialindsatsen, bl.a. gennem en gennemgående kontaktperson og en uddannelsesplan.

Forberedende grunduddannelse (FGU): FGU skal forberede unge til opstart på en ordinær ungdomsuddannelse, efter et forløb ved FGU på maksimalt to år. Der kan gennem uddannelsen ydes specialpædagogisk støtte til elever med særlige behov.

3.4 Aktører på sundhedsområdet

Børne- og ungdomspsykiatrien: Den regionale børne- og ungdomspsykiatri har ansvaret for udredning, diagnosticering og behandling af lidelser med en vis kompleksitet/sværhedsgrad, hvilket kan gøres ved indlæggelse, ambulante eller ved udgående teams. Medicinsk behandling

varetages af en speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri. Regionerne yder konsulentbistand til kommunerne, i det omfang kommunerne efterspørger det. Kommunerne har ansvaret for forebyggelse, lettere behandling, opfølgning, rehabilitering, psykoedukation af familien mv.¹⁵ Kommunerne og regionen indgår sundhedsaftaler, der er med til at understøtte sammenhæng i ydelserne.

Ungdomsretspsykiatrien: Ungdomsretspsykiatrien er en del af den regionale børne- og ungdomspsykiatri. Behandling og undersøgelser kan både foregå under indlæggelse og ambulant. Ungdomsretspsykiatrien udarbejder bl.a. mentalundersøgelse af de unge 15-17-årige i forbindelse med den strafferetlige proces, samt behandler unge, der har fået en foranstaltningsdom.

3.5 Aktører på det strafferetlige område

Politiet: Det er politiets opgave at forebygge og efterforske kriminalitet begået af børn og unge. Endvidere er politiet ansvarlig for at screene sagen til Ungdomskriminalitetsnævnet samt underrette forældremyndighedsindehaveren og de sociale myndigheder.¹⁶

Anklagemyndigheden: Anklagemyndigheden er ansvarlig for at rejse tiltale samt at indbringe sagen for retten, herunder forhold, der kræver rettens afgørelse under efterforskningen, fx grundlovsforhør mhp. varetægtsfængsling. Anklagemyndigheden er endvidere ansvarlig for at iværksætte evt. personundersøgelse og/eller mentalundersøgelse samt at indhente oplysninger og indstilling fra de sociale myndigheder og ungesamrådet.

Ungesamrådet: Organiseringen af de enkelte ungesamråd er aftalt lokalt. Ungesamrådene består typisk af politi/anklagemyndighed, Kriminalforsorgen i Frihed, repræsentanter fra berørte kommuner, regionen samt eventuelt andre sagkyndige, er ansvarlig for i samarbejde med kommunen at indstille sanktionsvalg samt evt. anbringelsessted til retten.

Retten: Retten træffer ved hovedforhandlingen afgørelse om skyldsspørgsmål (dvs. om den unge er skyldig eller ikke skyldig) og udmåler evt. straf samt træffer afgørelse om foranstaltninger. Ved hovedforhandlingen består retten af en dommer og to domsmænd, medmindre den tiltalte har erkendt sig skyldig, eller sagen behandles som en nævningesag. Retten træffer endvidere under efterforskning af sagen afgørelse om, om den unge fx skal beskikkes en forsvarer, varetægtsfængsles m.m.

Ungdomskriminalitetsnævnet (UKN): UKN træffer efter henvisning fra politiet (10-14-årige) eller fra retten (15-17-årige) afgørelse om straksreaktioner eller forbedringsforløb samt ved anbringelse afgørelser om forhold vedrørende anbringelsen. UKN består af en dommer, en repræsentant fra politiet samt en kommunal repræsentant. Nævnet bistås af en børnesagkyndig i alle sager vedrørende børn og unge i alderen 10 til 14 år samt i en række sager vedrørende 15-17-årige. Nævnet har tilknyttet et sekretariat.

Kriminalforsorgen: Kriminalforsorgen fuldbyrder straffe, der er fastsat ved dom, herunder ubetingede og betingede domme. Kriminalforsorgen fører også tilsyn med og træffer afgørelse om alternativ afsoning i institution, en såkaldt § 78-anbringelse.¹⁷

Ungekriminalforsorgen: Ungekriminalforsorgen fører tilsyn med, at barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaverne efterkommer Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser, samt

---

¹⁵ Jf. § 120 i sundhedsloven, LBK nr. 247 af 12/03/2024

¹⁶ Jf., § 821 d i retsplejeloven, LBK nr. 250 af 04/03/2024

¹⁷ Jf. § 78 i straffuldbyrdelsesloven, LBK nr. 201 af 28/02/2023.

at kommunerne iværksætter de foranstaltninger, der er truffet afgørelse om.
Ungekriminalforsorgen er en del af kriminalforsorgen.

4 Forløb og rammer

Et forløb for børn og unge, der har begået alvorlig kriminalitet, vil ofte for de 10-14-årige indebære en henvisning til og behandlingen af sagen i Ungdomskriminalitetsnævnet, og for de 15-17-årige gennemførelse af en straffesag mod den unge ved domstolene og en eventuel henvisning til og behandling af sagen i nævnet. Disse processer ved henholdsvis domstolene og ved nævnet danner rammen for planlægning, fastsættelse, iværksættelse og opfølgning på de sociale indsatser. I dette kapitel udfoldes de forløb og rammer, der kan være for de forskellige aldersgrupper i forhold til afgørelser og sanktioner. Afgørelserne eller sanktionerne danner rammen for planlægning, fastsættelse, iværksættelse og opfølgning på de sociale indsatser til målgruppen.

4.1 Tre overordnede forløb

Vidensgrundlaget sonder mellem tre overordnede forløb, der betegnes som henholdsvis

- et Ungdomskriminalitetsnævn-forløb for de 10-14-årige (herefter UKN-forløb)
- et strafferetligt forløb for de 15-17-årige, herunder eventuelt et efterfølgende UKN-forløb
- et socialt myndighedsforløb for de 10-17-årige

I det følgende beskrives, hvorledes et barn eller en ung ender i et af de tre forløb.

Barnet eller den unges alder i forhold til den kriminelle lavalder på 15 år vil som hovedregel være afgørende for, hvilket forløb barnet eller den unge skal igennem. Udgangspunktet er, at 10-14-årige børn, der begår personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, skal henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, og for de 15-17-årige igangsættes i første omgang en straffesag. Men både for de 10-14-årige og for de 15-17-årige vil der være sager, som ikke vil være omfattet af kriterierne for et forløb hos Ungdomskriminalitetsnævnet eller et strafferetligt forløb med afgørelse om sanktion i retten. Her bliver det de sociale myndigheder i den ansvarlige kommune, der alene står med ansvaret for at få iværksat en kriminalitetsforebyggende indsats til barnet eller den unge.

Politiets screening i forhold til henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet har særlig betydning for sagsforløbet for de 10-14-årige, idet henvisning af sager for denne aldersgruppe som udgangspunkt skal ske senest 10 dage efter, at barnet er blevet mistænkt (24 s. 55). I sager vedrørende de 15-17-årige overdrager politiet resultatet af screeningen til anklageren, og det er retten, der ved hovedforhandlingen efter anklagemyndighedens påstand tager stilling til, om den unges sag skal henvises til afgørelse i Ungdomskriminalitetsnævnet.

4.2 Forløb for de 10-14-årige

Sager vedrørende personfarlig kriminalitet skal som udgangspunkt henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, da kriminalitetens art i sig selv vil tale for en forebyggende indsats¹⁸.

Der er dog undtagelser herfra, hvor barnet trods personfarlig kriminalitet ikke kommer i et forløb ved Ungdomskriminalitetsnævnet, og hvor de sociale myndigheder skal tage stilling til, om der skal iværksættes indsatser efter barnets lov. En undtagelse er eksempelvis, hvis sagen drejer sig om ubetydelig vold. I praksis forekommer det også, at der ved efterforskningen ikke

---

¹⁸ Jf. pkt. 2.1.2.6.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 84, samling 2018-2019 (1. samling),

tilvejebringes tilstrækkelige beviser for, at der kan rettes mistanke mod barnet eller den unge, således at der er grundlag for henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet (24).

I sager omhandlende anden alvorlig kriminalitet foretager politiet en vurdering af sagen. Sagen henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis det vurderes, at barnet er i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet, og hvor det vurderes, at den kriminelle handling i tilfælde af, at barnet var over den kriminelle lavalder, ville kunne medføre en betinget eller ubetinget fængselsstraf. Børn, som ikke umiddelbart vurderes til at ville begå mere kriminalitet, eller hvor den kriminelle handling alene ville give bødestraf, henvises således ikke til Ungdomskriminalitetsnævnet, og de sociale myndigheder skal ligeledes her være særlig opmærksom på, hvorvidt der er behov for støtte efter barnets lov.

I tabel 9 nedenfor er det overskueliggjort, hvilke sager der udløser et UKN-forløb, og hvilke forhold i en sag der medfører, at der i stedet skal tages stilling til et socialt myndighedsforløb.

Tabel 9: Oversigt over henvisning til UKN og afvigelser herfra – 10-14 år

UKN-forløb	Ikke UKN-forløb (evt. socialt myndighedsforløb)
Personfarlig kriminalitet (Kapitel 25 og 26, samt §§ 119, 119 b, 123, 180, 216-225, 266, 281 og 288 i straffeloven).	Ubetydelig vold Mistankegrundlaget kan ikke belyses tilstrækkeligt.
Anden alvorlig kriminalitet (Grov overtrædelse af straffeloven, lov om euforiserende stoffer, våbenloven eller knivloven (fx indbrudstyveri, brugstyveri af motorkøretøjer og bedrageri, men også andre forbrydelser som f.eks. groft hærværk, trusler, brandstiftelse, salg af euforiserende stoffer og overtrædelser af våbenlovgivningen), og samtidig vurderes barnet at være i særlig risiko for at begå yderligere kriminalitet).	Sagen afvises af Ungdomskriminalitetsnævnet Den kriminelle handling forventes ikke at ville give en betinget eller ubetinget fængselsdom, hvis barnet var over den kriminelle lavalder. Lav risiko for recidiv Mistankegrundlaget kan ikke belyses tilstrækkeligt.

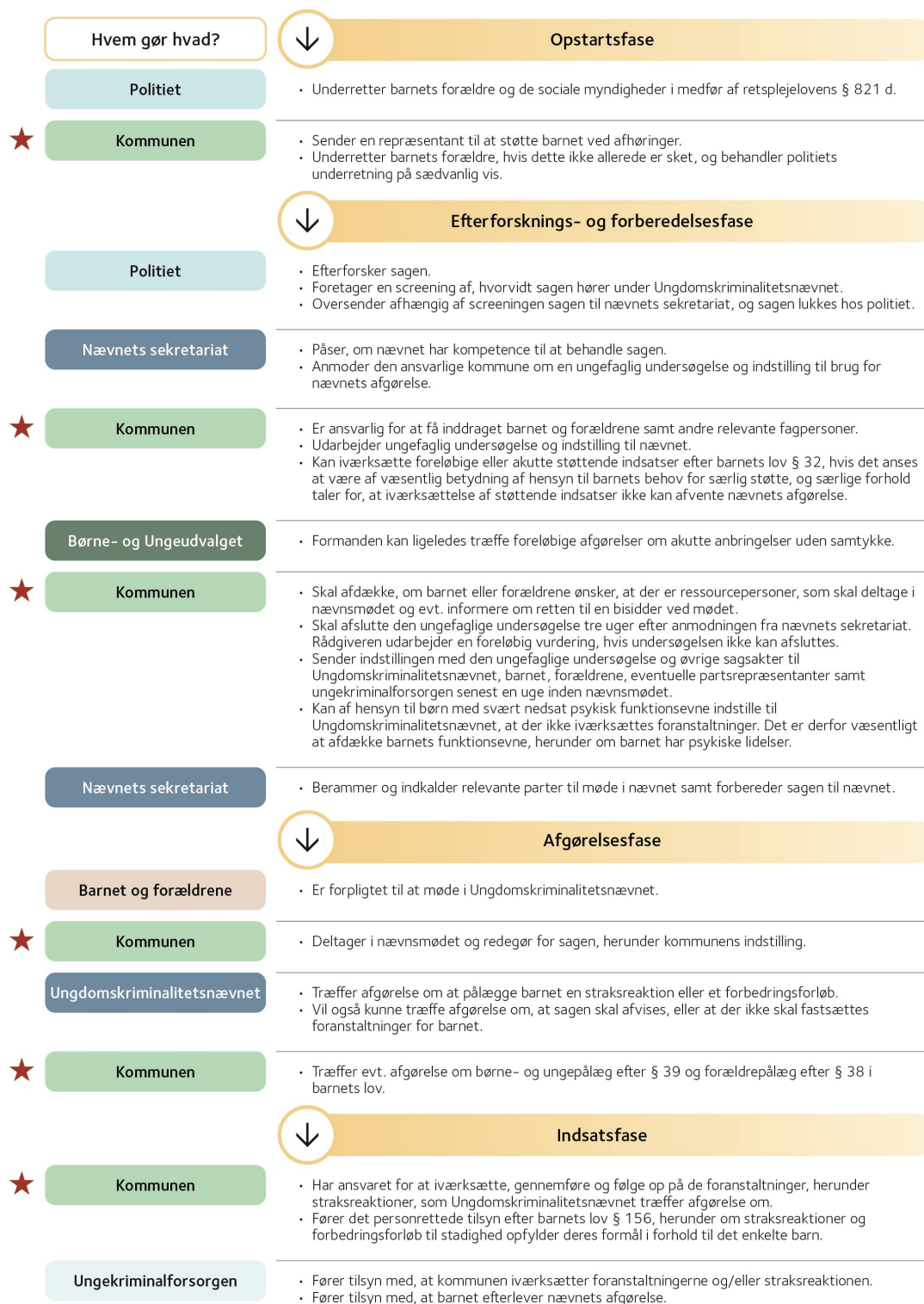
Tabellen er bl.a. udarbejdet med udgangspunkt i og inspiration fra Justitsministeriets Forskningskontors *Screening og henvisning – en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet* (24 s. 33).

I enkelte sager træffer Ungdomskriminalitetsnævnet afgørelse om, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Den ansvarlige kommune skal for disse børn vurdere, om der i så fald er behov for foranstaltninger efter barnets lov, og barnet overgår dermed fra et UKN-forløb til et socialt myndighedsforløb **efter** afgørelsen i Ungdomskriminalitetsnævnet.

Figur 2 nedenfor giver et overblik over de forskellige faser i et UKN-forløb for de 10-14-årige, og de tre første faser er uddybet i den følgende tekst under figuren. Alle fire faser uddybes i kapitel 6.

Figur 2 - Roller og opgaver i forløb i Ungdomskriminalitetsnævnet for de 10-14-årige

Oversigten er udarbejdet med udgangspunkt i følgende kilder (24; 25).

4.2.1 Opstartsfasen i UKN-forløb for de 10-14-årige

I sager vedrørende 10-14-årige kan sagen starte med, at politiet antræffer, evt. tilbageholder og afhører barnet. Politiet registrerer oplysninger vedr. barnet, mistanke mv. Politiet underretter barnets forældre og de sociale myndigheder, og de sociale myndigheder sender en repræsentant til at støtte barnet ved afhøringer. Kommunen skal på vanlig vis vurdere politiets underretning og evt. afdække eller undersøge samt evt. igangsætte tiltag, der kan støtte barnet eller familien. Læs mere om det indledende samarbejde mellem politi og kommune i kapitel 6.

4.2.2 Efterforsknings- og forberedelsesfasen i UKN-forløb for de 10-14-årige

I efterforsknings- og forberedelsesfasen efterforsker politiet sagen med fx afhøringer, tekniske beviser mv. og politiet foretager, jf. ovenfor, en screening af, hvorvidt sagen skal sendes til Ungdomskriminalitetsnævnet.

I sager vedrørende 10-14-årige, der henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, oversender politiet sagen til nævnets sekretariat, og sagen lukkes ved politiet, da der ikke startes en straffesag mod barnet. Sekretariatet påser, om nævnet har kompetence til at behandle sagen.

I sager, som skal behandles i nævnet, anmoder Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat den ansvarlige kommune om en ungefaglig undersøgelse og indstilling¹⁹ til brug for nævnets afgørelse i sagen. Myndighedsrådgiveren i den ansvarlige kommune er ansvarlig for at få inddraget barnet og forældrene samt andre relevante fagpersoner i forbindelse med udarbejdelse af den ungefaglige undersøgelse og indstillingen. Kommunen er bl.a. ansvarlig for at afdække, om barnet eller forældrene ønsker, at der er ressourcepersoner, som skal deltage i nævnsrådet, ligesom det kan være relevant at informere om retten til, at en bisidder deltager. Den ungefaglige undersøgelse skal afsluttes tre uger efter anmodningen fra Ungdomskriminalitetsnævnet. Er det ikke muligt at afslutte undersøgelsen, skal der udarbejdes en foreløbig vurdering.²⁰ Indstillingen med den ungefaglige undersøgelse og øvrige sagsakter skal sendes til Ungdomskriminalitetsnævnet, barnet, forældrene, eventuelle partsrepræsentanter samt ungekriminalforsorgen senest en uge inden nævnsrådet.²¹ Foreligger der en ny opdateret børnefaglig undersøgelse, kan denne træde i stedet for den ungefaglige undersøgelse, og sendes sammen med indstillingen til Ungdomskriminalitetsnævnet.²²

Den ansvarlige kommune kan sideløbende med udarbejdelse af undersøgelse og indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet iværksætte foreløbige eller akutte indsatser efter §32 i barnets lov, hvis det anses at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets behov for særlig støtte, og særlige forhold taler for, at iværksættelse af støttende indsatser ikke kan afvente Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse. Læs mere herom i *afsnit 5.1.1*. Ligeledes vil formanden for børne- og ungeudvalget kunne træffe foreløbige afgørelser om akutte anbringelser.

Kommunen kan af hensyn til unge med svært nedsat psykisk funktionsevne indstille til Ungdomskriminalitetsnævnet, at der ikke iværksættes foranstaltninger. Ungdomskriminalitetsnævnet træffer herefter på baggrund af indstillingen afgørelse om,

---

¹⁹ Jf. §§ 31 og 33. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²⁰ Jf. § 29, stk. 2. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²¹ Jf. § 35 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²² Jf. lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet LOV nr. 1705 af 27/12/2018

hvorvidt der skal iværksættes foranstaltninger og i givet fald hvilke. Disse afgørelser kan træffes af formanden eller næstformanden.²³

Det er sekretariatet, der planlægger og indkalder relevante parter til møde i nævnet, hvor der træffes afgørelse.

I afgørelsesfasen kan Ungdomskriminalitetsnævnet træffe afgørelse om at pålægge barnet en straksreaktion eller at fastsætte et forbedringsforløb for barnet, jf. *afsnittet 4.2.3*.

Ungdomskriminalitetsnævnet kan også træffe afgørelse om at afvise sagen eller om, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger.

Hvis Ungdomskriminalitetsnævnet træffer afgørelse om, at der skal iværksættes foranstaltninger og i givet fald hvilke foranstaltninger, der skal iværksættes, er det den ansvarlige kommune, der har ansvaret for at iværksætte, gennemføre og følge op på de pågældende foranstaltninger. Efterfølgende fører den ansvarlige kommune det personrettede tilsyn,²⁴ herunder om straksreaktioner og forbedringsforløb til stadighed opfylder deres formål i forhold til det enkelte barn. Ungekriminalforsorgen fører tilsyn med, at kommunen iværksætter foranstaltningerne og/eller straksreaktionen, og ungekriminalforsorgen fører tilsyn med, at barnet efterlever nævnets afgørelse.

> Sagsforløb i Ungdomskriminalitetsnævnet

Læs mere om sagsforløbet i Ungdomskriminalitetsnævnet i håndbogen: *Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel – Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet* (60).

[Find håndbogen på domstol.dk \(pdf\)](#)

§ Sagsforløb i Ungdomskriminalitetsnævnet

Læs om behandling af sager i kapitel 5 (§§ 25-46) i *Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet*.

[Find Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet på retsinformation.dk](#)

4.2.3 Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser

Ungdomskriminalitetsnævnet kan træffe afgørelse om følgende indsatser og foranstaltninger

Straksreaktioner, jf. § 12 i Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Straksreaktioner skal have en opdragende og genoprettende karakter, og dermed have et socialpædagogisk formål, og kan fx bestå i at rydde op på en skole efter hærværk eller deltage i konfliktmægling. En straksreaktion kan dog også have et bredere samfundsmæssigt sigte, fx at hjælpe med oprydning i en park.²⁵

²³ Jf. § 36 a. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018, jf. § 6 i Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love, LOV nr 897 af 21/06/2022 (ændringslov til bl.a. lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet).

²⁴ Jf. § 156 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

²⁵ Jf. pkt. 2.1.2.7.1. i de almindelige bemærkninger til lovforslag L 84, samling 2018-2019 (1. samling)

Ungdomskriminalitetsnævnet vil ved fastsættelse af straksreaktioner, der i praksis vil kunne gennemføres, ofte være afhængig af, at der foreligger en indstilling fra den ansvarlige kommune om iværksættelse af den pågældende straksreaktion.

Forbedringsforløb, jf. §§ 13-14 i Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

Et forbedringsforløb fastsættes i form af en handleplan, der angiver en eller flere konkrete foranstaltninger for barnet eller den unge. Foranstaltningerne skal vurderes egnede i forhold til at afhjælpe barnets eller den unges problemer og imødekomme vedkommendes behov. Som led i handleplanen kan det fastsættes, at barnet eller den unge skal

- være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt,
- tage ophold i en ungdomsklub, på et uddannelsessted el.lign.,
- modtage praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet,
- modtage familiebehandling eller behandling af sine problemer,
- indgå i et døgnophold efter reglerne i barnets lov (§ 32, stk. 1, nr. 6) for både forældremyndighedsindehaverne, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien,
- indgå i et støtteophold efter reglerne i barnets lov (§ 32, stk. 1, nr. 7).
- have udpeget en fast kontaktperson,
- have formidlet praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver.
- modtage anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

De ovenfor nævnte foranstaltninger kan fastsættes, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, og kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaverne. Dog kan nogle af foranstaltningerne iværksættes uden forældremyndighedens samtykke, når givne betingelser er til stede.

Ungdomskriminalitetsnævnet kan også med samtykke fra forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, som led i forbedringsforløbet træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, når det anses for at være af væsentlig betydning for den unges særlige behov for støtte. Ungdomskriminalitetsnævnet skal i alle sager vedrørende grovere personfarlig kriminalitet vurdere, om barnet eller den unge skal anbringes.

Endelig har Ungdomskriminalitetsnævnet som led i forbedringsforløb kompetence til at træffe en række afgørelser af særlig indgribende karakter, herunder:

- Gennemførelse af en ungefaglig undersøgelse under ophold på et børne- og ungehjem mv.²⁶
- Anbringelse af den unge uden for hjemmet, uden samtykke fra forældremyndighed og den unge, der er fyldt 15 år.²⁷
- Anbringelse af den unge på delvis lukket, sikret eller særlig sikret afdeling.²⁸
- Tilbageholdelse de første 14 dage i forbindelse med anbringelse.²⁹
- Samvær og kontakt under anbringelse.³⁰

---

²⁶ Jf. § 32. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²⁷ Jf. § 14, stk. 2. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²⁸ Jf. §§ 15-17. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

²⁹ Jf. § 11 i voksenansvarsloven, LBK nr. 224 af 06/03/2024.

³⁰ Jf. § 18 stk. 2 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

Varigheden af et forbedringsforløb kan være på op til to år, i særlige tilfælde op til fire år, når det drejer sig om børn i alderen 10 til 14 år.

§ Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet

Læs om henvisning af sager til Ungdomskriminalitetsnævnet i kapitel 3 (§§ 10 og 11) og Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser i kapitel 4 (§§ 12-24) i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.

[Find lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet på retsinformation.dk](#)

Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love

Læs om ændringer til lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet § 36a i § 6 i Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love

[Find lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love på retsinformation.dk](#)

Voksenansvarsloven

Læs om tilbageholdelse de første 14 dage i forbindelse med anbringelse i § 11 i voksenansvarsloven.

[Find voksenansvarsloven på retsinformation.dk](#)

Barnets lov

Læs om støttende indsatser i § 32 i barnets lov.

[Find barnets lov på retsinformation.dk](#)

I Figur 2 er der lavet en opsamling på hvilke roller og opgaver, der varetages af hvem i et forløb i UKN for de 10-14-årige.

4.3 Forløb for de 15-17-årige

Udgangspunktet for de 15-17-årige er, at der påbegyndes et strafferetligt forløb, som kan føre til dom i retten, og hvor denne dom gennem de fastsatte sanktioner og eventuel afgørelse i Ungdomskriminalitetsnævnet giver rammen for den sociale indsats.

Undervejs i det strafferetlige forløb kan der imidlertid træffes afgørelser, som betyder, at der ikke bliver fastsat disse strafferetlige rammer. Det kan være, at politiet må opgive sagen på grund af manglende beviser; anklagemyndigheden har mulighed for at træffe afgørelse om tiltalefrafald, fx hvis det drejer sig om ubetydelig vold. Endelig kan den unge alene blive idømt en bødestraf for den begåede kriminalitet.

I tabel 10 nedenfor er det overskueliggjort, hvilke sager der udløser et strafferetligt forløb, og hvilke forhold i en sag der medfører, at der i stedet skal tages stilling til et socialt myndighedsforløb.

Tabel 10: Strafferetlige sager mod 15-17-årige, der afgøres i retten, samt undtagelser herfra

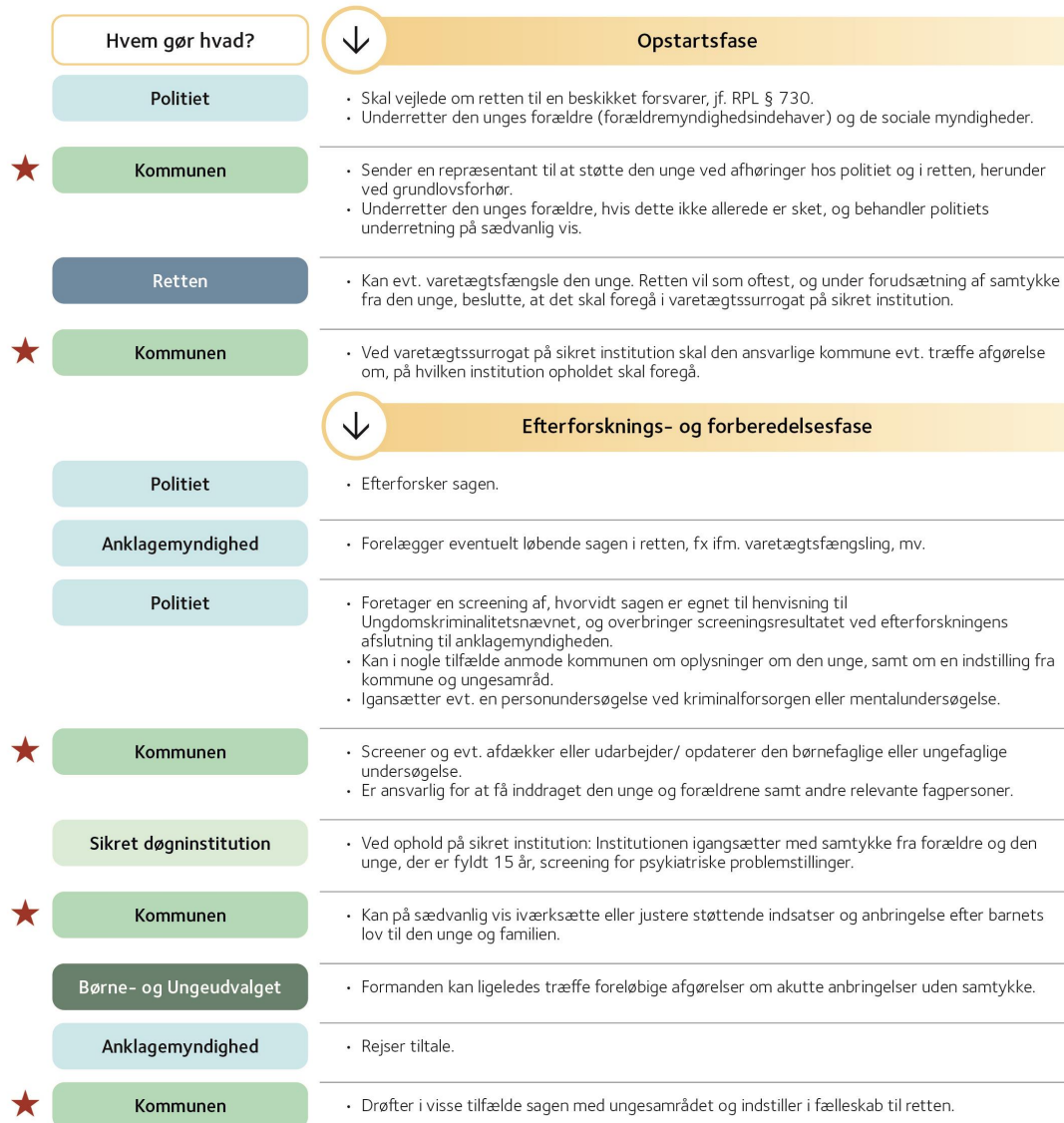
Strafferetligt forløb med sanktion i retten	Strafferetlige sager, uden fastsættelse af strafferetlige rammer (evt. socialt myndighedsforløb)
Den unge er idømt betinget/ubetinget frihedsstraf, ungdomssanktion eller foranstaltningsdom for personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet.	Påtaleopgivelse (bevisets stilling). Tiltalefrafald (fx ved ubetydelig vold) Den unge er idømt bødestraf for (personfarlig) / anden alvorlig kriminalitet.

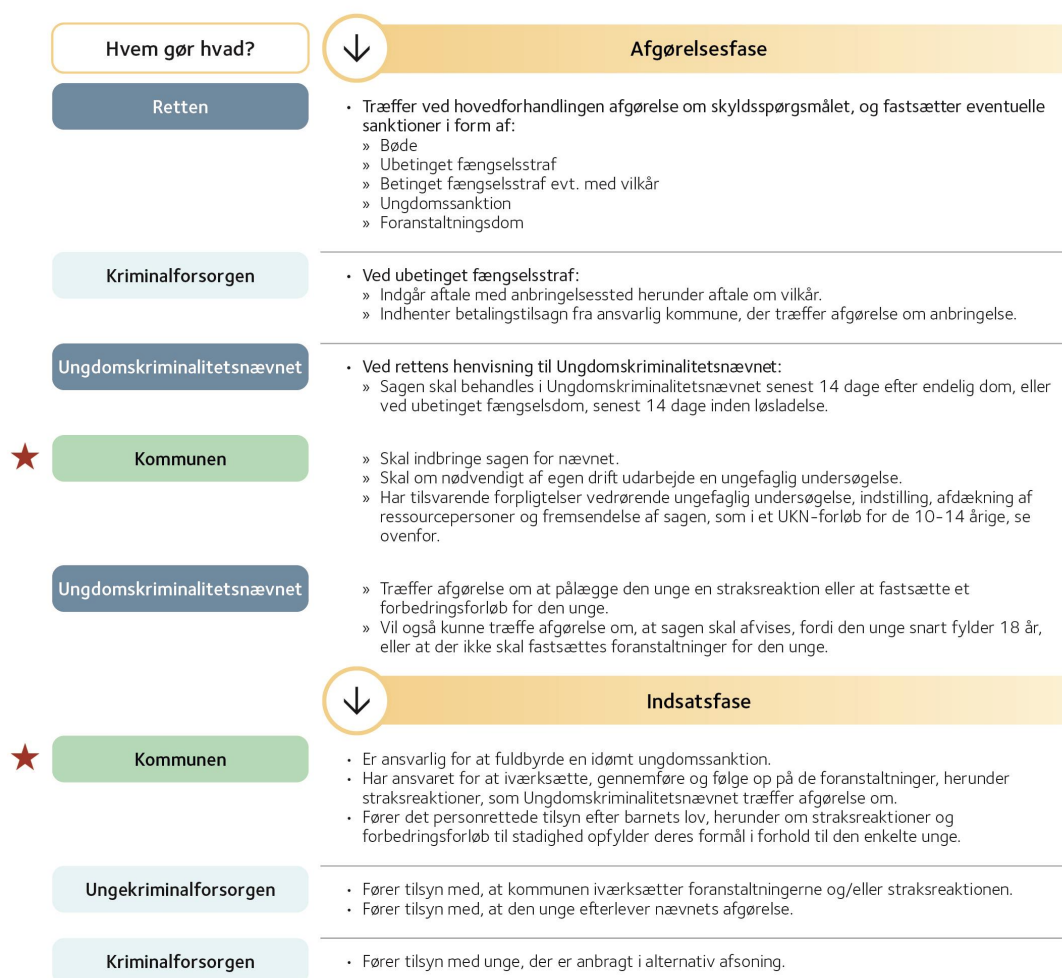
Tabellen er bl.a. udarbejdet med udgangspunkt i og inspiration fra Justitsministeriets Forskningskontors *Screening og henvisning – en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet* (24 s. 33).

Ved både påtaleopgivelse, tiltalefrafald og hvor rettens sanktion er en bødestraf, vil den unge starte i et strafferetligt forløb, men vil undervejs i forløbet eventuelt overgå til et socialt myndighedsforløb afhængigt af kommunens vurdering af den unges særlige behov for støtte.

Figur 3 giver et overblik over de forskellige faser i et strafferetligt forløb for de 15-17-årige, og de tre første faser er uddybet i den følgende tekst under figuren. Alle faserne uddybes i kapitel 6.

Figur 3: Roller og opgaver i et strafferetligt forløb for de 15-17-årige

Oversigten er udarbejdet med udgangspunkt i følgende kilder: (1; 26; 27; 28; 29)

4.3.1 Opstartsfasen i strafferetlige forløb for de 15-17-årige

I det strafferetlige forløb for de 15-17-årige skal der i opstartsfasen ske underretning af forældre og sociale myndigheder, og den ansvarlige kommune skal sende en repræsentant, fx til at bistå den unge ved fremstilling i grundlovsforhør. Kommunen skal også i sager om 15-17-årige på vanlig vis vurdere politiets underretning og evt. afdække eller undersøge samt evt. igangsætte tiltag, der kan støtte barnet eller familien.

Det strafferetlige forløb for de 15-17-årige adskiller sig dog allerede fra start væsentligt fra et forløb for børn under den kriminelle lavalder, fordi den unge kan evt. blive anholdt og evt. sigtet med ret til en forsvarer, og fordi den unge kan evt. blive varetægtsfængslet, afhængig af særligt kriminalitetens alvor og hensyn til efterforskningen.

Unge i alderen 15 til 17 år kan varetægtsfængsles af de samme grunde som voksne, hvis hensynet til retshåndhævelsen betyder, at den unge ikke bør være på fri fod. Rettens afgørelse om varetægtsfængsling vil som oftest ske i forbindelse med grundlovsforhøret.

Når det drejer sig om unge under 18 år, skal anklagemyndigheden ved spørgsmål om varetægtsfængsling som altovervejende hovedregel i retten nedlægge påstand om, at den unge

anbringes i varetægtssurrogat. Det vil oftest være på en sikret institution, men kan fx også være på en ungdomspsykiatrisk afdeling. Det er en forudsætning for anvendelse af varetægtssurrogat frem for varetægtsfængsling, at den unge giver sit samtykke hertil. Reglerne om varetægtssurrogat kan fraviges, hvis sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet. I disse tilfælde varetægtsfængsles den unge i en af kriminalforsorgens institutioner.

4.3.2 Efterforsknings- og forberedelsesfasen i strafferetslige forløb for de 15-17-årige

Under politiets efterforskning og forberedelse har anklager, retten samt den ansvarlige kommune en række opgaver. Politiet screener også ift. de 15-17-årige om sagen hører under Ungdomskriminalitetsnævnets kompetence. I sager vedrørende de 15-17-årige overbringer politiet imidlertid ved efterforskningens afslutning screeningsresultatet til anklagemyndigheden, der i givet fald ved hovedforhandlingen i retten kan nedlægge påstand om, at der også sker en henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet.

I forbindelse med straffesager – herunder sager mod 15-17-årige – skal der tilvejebringes oplysninger om den sigtedes personlige forhold, som kan være af betydning for sagens afgørelse vedrørende straffastsættelse og anden retsfølge end straf. I sager mod unge under 18 år anses det almindeligvis som tilstrækkeligt at indhente oplysninger fra den ansvarlige kommune. §§ 808-811 i Retsplejeloven indeholder bestemmelser om personundersøgelser og mentalundersøgelser, som også kan være relevante i nogle sager vedrørende 15-17-årige. Det er politi eller anklagemyndigheden, der igangsætter undersøgelserne. Kriminalforsorgen, er ansvarlig for udfærdigelse af personundersøgelserne, mens retspsykiatrien er ansvarlig for at udarbejde mentalundersøgelser. Anklagemyndigheden har ligeledes ansvaret for koordineringen i forhold til retsprocessen (26; 27).

Det er anklageren, der løbende forelægger sagen i retten, fx ifm. varetægtsfængsling, fristforlængelser samt afgørelser om begrænsning og kontrol med kommunikation og besøg. Politi og anklager kan anmode den ansvarlige kommune om oplysninger om den unge, samt om en indstilling fra kommune og ungesamråd, jf. afsnit 3.5. Dette kan give anledning til, at kommunen iværksætter eller opdaterer en børnefaglig eller ungefaglig undersøgelse, herunder evt. iværksættelse af en psykiatrisk screening under varetægtssurrogat på sikret institution. Se mere herom i afsnit 5.1.2. Den ansvarlige kommune og ungesamrådet drøfter i visse tilfælde sagen og kan indstille sanktionsvalg samt evt. anbringelsessted, til retten.

Den ansvarlige kommune kan sideløbende med politiets efterforskning og anklagemyndighedens forberedelse af sagen til retten, på sædvanlig vis iværksætte foranstaltninger efter bestemmelserne i barnets lov, og eventuelle eksisterende støttende indsatser til den unge og familien vil kunne justeres. Dog vil eventuel anbringelse i varetægtsfængsling eller varetægtssurrogat sætte begrænsninger for, hvilke støttende indsatser, der kan iværksættes.

For unge med en straffesag, hvor anklagemyndigheden nedlægger påstand om efterfølgende afgørelse i Ungdomskriminalitetsnævnet, er der en **fast track-procedure**. Den indebærer en målsætning om, at der fra sigtelse til sagen sendes i retten ikke bør gå mere end 30 dage (dog 60 dage i voldtægtssager). Skal den unge mentalundersøges, er målsætningen fire måneder. For domstolene er målsætningen i alt 37 dage, hvoraf berammelsestiden, dvs. tiden fra sagen modtages i retten, til hovedforhandlingen kan indledes, udgør 30 dage, og altså de 7 dage til hovedforhandling og domsafsigelse (28 s. pkt.2.2.5.2.).

Tilsvarende er der fastsat en tidsfrist for unge, der tilstår den kriminelle handling. Her må der højst gå to måneder fra sigtelse til, at sagen fremsendes til retten (28 s. pkt. 2.2.5.1.).

Når det drejer sig om personfarlig og alvorlig kriminalitet, afgøres sagerne som altovervejende hovedregel af retten.³¹

4.3.3 De strafferetlige sanktioner

Retten kan træffe afgørelse om følgende sanktioner:

Ubetinget fængselsstraf betyder, at den unge skal afsone straffen. Retten fastsætter varigheden. Den tid, som en ung inden dom eventuelt har siddet varetægtsfængslet, fratrækkes i afsoningstiden. Dermed vil der være unge, der har udstået deres straf ved dommens afsigelse. Retten kan i forbindelse med en ubetinget fængselsstraf bestemme,³² at den unge som tillægsforanstaltning skal efterkomme afgørelser.³³

En ubetinget fængselsdom skal for unge under 18 år som udgangspunkt afsones på et børne- og ungehjem. Læs mere i afsnit 6.3.2.

Betinget fængselsstraf betyder, at den unge ikke skal afsone straffen på betingelse af, at den unge ikke begår ny kriminalitet i en bestemt prøvetid, og at den unge overholder eventuelle andre vilkår. Der angives en prøvetid samt en række vilkår. Det er et fast vilkår, at den unge ikke må begå kriminalitet i prøvetiden. Derudover kan der fastsættes andre vilkår,³⁴ fx at den unge efterkommer en eventuel afgørelse efter lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet eller underkaster sig misbrugsbehandling. Til en betinget dom kan der være knyttet et tilsyn enten af kriminalforsorgen, af kommunen og/eller af ungekriminalforsorgen efter at der er truffet afgørelse af Ungdomskriminalitetsnævnet.

Ungdomssanktion er et struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandlingsforløb af to års varighed, der som udgangspunkt består af tre faser: 1. fase i sikret regi; 2. fase på børne- og ungehjem samt 3. fase i ambulanseregion. Rammerne for sanktionen, herunder længden af ophold på børne- og ungehjem, fastsættes af retten. Det er den ansvarlige kommune, der fuldbyrder ungdomssanktionen.

Foranstaltningsdomme efter §§ 68 og 69 straffeloven. En foranstaltningsdom kan anvendes til personer, der på gerningstidspunktet var utilregnelige som følge af sindssygdom eller ligestillede tilstande og til personer, der på gerningstidspunktet var mentalt retarderede.³⁵ Foranstaltningsdomme kan også anvendes til personer, der i gerningsøjeblikket befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner. Retten kan beslutte at frifinde den tiltalte for straf³⁶ eller at undlade at idømme en straf,³⁷ og vil i stedet kunne bestemme, at den tiltalte skal underkaste sig foranstaltninger, der er formålstjenlige til at forebygge yderligere kriminalitet. Foranstaltningerne kan variere fra tilsyn/ambulant behandling til anbringelse på børne- og ungehjem (30). Alt efter hvilken foranstaltning, der idømmes, vil enten kriminalforsorgen i samarbejde med psykiatrien eller den ansvarlige kommune fuldbyrde rettens afgørelse (26; 29).

---

³¹ Kriminalitetens art er for alvorlig og grov til, at den kan afgøres med bøde eller tiltalefrafald.

³² Jf. § 74 b. i straffeloven, LBK nr. 434 af 25/04/2024

³³ Jf. § 12-14. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

³⁴ Jf. § 57 i straffeloven, LBK nr. 434 af 25/04/2024

³⁵ Jf. § 16 i straffeloven, LBK nr. 434 af 25/04/2024

³⁶ Jf. § 68 i straffeloven, LBK nr. 434 af 25/04/2024.

³⁷ Jf. § 69 i straffeloven, LBK nr. 434 af 25/04/2024

I sager, hvor der er afsagt dom, der indeholder en henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet, skal sagen som udgangspunkt behandles i nævnet senest 14 dage efter, at der foreligger endelig dom. Endelig dom foreligger, når ankefristen er udløbet, og ingen af parterne har anket dommen, eller når der er afsagt dom i ankesagen. I sager, som ikke ankes, betyder det, at nævnsrådet skal ligge inden for fire uger efter, at der er afsagt dom. Den ansvarlige kommune skal være opmærksom på, at den i sager, der henvises af domstolene, om nødvendigt af egen drift skal iværksætte en ungefaglig undersøgelse eller eventuelt opdatere tidligere undersøgelse samt indbringe sagen for nævnet. Er der tale om en ubetinget fængselsstraf, som den unge skal afsone, indkaldes den unge til Ungdomskriminalitetsnævnet senest 14 dage inden løsladelsestidspunktet med henblik på at få sin sag behandlet i nævnet og få fastsat eventuelle foranstaltninger.

§ De strafferetlige sanktioner

Læs om foranstaltningsdomme jf. §§68 og 69, ungdomssanktion jf. §74 a, ubetinget fængselsstraf jf. §74 b og betinget fængselsstraf jf. kapitel 6-9 i straffeloven, 2021.

[Find straffeloven på retsinformation.dk](#)

Læs mere om ungdomssanktionen i *Håndbog om ungdomssanktionen*

[Find håndbogen på sbst.dk](#)

4.4 Socialt myndighedsforløb

Det sociale myndighedsforløb kan være for hele målgruppen fra 10-17 år og er den ansvarlige kommunes forpligtelser til at sikre, at børn og unge, der har behov for støtte, får den nødvendige hjælp. Det sociale myndighedsforløb vedrører den gruppe af børn og unge, der begår personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, men hvor sagen for de 10-14-årige ikke vil blive afgjort i Ungdomskriminalitetsnævnet, eller for de 15-17-årige ikke medfører, at retten sætter sanktionsmæssige rammer for indsatsen. Se tabel 9 og 10 ovenfor for, hvilke typer sager der ikke medfører et UKN- eller strafferetligt forløb og dermed kan udløse et socialt myndighedsforløb i stedet for.

Nogle børn og unge vil dog forholdsvist hurtigt efter den kriminelle handling blive omfattet af et socialt myndighedsforløb, fx fordi en 10-14-årig ikke henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet, mens andre vil starte i et af de to ovenfor beskrevne forløb, men senere vil overgå til et socialt myndighedsforløb, fx fordi Ungdomskriminalitetsnævnet træffer afgørelse om, at der ikke skal iværksættes foranstaltninger.

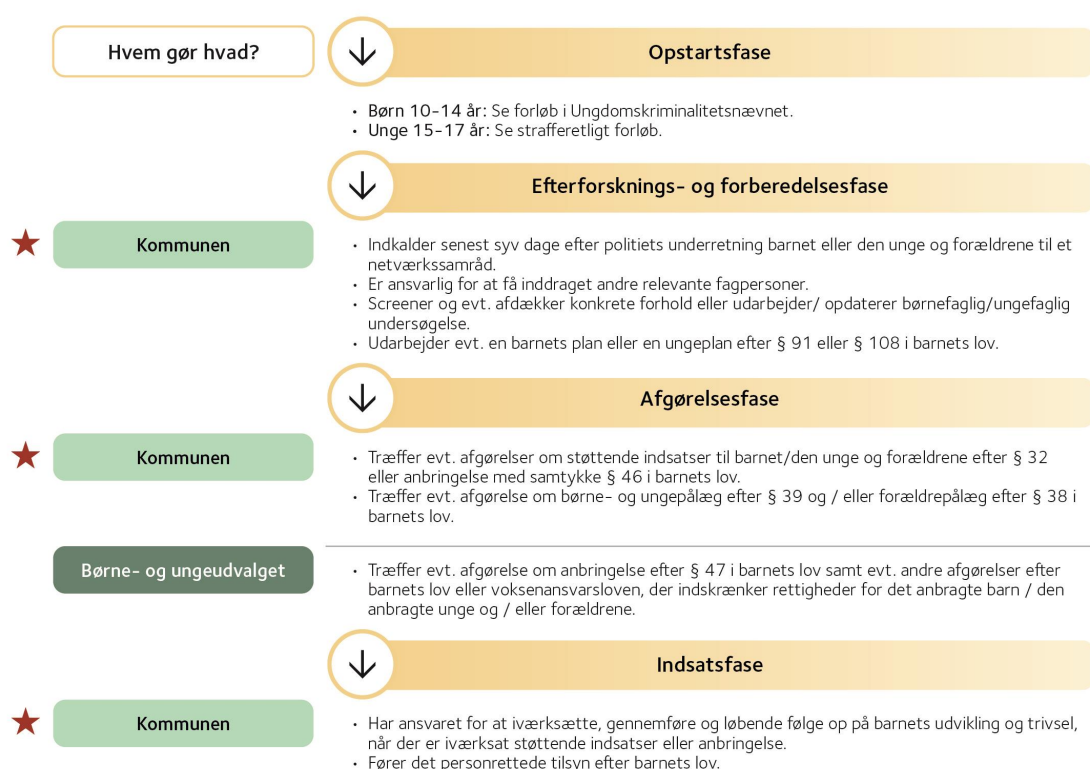
Når politiet underretter kommunen om, at de har et barn eller en ung mistænkt eller sigtet for alvorlig kriminalitet, skal kommunen på vanlig vis vurdere underretningen og evt. undersøge og igangsætte tiltag, der kan støtte den unge eller familien. De sociale myndigheder bliver dermed en form for "sikkerhedsnet", der skal sikre, at der bliver taget hånd om barnet eller den unge, hvor sagen af den ene eller anden grund falder uden for Ungdomskriminalitetsnævnet eller rettens behandling.

Når det drejer sig om unge, der begår alvorlig kriminalitet, er det væsentligt at være opmærksom på, at politiets vurdering af sagen er knyttet til den unges kriminelle handlinger, hvorimod de sociale myndigheders vurdering bygger på, om der er bekymring for den unges udvikling, sundhed og trivsel.

Det sociale myndighedsforløb følger de almindelige regler og procedurer for sagsbehandlingen af børne- og ungesager (31). Særligt for det sociale myndighedssagsforløb for gruppen af børn og unge, der er mistænkt for alvorlig kriminalitet er, at kommunen skal afholde et netværkssamråd.³⁸ Derudover kan der blive tale om iværksættelse af en afdækning af et eller flere forhold af betydning for barnet eller den unges støttebehov eller en børnefaglig undersøgelse eller en opdatering af denne. Endvidere kan det blive relevant at udarbejde eller revidere barnets plan eller ungeplanen samt at iværksætte støttende indsatser eller anbringelse.³⁹

I Figur 4 er der opsamlet hvilke roller og opgaver, der er i et socialt myndighedsforløb.

Figur 4 - Roller og opgaver i et socialt myndighedsforløb

> Sagsbehandling i den kommunale forvaltning

Læs mere om det ordinære sagsforløb i børnesager i *"Håndbog om Barnets lov"*

[Find håndbogen på sbst.dk](#)

³⁸ Jf. § 130 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

³⁹ Jf. barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

5 Faglige indsatser

Kapitlet præsenterer indsatser, der gennem forskning og andre undersøgelser, har vist sig at være effektive, når unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker skal hjælpes ud af en kriminel løbebane.

Kapitlet beskriver planlægning og gennemførelse af en målrettet indsats. Disse skridt i processen forudsætter, at der sker en grundig afdækning af den unges behov, ressourcer, problemstillinger og forhold i øvrigt samt en analyse og vurdering af den unges risiko for at begå yderligere kriminalitet. Afdækning og risikovurdering er således en del af den faglige indsats.

Der sættes fokus på betydningen af inddragelse og motivation af barnet, den unge samt forældrene. Det ligger dog som en generel forudsætning for planlægning og gennemførelse af den faglige indsats, at det, så vidt det er muligt, skal ske i et samarbejde med barnet, den unge og forældrene. Et samarbejde der anerkender dem som sagens centrale aktører.

5.1 Risiko, behov og responsivitet

Nordamerikansk og canadisk forskning har vist, at de mest effektive indsatser til at reducere risikoen for tilbagefald hos unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker bygger på tre principper: Risiko, behov og responsivitet (*Risk-Need-Responsivity* – derfor benævnt RNR-principper fremadrettet) (32). Principperne bør indgå i planlægning, tilrettelæggelse og gennemførelse af indsatsen til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker. Det gælder på myndighedsniveau i den indledende screening, i afdækning af konkrete forhold, i den børnefaglige eller ungefaglige undersøgelse samt i valg og sammensætning af indsatser og den løbende opfølgning. Det gælder også på udførelsesniveau, hvor den konkrete tilrettelæggelse af indsatsens metoder er væsentlig.

Risikoprincippet handler om, at graden af risiko for kriminel adfærd kan estimeres, og den unge kan kategoriseres til at have lav, moderat, høj eller meget høj risiko for at begå kriminalitet, og at indsatsernes omfang og intensitet skal matche den unges risikoniveau. Unge med høj risiko for at fortsætte med kriminalitet skal have den mest omfattende og intensive behandling, mens unge med lav risiko for fortsat kriminalitet skal have mindre intensive og begrænsede indsatser. Forskningen har vist, at risikoen for tilbagefald mindskes for højrisikoungede desto mere intensiv og omfattende indsatsen er og modsat kan det have negativ effekt på tilbagefald til kriminalitet, hvis lavrisikoungede modtager en for omfattende og intensiv indsats. Risikoprincippet indebærer også, at det skal undgås at blande unge med forskellige risikoniveauer i gruppebehandling eller på et anbringelsessted.

Behovsprincippet indebærer at indsatsen skal rettes mod den unges specifikke kriminogene behov for at opnå en reduktion af risikoen for tilbagefald til kriminalitet. Et kriminogent behov er en dynamisk risikofaktor med direkte sammenhæng med den kriminelle adfærd – for eksempel aggressiv adfærd eller antisocial holdning – og som vil kunne ændres i løbet af behandlingen. Der er identificeret syv overordnede kriminogene risiko/behovs faktorer:

1. Risikoadfærd
2. Prokriminelle holdninger
3. Prokriminelle relationer
4. Misbrug
5. Familie relationer
6. Skole eller arbejde
7. Prosociale fritidsaktiviteter

Indsatsen skal endvidere være flerstrengt, hvilket vil sige, at den skal være bred og samtidig rettet mod flere forskellige risikofaktorer hos den unge og i den unges omgivelser.

Responsivitetsprincippet handler om, at man skal iværksætte indsatser, som den unge kan respondere optimalt på. Der sondres mellem specifik og generel responsivitet:

- **Specifik responsivitet** handler om at tilrettelægge og gennemføre indsatserne i forhold til den unges kontekst og forudsætninger, således at den unges modtagelighed for indsatsen øges. Motivation er en central modtagelighedsfaktor.
- **Generel responsivitet** handler om at anvende de behandlingsmetoder og elementer, forskning viser, giver den bedste effekt i behandlingen af kriminelle unge: eks. strukturerede, adfærds- og færdighedsorienterede indsatser med udgangspunkt i kognitiv adfærds-terapi (KBT) og social indlæringsteori (33 s. 18f).

Overordnet angiver risikoprincippet, hvem der skal behandles; behovsprincippet angiver hvad der skal behandles, mens responsivitetsprincippet angiver hvordan indsatsen skal tilrettelægges. I forskningen er det påvist, at jo flere af de tre principper, der indgår i planlægningen og tilrettelæggelsen af indsatsen desto mere reduceres sandsynligheden for tilbagefald til kriminalitet (34).

Tilrettelæggelse af indsatsen efter risiko, behov og responsivitetsprincipperne forudsætter at den ansvarlige kommune sikrer en afdækning af både de særlige kriminogene faktorer, men også andre forhold hos barnet eller den unge, der kan have betydning for tilrettelæggelsen af indsatsen.

5.1.1 Fokus i afdækning af konkrete forhold, den børnefaglige eller ungefaglige undersøgelse

For unge, der har begået alvorlig kriminalitet, sker afdækning af beskyttelses- og risikofaktorer og den unges forhold i øvrigt gennem enten en afdækning af enkelte konkrete forhold,⁴⁰ en børnefaglig undersøgelse⁴¹ eller hvis den unge er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, en ungefaglig undersøgelse.⁴² Afdækning af enkelte forhold af betydning for et barns eller en ungs støttebehov eller udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse efter de samme regler og principper som i andre børnesager. I vurderingen af om der skal foretages en afdækning eller en børnefaglig undersøgelse er det væsentligt at være opmærksom på, at børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, jævnfør beskrivelserne i kapitel 2 om målgruppen, ofte har flere og komplekse problemer.

Den ungefaglige undersøgelse skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedsindehaverne og den unge, må ikke være mere omfattende end formålet tilsiger, og skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader. Den ungefaglige undersøgelse skal anlægge en helhedsvurdering og afdække ressourcer og problemer hos den unge, familien og netværket. Foreligger der en ny opdateret børnefaglig undersøgelse eller ungeplan, kan denne træde i stedet for den ungefaglige undersøgelse, og sendes sammen med indstillingen til Ungdomskriminalitetsnævnet. Omvendt kan den ungefaglige undersøgelse også træde i stedet for en børnefaglig undersøgelse eller som opdatering af denne, hvis der på et tidspunkt fx bliver behov for supplerende støttende indsatser.⁴³

---

⁴⁰ Jf. § 19 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁴¹ Jf. § 20 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

⁴² Jf. §31 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

⁴³ Jf. § 32 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

Nedenstående oversigt over beskyttelses- og risikofaktorer er anvendelig såvel en afdækning som i udarbejdelse af hhv. børne-/ungefaglige undersøgelser og understøtter afdækning af barnets eller den unges risiko for at begå kriminalitet. En risikofaktor for en bestemt adfærd – her alvorlig kriminalitet – er en egenskab, en hændelse, et forhold eller en proces som øger sandsynligheden eller risikoen for at adfærden opstår. Når vi henviser til risikofaktorer i forhold til kriminel adfærd betyder det, at der forskningsmæssigt er identificeret en sammenhæng mellem risikofaktoren knyttet til en person og personens adfærd. Men der er ikke tale om en egentlig årsagssammenhæng, hvor tilstedeværelsen af en risikofaktor forårsager en bestemt adfærd.

Risikoniveauet for tilbagefald til ny kriminalitet er påvirket af både statiske og dynamiske risikofaktorer. Statiske risikofaktorer er forhold, der ikke kan ændres, fx tidligere begået kriminalitet. Modsat er dynamiske (kriminogene) risikofaktorer, som ovenfor nævnt, forhold som vil kunne ændres, fx i en målrettet indsats.

Tabel 11 - Oversigt over forhold og faktorer der øger sandsynligheden for tilbagefald, dynamiske kriminogene faktorer, der kan arbejdes med, samt forhold og faktorer, som der skal tages højde for i tilrettelæggelsen af indsatsen.

Forhold og faktorer af betydning for risikoniveauet		Styrker (beskyttelsesfaktorer, der kan understøtte og fremme en positiv udvikling	Faktorer og forhold der skal tages højde for i tilrettelæggelse af indsatsen.
Statiske	Dynamiske		
Barnets udvikling:			
<i>Sundhedsforhold</i>			
- Kognitiv formåen	- Misbrug af alkohol eller euforiserende stoffer.	- Fysisk aktivitet og motion	Neuropsykiatriske problematikker. Kognitiv formåen
<i>Udvikling og adfærd</i>			
- Tidlig debut med normbrydende adfærd. - Har tidligere begået alvorlig kriminalitet. - Har været udsat for psykiske eller fysiske overgreb	- Svag skam- og skyldfølelse. - Aggressiv optræden, enten fysisk eller psykisk. - Høj impulsivitet. - Prokriminelle holdninger, værdier og adfærd, som at lyve, stjæle, udøve vold og hærværk, ryge hash. - Risikosøgende adfærd.	- Selvkontrol - Gode problemløsningsevner. - Positiv indstilling til egen og familiens situation.	- Alder - Modenhed - Køn - Kulturel identitet - Barnet / den unges motivation.
<i>Skoleforhold og læring</i>			
- Mange skoleskift	- Stort skolefravær - Ringe faglige præstationer.	- Motivation ift. skole og undervisning - Gode præstationer - Støtte fra lærer	
<i>Fritidsforhold og venskaber</i>			
	- Antisociale venner	- Har prosociale venskaber	

Forhold og faktorer af betydning for risikoniveauet		Styrker (beskyttelsesfaktorer, der kan understøtte og fremme en positiv udvikling	Faktorer og forhold der skal tages højde for i tilrettelæggelse af indsatsen.
Statiske	Dynamiske		
	<ul style="list-style-type: none"> - Manglende prosoziale relationer - Manglende prosoziale fritidsinteresser og -aktiviteter. 		
Familie og netværk - Familieforhold og baggrund			
<ul style="list-style-type: none"> - Brud i familiestruktur (fx skilsmisse, dødsfald) - Forældre involveret i kriminalitet eller voldelige overfald. - Anden etnisk baggrund end dansk - Dårlig socioøkonomiske status. 	<ul style="list-style-type: none"> - Konflikter forældrene imellem. 		<ul style="list-style-type: none"> - Forældrenes motivation
Forældrekompetencer			
	<ul style="list-style-type: none"> - Forældrene har ringe relationer til barnet - U hensigtsmæssig opdragelsesstil 	<ul style="list-style-type: none"> - Forældrene har positive opdragelsesstrategier - Forældrene opmuntrer og støtter ift. udvikling, skole og fritidsaktiviteter. 	

Oversigten er udarbejdet på baggrund af følgende kilder (13; 15; 32; 35) og er inspireret af systematikken i ICS.

I den børnefaglige eller ungefaglige undersøgelse skal der foruden de risiko- og beskyttelsesfaktorer, der er oplyst i oversigten i 11, som altid, være opmærksomhed på at få afdækket andre forhold hos den unge, forældrene, eller ved de forhold de lever under, som kan have betydning for, at der bliver givet den rette støtte til barnet eller den unge. Særligt i forhold til målgruppen bør der være særlig opmærksomhed på at få afdækket den unges generelle fysiske sundhed og helbred.

5.1.2 Screening for psykiske problematikker og kognitive forstyrrelser

Som beskrevet i *kapitel 2* om målgruppen har en stor del af de børn og unge, der begår alvorlig kriminalitet, psykiske lidelser. Børn og unge, der har begået personfarlig kriminalitet vil således på mange måder være i risiko for at have en uopdaget udviklingsforstyrrelse (ADHD/ADD,

autismespektrumforstyrrelser, udviklingshæmning⁴⁴), adfærdsforstyrrelse eller andre psykiske lidelser. Tilsvarende har en del unge med kriminel adfærd vist sig at have kognitive udfordringer.

Første skridt i en afdækning og identificering af psykiske lidelser kan med fordel være en screening af, om der har været afvigende adfærd i opvæksten – i skole, fritid og/eller hjem, og med fokus på arv og miljø, begavelse (bio-psyko-social model) og på evt. traumer. Screeningen bør foretages af autoriserede psykologer med erfaring i at screene kriminalitetstruede børn og unge. Hvis det ikke er fagpersoner med de rette kompetencer, der vurderer om der er mulig psykopatologi, kan der let blive "overset" en uro eller en adfærdsforstyrrelse på baggrund af uopdaget ADHD – fordi det forveksles med fx adfærd grundet opvæksten eller begavelsen eller noget andet.

Afdækning og identificering af psykiske lidelser og kognitive forstyrrelser er afgørende, både for at nødvendig behandling kan igangsættes og for tilrettelæggelsen af den sociale indsats. Screening for psykiske og kognitive problemstillinger kan med fordel påbegyndes af de sociale myndigheder sideløbende med forberedelsen af sagen til fx Ungdomskriminalitetsnævnet eller i forbindelse med straffesager til retten, jf. forløbene i *kapitel 4*.

Børn og unge, der anbringes på en sikret afdeling, skal tilbydes en screening for psykiatriske problematikker, med mindre de tidligere har fået foretaget en psykiatrisk udredning.⁴⁵ Formålet er at beskrive barnet eller den unges vanskeligheder i relation til særlige støttebehov og at afdække behovet for en psykologisk undersøgelse eller psykiatrisk udredning. Både barnet eller den unge, og forældrene skal samtykke til screeningen. Den skal være påbegyndt senest en måned efter anbringelsen på den sikrede afdeling. Screeningen tager udgangspunkt i et sæt fælles retningslinjer fra Danske Regioner, og indebærer både testning og samtaler. Den kan ikke sidestilles med en egentlig psykologisk undersøgelse eller psykiatrisk udredning.

Screeningen er også et vigtigt værktøj i det videre forløb, både på sikret afdeling og i forbindelse med en efterfølgende planlægning, tilrettelæggelse og gennemførelse af indsats.

I forbindelse med straffesager mod 15-17-årige kan der gennemføres en mentalundersøgelse, hvis det vurderes at være af betydning for sagens afgørelse (se kapitel 4). Det kan være sager, hvor det skal afklares, om den sigtede er omfattet af § 16 i straffeloven, hvor det på grund af kriminalitetens art og grovhed er grund til at antage, at den sigtedes mentale tilstand afviger fra det normale. Mentalundersøgelse kan også være relevant i andre tilfælde, fx unge, der udviser tegn på psykisk afvigelse eller udviklingshæmning, og hvor der kan blive tale om fængselsstraf (26). Mentalundersøgelsen kan enten ske ambulantly på en retspsykiatrisk afdeling eller under indlæggelse på retspsykiatrisk afdeling.

5.1.3 Risikovurdering

Med udgangspunkt i forskning er der udviklet standardiserede redskaber til risikovurdering af børn og unge med kriminel adfærd. Forskning viser, at man får den bedste vurdering af risikoniveauet og identificering af de kriminogene faktorer ved anvendelsen af strukturerede redskaber (36). Er det muligt at anvende standardiserede instrumenter, som er forskningsmæssigt valideret, kan disse således med fordel anvendes.

---

⁴⁴ Udviklingshæmning svarer her til betegnelsen mental retardering, der fx bruges i både straffeloven og sundhedsloven.

⁴⁵ § 64 i Barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024, hvorefter kommunalbestyrelsen skal sikre at alle børn og unge på sikrede institutioner tilbydes screening med henblik på at afdække psykiatriske problemer. Det er de sikrede afdelinger, der gennemfører screeningen. Se også § 14 i voksenansvarsbekendtgørelsen, BEK nr. 263 af 15/03/2024

Hvor der ikke er adgang til at anvende standardiserede redskaber, bør der i afdækningen af konkrete forhold eller den børne- eller ungefaglige undersøgelse være særlig fokus på de risikofaktorer, der øger sandsynligheden for kriminalitet, og i særdeleshed de dynamiske risikofaktorer. I ovenstående *Tablel* er risikofaktorerne indplaceret under de overskrifter, som anvendes i ICS-modellen, som anvendes af mange kommuner. Særligt bør der være opmærksomhed på, om barnet eller den unge har prokriminelle holdninger og værdier samt nære venner i kriminelle miljøer. Forskning peger på, at netop disse to forhold har særlig stor betydning for kriminelle handlinger (32 s. 45-46).

5.2 Akutte foranstaltninger

Når politiet underretter de sociale myndigheder om, at et barn eller en ung har begået alvorlig kriminalitet, skal kommunen som i alle andre underretningssager vurdere, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte.

Er sagen henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, eller er der ved politi og anklagemyndighed igangsat en straffesag, bør kommunen afdække barnets eller den unges behov for støtte og vurdere, om støttebehovet har en sådan karakter, at iværksættelse af foranstaltninger kan afvente afgørelse i nævnet eller ved domstolene, eller om det er nødvendigt at iværksætte foranstaltninger med det samme.

De sociale myndigheder vil således kunne iværksætte støttende indsatser med samtykke.⁴⁶ Foreligger der ikke en afdækning eller en børnefaglig eller ungefaglig undersøgelse, vil der⁴⁷ kunne iværksættes støttende indsatser sideløbende med, at der gennemføres afdækning eller undersøgelse. Det kan fx være, at kommunen vurderer, at det er væsentligt, at den unge med det samme får tildelt en kontaktperson.

Et barn eller en ung kan være involveret i kriminalitet og i et miljø, der er så voldsomt og kaotisk, at der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnet eller den unges sundhed og udvikling, hvis ikke barnet eller den unge med det samme fjernes fra hjemmet og lokalområdet. I disse situationer vil formanden for børne- og ungeudvalget kunne træffe en foreløbig afgørelse,⁴⁸ om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke.⁴⁹ I forlængelse heraf kan der, hvis kriterierne er opfyldt, ligeledes ske anbringelse på såvel delvis lukkede som sikrede afdelinger ved foreløbige afgørelser fra formanden for børne- og ungeudvalget. På sikrede institutioner vil der i sådanne tilfælde være tale om anbringelse af sociale årsager.⁵⁰

En foreløbig afgørelse truffet af børne- og ungeudvalgets formand skal senest syv dage efter afgørelsens iværksættelse godkendes af det samlede børne- og ungeudvalg. En foreløbig afgørelse har gyldighed én måned. Når børn eller unge, der er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet eller allerede er i et UKN-forløb, anbringes ved formandsbeslutning, skal nævnet træffe ny afgørelse, inden den foreløbige afgørelse udløber. Sagen vil skulle forelægges UKN til endelig afgørelse inden en måned.

Kommunen bør også allerede i efterforsknings- og forberedelsesfasen overveje, om der er behov for støtte til forældre eller andre søskende i familien, fx et tilbud om familiebehandling.

---

⁴⁶ Jf. § 32 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁴⁷ Jf. § 32 stk. 4 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁴⁸ Jf. § 143 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁴⁹ Jf. § 47 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁵⁰ Jf. § 62 stk. 1, pkt. 1-3 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

Hvis en ung er anbragt i fx varetægtssurrogat, skal kommunen i øvrigt tilbyde forældrene en støtteperson.⁵¹

5.3 Virksomme mekanismer i metoder og indsatser

Det generelle responsivitetsprincippet handler om, at der i behandling og indsatser til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker skal anvendes behandlingsmetoder og de elementer i metoderne, som forskningen har vist, giver den bedste positive effekt. Forskningen har både studeret effekten af konkrete metoder og har kigget på, om der er nogle fælles træk for de indsatser, som giver en positiv effekt. Det vil sige, hvad er det for virksomme mekanismer, der kan hjælpe børn og unge ud af kriminalitet? Med virksomme mekanismer menes her de elementer i en indsats, der skaber en positiv effekt for borgeren.

Virksomme mekanismer i indsatser, der forebygger ny kriminalitet, er (33; 37):

- At indsatsen særligt er fokuseret mod barnets eller den unges risiko- og beskyttelsesfaktorer i forhold til fortsat kriminel adfærd.
- At indsatsen inddrager barnets eller den unges sociale miljø, herunder i særdeleshed forældrene, fx ved at arbejde med relationerne i familien eller lære forældrene at sætte grænser. Familiebaserede indsatser er således blandt de indsatser, der mest konsekvent viser positive resultater.
- At indsatsen fokuserer på flere forskellige elementer af barnets eller den unges liv, dvs. er flerstrengede, fx ved på samme tid at arbejde med den unges adfærd, relationer i familien samt kammeratskabsgruppen.
- At der fokuseres på at opbygge ressourcer og færdigheder både hos barnet eller den unge og hos forældrene fremfor at reducere eller fjerne problemer. Det vil sige, at der arbejdes med, at såvel barnet eller den unge og forældrene skal styrke sine færdigheder og udvikle nye tanke- og handlingsstrategier. For barnet og den unge er det bl.a. færdigheder som selvkontrol, problemløsning og konsekvenstænkning, som trænes.
- At indsatsen er struktureret, evt. manualbaseret, med mulighed for tilpasninger til de særlige forhold eller forudsætninger, der gør sig gældende for barnet eller den unge samt forældrene.
- At indsatsen er baseret på kognitiv adfærdsteori og social indlæringssteori.

Indsatser der tilbydes til børn eller unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker bør indeholde om ikke alle, så flere af ovenstående elementer.

En vidensafdækning, der omfatter unge i kriminalitet og / eller misbrug, peger endvidere på, at det er centralt at indsatsen er individuelt tilrettelagt, giver de unge faste og strukturerede rammer, samt at de fagprofessionelle er vedholdende og har fokus på relationsopbygning (22).

5.4 Planlægning og tilrettelæggelse af indsatsen

Planlægningen af indsatsen til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblemer følger i store træk de samme sagsbehandlingsskridt, som generelt gælder for sagsbehandlingen i sager om udsatte børn og unge. Det vil sige, inddragelse af barnet eller den unge i sagsbehandlingen, udarbejdelse af en afdækning eller en børnefaglig eller ungefaglig undersøgelse, opstilling af formål og mål med indsatsen, valg af indsats samt løbende opfølgning på indsatsen. Men sagsbehandlingen har også en række særtræk.

---

⁵¹ Jf. § 75 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

I forhold til øvrige udsatte børn og unge, skal der for unge, som har begået personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet, **for det første være** særlig opmærksomhed på tilstedeværelsen af risikofaktorer, der øger risikoen for tilbagefald til kriminalitet. Samtidig skal der også være opmærksomhed på, om der hos den unge er andre væsentlige behov, der skal imødekommes.

For det andet skal der udarbejdes en ungefaglig undersøgelse for unge, der henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet enten af politiet eller domstolene. Kommunen kan alene undlade at iværksætte en ungefaglig undersøgelse, hvis det vurderes, at sagen allerede er tilstrækkeligt oplyst, og at der således ikke er behov for yderligere oplysninger i sagen.⁵²

For det tredje vil der i sager vedrørende børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblemer være tidsfrister, der tilsidesætter de frister, der er i barnets lov. For de 10-14-årige, der er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet af politiet, skal den ungefaglige undersøgelse være afsluttet tre uger efter anmodningen fra Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat. For de 15-17-årige, som ved dom henvises til nævnet, skal den unges sag behandles i nævnets senest 14 dage efter endelig dom, hvilket betyder, at den ungefaglige undersøgelse skal være afsluttet tre uger efter afsigelsen af dommen.

For det fjerde skal der i de sager, som skal til Ungdomskriminalitetsnævnet, og hvor det er nævnet, der fastsætter foranstaltninger enten som straksreaktion eller som forbedringsforløb udarbejdes en indstilling til nævnet.

Og endelig **for det femte** vil de afgørelser, som Ungdomskriminalitetsnævnet eller retten træffer, sætte rammen for indsatsen. Den ansvarlige kommune har imidlertid mulighed for at påvirke denne ramme gennem en velbegrundet indstilling særligt til Ungdomskriminalitetsnævnet, men også til retten. Hverken Ungdomskriminalitetsnævnet eller retten er dog bundet af kommunens indstilling.

5.4.1 Inddragelse og samarbejde med barnet eller den unge og forældrene

Børn og unge, herunder udsatte børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, er i lovgivningen flere steder blevet tildelt retten til at udøve deres partsrettigheder i deres egen sag (se *afsnit 3.1*). Tilsvarende skal der så vidt muligt etableres et samarbejde med forældrene om løsning af barnets eller den unges problemer.⁵³

Hvad enten barnet eller den unge er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, har en straffesag eller om det alene er en sag ved de sociale myndigheder, er det den ansvarlige kommune og børne- og ungerådgiveren her, som er ansvarlig for at få inddraget og hørt barnet eller den unge og forældrene.

Den kommunale børne- og ungerådgiver skal, som en del af sagsforløbet, være opmærksom på kravene om at inddrage barnet eller den unge og herigennem få deres perspektiv frem og inddrage dem i det videre sagsforløb. Det gælder bl.a. i forbindelse med en afdækning, en børnefaglig eller en ungefaglig undersøgelse, samt inden der træffes afgørelse om støttende indsatser eller anbringelse efter barnet lov.

Inddragelse og samarbejde med barnet eller den unge og forældrene støttes imidlertid også af en række socialfaglige argumenter.

Meget tyder på, at inddragelse af udsatte børn og unge i deres egen sag øger kvaliteten af sagsbehandlingen (38). En systematisk inddragelse gør det i højere grad muligt at tage højde

---

⁵² Lovforslag L 84, samling 2018-2019 (1. samling), s. 90 ff.

⁵³ Jf. § 2 stk. 4 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

for individuelle behov og ønsker og dermed tilpasse indsatsen til det enkelte barn eller ung. På den måde kan inddragelsen blive en effektforstærker, fordi det hermed bliver muligt at tilrettelægge en mere målrettet og skræddersyet indsats (39; 40). Tilsvarende øger inddragelse af forældre kvaliteten i sagsbehandlingen og effekten af den sociale indsats (40).

Også under anbringelsen er inddragelsen af barnet eller den unge en forudsætning for høj faglig kvalitet i arbejdet på anbringelsesstedet (41 s. 25). Børn og unge, der har begået alvorlig kriminalitet, vil generelt i højere grad end andre udsatte børn og unge, være underlagt forhold, som de ikke har indflydelse på. For de 15-17-årige vil der ofte være fastsat rammer og vilkår i dommen, som de skal efterleve, og for hele gruppen kan Ungdomskriminalitetsnævnet have truffet afgørelser om foranstaltninger, som de skal modtage.

Det er væsentligt, at børn eller unge og forældrene forstår, hvad det er for et forløb, som de er en del af, hvem, der træffer afgørelse om hvad, hvorfor afgørelsen er truffet, og hvad de har mulighed for at få medindflydelse på og hvordan.

Inddragelsesformen skal tage højde for barnets eller den unges forudsætninger for at udtrykke sig sprogligt og sætte ord på ønsker og behov. For målgruppen i herværende vidensgrundlag kan inddragelse være forbundet med særlige udfordringer. Ofte er børnene eller de unges livssituation knyttet til særlige komplekse problemstillinger, og ofte er mange fagprofessionelle involveret. Den systematiske inddragelse af barnet eller den unge skal derfor som oftest indtænkes i den tværfaglige og tværsektorielle planlægning og koordinering af indsatsen. Samtidig skal inddragelsen og samarbejdet tilrettelægges, så barnet eller den unge oplever et tillidsfuldt og trygt rum med reel inddragelse, hvor vedkommende tør give udtryk for sine behov, ønsker og synspunkter. Reel inddragelse af barnet eller den unge forudsætter, at de får mulighed for at danne og udtrykke deres synspunkter i tillidsfulde miljøer, og at de støttes i at kommunikere deres egne perspektiver samt at disse perspektiver og meninger tages alvorligt og inddrages i beslutningsprocesser med passende vægt (42).

Relationen og kontakten mellem børne- og ungerådsgiveren og barnet eller den unge er afgørende for, om den unge oplever sig reelt inddraget og hørt. Har barnet eller den unge en tættere og mere tillidsfuld relation til andre fagpersoner, fx en kontaktperson, kan det overvejes, at denne skal spille en aktiv rolle ved møder og kontakt med barnet eller den unge og eventuelt forældrene. Inddragelsen af barnet eller den unge samt forældrene kan med fordel indledes så hurtigt som muligt efter underretningen fra politiet.⁵⁴ En del af børnene eller de unge og forældrene har tidligere mindre positive erfaringer med systemet, som har skabt frustrationer og mistillid, fx fordi de ikke har oplevet at blive orienteret og hørt. Derfor kan det være nødvendigt med en særlig indsats for at genskabe tilliden og få dem til at møde op til møder eller andre aftaler. Her er det afgørende, at møderne tilrettelægges og gennemføres på en sådan måde, at såvel barnet eller den unge som forældrene føler sig trygge i situationen. Det er vigtigt, at der er åbenhed i sagsforløbet. En del af inddragelsen kan være løbende at informere om, hvad der skal ske, og hvilke myndigheder, der er involveret og ansvarlig for hvad, samt at følge op med barnet eller den unge samt forældrene, når der er afholdt møder med andre fagprofessionelle (43).

Separate møder mellem barnet eller den unge og forældrene og børne- og ungerådsgiveren, fx forud for møde i Ungdomskriminalitetsnævnet eller i retten, hvor deltagere og forløb gennemgås, kan gøre situationen mere tryk og håndterbar for både barn eller ung og forældre.

---

⁵⁴ For de børn og unge, der ikke er henvist til eller omfattet af en afgørelse fra Ungdomskriminalitetsnævnet skal kommunen indkalde til et nærværkssamråd senest syv dage efter, den har modtaget dokumentation fra politiet om, at barnet eller den unge er mistænkt for alvorlig kriminalitet. Til netværkssamrådet indkaldes barnet eller den unge, forældremyndighedsindehaveren, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner med henblik på drøftelse af behov for iværksættelse af foranstaltninger. Jf. § 130 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

Ligeledes kan det være hensigtsmæssigt, at der efterfølgende følges op efter mødet, hvor beslutninger og konsekvenser heraf gennemgås. I situationer, hvor afgørelser går imod barnets eller den unges ønsker, er det væsentligt at bruge tid og kræfter på at forklare barnet eller den unge situationen. Derudover vil det at bibeholde kontakten til barnet eller den unge forsøge at sikre, at de opretholder tilliden til, at systemet også i fremtiden vil være til støtte og hjælp (44 s. 57). Selv om børn eller unge, der har begået alvorlig kriminalitet, bliver underlagt afgørelser, som de oplever som uretfærdige, kan de godt påskønne at have indflydelse på andre forhold i forløbet, fx ønsker til et kommende anbringelsessted, skole- og uddannelsesforhold samt samvær og kontakt med familie og venner (45 s. 42).

Hvor den unge er anbragt i varetægtssurrogat på en sikret afdeling kan det også her være hensigtsmæssigt at afholde enten et fysisk møde med den unge på institutionen eventuelt sammen med forældrene, eller et virtuelt møde.

> **Netværksinddragende indsatser**

Læs mere om netværksinddragende indsatser på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside

[Find netværksinddragende metoder på sbst.dk](#)

5.4.2 Motivation af barnet eller den unge og forældrene

Inddragelse og motivation er tæt forbundet. Barnets eller den unges og forældres oplevelse af at blive hørt og være medbestemmende i de processer og handlinger, der foregår omkring vedkommende, styrker deres oplevelse af ejerskab, livsmestring og status som aktør.

Som beskrevet under målgruppen, har en stor del imidlertid allerede modtaget flere indsatser med mange professionelle. Det resulterer ofte i, at tilliden til børne- og ungerådgivere og andre fagprofessionelle er minimal, og motivation for at indgå i endnu en indsats er ofte begrænset. Motivation hos børn eller unge og forældre kan bl.a. styrkes ved at arbejde med at skabe tillid og invitere til samarbejde og deltagelse i egen sag. Det vil ofte være nødvendigt at starte motivationsarbejdet inden den egentlige indsats iværksættes, men motivationsarbejdet vil som ofte være en løbende indsats sideløbende med den øvrige indsats (33 s. 35f). Motivationsarbejdet kan med fordel starte allerede i efterforsknings- og forberedelsesfasen, fx ved afholdelse af møder med barnet eller den unge og forældrene. Er barnet eller den unge anbragt, fx i varetægtssurrogat på en sikret institution, kan personalet her spille en væsentlig rolle i motivationsarbejdet.

En del af motivationsarbejdet er at understøtte de ressourcer og styrker, som allerede er hos barnet eller den unge og forældrene. Er der ressourcer i det private netværk kan det være væsentligt at de kommer i spil; går barnet eller den unge til fritidsaktiviteter, som vedkommende sætter pris på, bør det understøttes; eller har de særlige færdigheder, bør det undersøges, hvorledes disse kan blive brugt og styrket (33 s. 38).

Motivation er ikke ”... *noget iboende hos den enkelte unge men derimod noget, der skabes i mødet mellem den unge og den sammenhæng, den unge indgår i.*” (46 s. 8). De mest udsatte unge, vil således være forskelligt motiveret alt efter hvilken sammenhæng, de indgår i. Motivationsarbejdet handler dermed snarere om, at forandre deres motivation, forandre det der motiverer dem og forandre retning på deres motivation fremfor at skabe den.

Ungdomsforskere fra Aalborg Universitet (46) arbejder med fem motivationsorienteringer i forhold til udsatte unge og uddannelse, som kan bidrage til inspiration i arbejdet med børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker. De fem orienteringer er:

1. Nødvendighedsmotivation: kan være krav, pålæg eller forudsætninger, og har i høj grad karakter af et ydre pligtbetonet krav, som den unge skal leve op til.
2. Relationsmotivation: Er anerkendelse og fællesskaber, og rummer både den tætte 1:1 kontakt mellem ung og voksen og fællesskaber med andre unge.
3. Mestringsmotivation: Er tæt knyttet til oplevelsen af at rykke sig lærings- og udviklingsmæssigt – at kunne opnå det, man gerne vil.
4. Retningsmotivation: Er knyttet til identitet, valg og afklaring, og det at kunne se målet med at "flytte" sig.
5. Praksismotivation: Er at gøre sig erfaringer, der kobler sig til enten hvad de unge ønsker fremadrettet, eller som kan bidrage til en afklaringsproces.

De enkelte motivationsorienteringer kan ikke stå alene, men må støttes af nogle af de andre motivationsorienteringer. Jo flere motivationsorienteringer, der bringes i spil på samme tid, jo stærkere og mere modstandsdygtig over for udfordringer bliver motivationen.

Ændring af barnets eller den unges – og eventuelt også forældrenes motivation – er en proces. Et redskab til forståelse og analyse af det konkrete motivationsforløb er forandringscirklen (47). Forandringscirklen har overordnet fire faser for parathed for forandring. Relateret til målgruppen og de ovenfor nævnte motivationsorienteringer kan de fire faser eksempelvis rumme følgende:

Førovervejelsesfasen (lav parathed): Når barnet eller den unge pågribes, og sagen starter, er barnet eller den unge som oftest i førovervejelsesfasen. Barnet eller den unge kan være en del af en gruppering, med fællesskab og anerkendelse, herunder for kriminelle handlinger, og har ingen overvejelser om at ændre sit liv. Hvis barnets eller den unges parathed er lav, er barnet eller den unge langt fra parat til at gå ind i handlefasen. Her kan nødvendighedsmotivationen have en stor betydning for adfærden. Ofte tales der om den ydre styring af adfærden eventuelt gennem anvendelse af "belønning" eller positiv forstærkning. Samtidig bør der løbende arbejdes med de øvrige motivationsformer, herunder særligt opbygning af relation mellem voksen og barn eller ung, og dermed relationsmotivationen. Men der vil også, fx under anbringelse på en sikret institution, kunne arbejdes med mestrings- og praksisrelationen, hvor barnet eller den unge oplever nye kompetencer og muligheder.

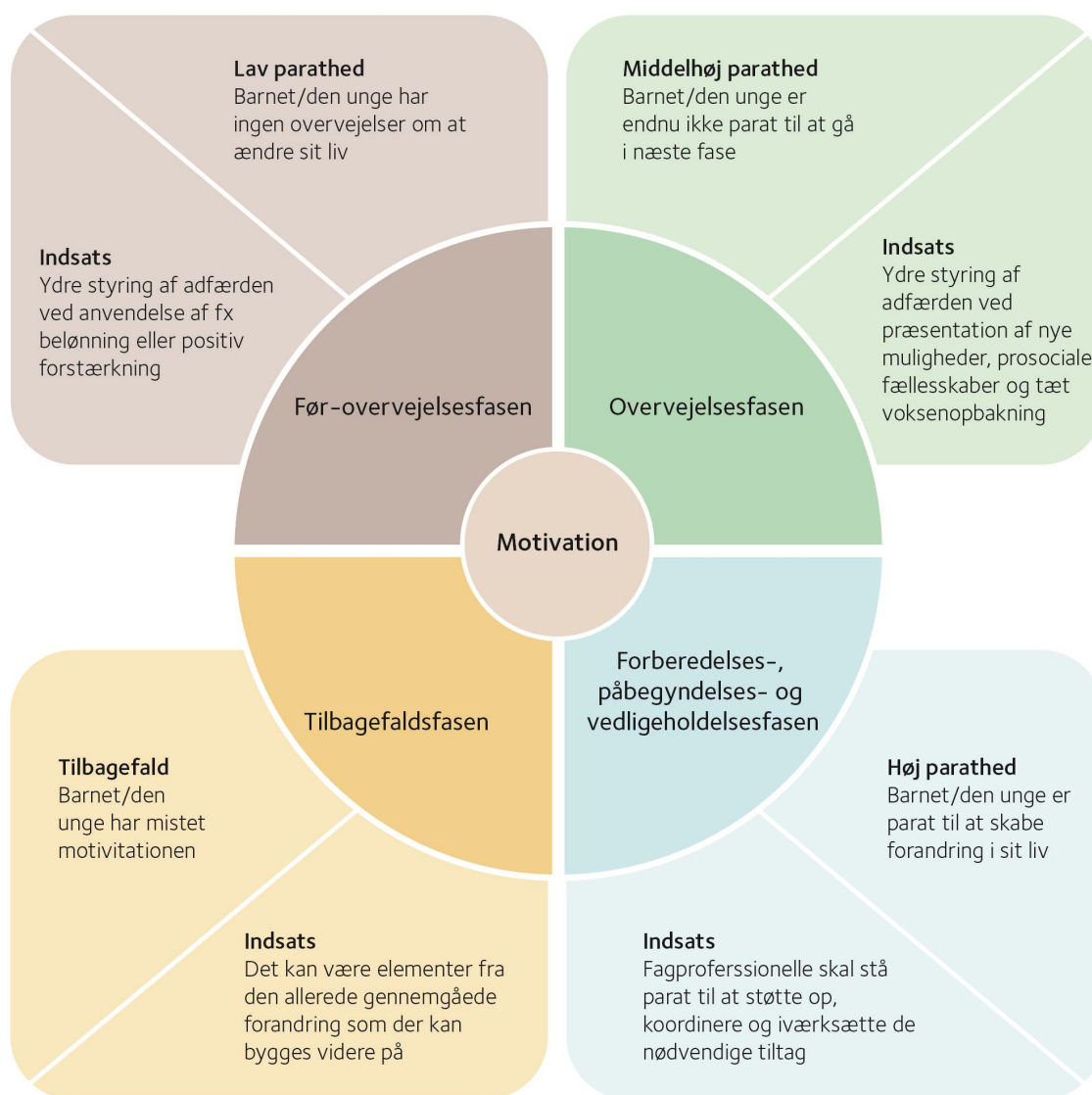
Overvejelsesfasen (middelhøj parathed): Når barnet eller den unge er i overvejelsesfasen, vil vedkommendes parathed ofte være middelhøj. Det betyder dog ikke, at barnet eller den unge endnu er parat til at gå ind i handlefasen. Ambivalensen er stadig for stor til, at barnet eller den unge kan tage et begrundet valg om forandring i en bestemt retning. I overvejelsesfasen vil det fortsat være nødvendigt at styre adfærden gennem forskellige krav, men det kan også være her, at barnet eller den unge skal præsenteres for nye muligheder og alternativer til sit tidligere liv, fx gennem en tæt voksenopbakning introduceres til fællesskaber med prosociale børn eller unge, eller praktikperioder hos virksomheder. I overvejelsesfasen bør der arbejdes med retningsmotivation: hvilke tanker og ønsker har barnet eller den unge for fremtiden? Hvad er væsentligt – og mindre væsentligt for barnet eller den unge? Samtidig bør der være opmærksomhed på, at barnet eller den unge er i en sårbar situation, og at det kan være nødvendigt at iværksætte tiltag, der beskytter barnet eller den unge mod at falde tilbage til tidligere adfærdsmønstre.

Forberedelses-, påbegyndelses- og vedligeholdelsesfasen (høj parathed): Hvis eller når barnet eller den unge har høj parathed til en proces, der kan skabe forandring i eget liv, handler det om at støtte vedkommende. Det kan være væsentligt, at der er fagprofessionelle, der står parat til at støtte op, koordinere og få iværksat de nødvendige tiltag, når barnet eller den unge er parat, til fx en lærlingeplads, en virksomhedspraktik eller en fritidsaktivitet i lokalsamfundet. Det er ikke sikkert, at alle ønsker kan imødekommes, men det kan være afgørende, at børne- og ungerådgiveren og andre fagprofessionelle kommer barnet eller den unge i møde. I denne fase skal nødvendighedsmotivationen gerne fylde relativt mindre i forhold til de øvrige

motivationsorienteringer, hvor en vedvarende forandring forudsætter, at barnet eller den unge oplever anerkendelse i prosociale relationer og fællesskaber, evne og kompetencer til at håndtere hverdagslivet samt uddannelse eller beskæftigelse, og at vedkommende er glad for sine valg.

Tilbagefaldsfasen: Der vil være en risiko for, at forandringsmønstrene ikke er vedvarende. Nogle børn eller unge vil fortsat være i førovervejelserfasen, når de begår ny kriminalitet, andre mister retningen mod forandring enten i overvejelserfasen eller falder tilbage til gamle handle-mønstre efter at vedkommende er begyndt at ændre adfærd. I så fald indtræder en tilbagefaldsfasen kendetegnet ved, at barnet eller den unge har mistet motivationen for processen mod forandring og måske er røget tilbage til (før)overvejelserfasen. Men der kan være elementer fra det gennemførte motivationsarbejde, som der kan bygges videre på, således at det ikke er helt forfra, fx en relation til en kontaktperson.

Figur 5: Forandringscirklen justeret til målgruppen

5.4.3 Valg af indsats

En afdækning efter §19 i barnets lov, kan pege på konkrete forebyggende eller støttende indsatser, og en børnefaglig undersøgelse skal munde ud i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte støtte efter barnets lov, og i givet fald af hvilken art denne bør være.⁵⁵ Er der foretaget en ungefaglig undersøgelse skal denne tilsvarende resultere i en begrundet indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet om, hvorvidt der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald, af hvilken art disse bør være.

⁵⁶Udvælgelse af den eller de indsatser, der vil kunne afhjælpe barnet eller den unges problematikker kan med udgangspunkt i afdækningen eller i den børnefaglige eller ungefaglige undersøgelse bygge på følgende spørgsmål (33 s. 27-29; 48).

Tabel 12 - Spørgsmål til overvejelse ved valg af indsatser

Hvad skal udvikles eller ændres? Herunder:
<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke færdigheder, tanke- og adfærdsmønstre skal forandres ved barnet eller den unge? • Hvilke styrker og ressourcer hos barnet eller den unge skal styrkes? • Hvilke færdigheder, tanke- og adfærdsmønstre skal forandres hos forældrene? • Hvilke styrker eller ressourcer hos forældrene skal styrkes? • Hvilke forhold i barnet eller den unges omgivelser er det nødvendigt at ændre?
Hvilke konkrete mål og delmål skal opnås?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke konkrete mål arbejder vi frem mod? For den unge? For forældrene? • Er der nogle mål som skal indfries før der kan arbejdes med andre? • Hvilke mål er realistiske på kort sigt, på mellemlang sigt og på langsiget?
Hvordan kan man opnå disse mål?
<p>Hvilke konkrete metoder og tiltag er egnede til at skabe den ønskede forandring?</p> <p>Hvilke kompetencer og rammer er nødvendige eller mest velegnede for at skabe og understøtte en positiv udvikling hos barnet eller den unge?</p> <p>Hvor intensiv og omfattende skal indsatsen være?</p>

Ved planlægning og tilrettelæggelse af den samlede indsats er det væsentligt i samarbejde med den unge og forældrene, dels at afdække de ressourcer, der findes hos familie og øvrige netværk, og som kan støtte den unges forløb i indsatsen, dels at afdække, hvorledes den unge selv kan opbygge ressourcer og kompetencer. Her kan støtte til fx et aktivt fritidsliv, hvor der kan skabes prosociale relationer til jævnaldrende være et vigtigt element i indsatsen.

5.4.3.1 Flerstrengede indsatser, kronologi og overgange

Ved planlægningen af indsatsen, er det vigtigt at have fokus på de forskellige konkrete kriminogene behov som udfordrer barnet eller den unge. Det er meget tænkeligt, at en enkelt indsats ikke kan arbejde med alle de problematikker, som udfordrer barnet eller den unge, men

⁵⁵ Jf. § 22 stk. 5 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁵⁶ Jf. § 33 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

at der skal anvendes flere samtidige indsatser, jf. ovenfor, at indsatsen skal være flerstrengede, så den er bred og rettet mod flere risikofaktorer samtidigt. Et eksempel herpå er, at der samtidig med en anbringelse, hvor der arbejdes med barnets eller den unges færdigheder, adfærd og normer ydes familiebehandling og støtte til forældrene, hvor der arbejdes med deres forældrekompetencer.

Ligeledes kan det være vigtigt at overveje kronologien i indsatserne. Fx at den unge er afruset inden en psykiatrisk udredning påbegyndes, eller at barnets eller den unges aktuelle adfærd er så farlig, at et ophold på en sikret institution er absolut nødvendig. Hos en stor del af gruppen med alvorlige kriminalitetsproblematikker vil der være tale om en indsats over flere år, og hvor det vil være nødvendigt med forskellige indsatser, der ligger i forlængelse af hinanden, fx at anbringelse efterfølges af støttende indsatser i hjemmet efter hjemgivelse. I forløb, der indebærer anbringelse på forskellige anbringelsessteder og/eller overgang fra anbringelse til alene støttende indsatser vil fokus på sammenhæng og koordinering være helt central.

5.4.3.2 *Barnets plan, ungeplan og indstilling*

En barnets plan eller ungeplan med formål og konkrete mål er et væsentligt redskab til at knytte konkrete indsatser til de afdækkede risikofaktorer, og de styrker og ressourcer, der er hos barnet eller den unge og omgivelserne. Både ved indstilling til retten og ved indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet, kan en barnets plan, en ungeplan eller en helhedsorienteret plan efter barnets lov underbygge indstillingen gennem de opsatte formål og mål. For en del børn og unge, vil der være tale om en revision af en allerede udarbejdet barnets plan, ungeplan eller helhedsorienteret plan.

Indstillingen bruges af Ungdomskriminalitetsnævnet eller retten som grundlag for en afgørelse i sagen, men den er ikke bindende. Der kan med andre ord blive truffet en anden afgørelse end den, kommunen indstiller.

§ Afdækning, børnefaglig/ungefaglig undersøgelse, barnets plan og indstilling til retten eller Ungdomskriminalitetsnævnet

Læs om afdækning og børnefaglig undersøgelse §§ 19-23, barnets plan og ungeplan for henholdsvis børn og unge under 18 år i §§ 91-92 og 108-109 og helhedsorienteret plan i § 110 i barnets lov.

[Find barnets lov på retsinformation.dk](#)

Læs om ungefaglig undersøgelse og indstilling til Ungdomskriminalitetsnævnet i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, §§ 29-35

[Find Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet på retsinformation.dk](#)

Relevante håndbøger

Find viden om de relevante indsatser til børn og unge som har begået alvorlig kriminalitet og har sociale problemer og/eller psykiske lidelser i de følgende håndbøger:

Læs om ungdomssanktionen i "*Håndbog om ungdomssanktionen*", som beskriver baggrund og intentioner med ungdomssanktionen samt lovgivningen bag. Relevante aktører og faser i et forløb beskrives også uddybende samt de centrale problemstillinger og forhold der har betydning i et ungdomssanktionsforløb.

Håndbogen indeholder desuden en værktøjskasse til sagsbehandler og øvrige professionelle i alle faserne.

[Find håndbogen på sbst.dk](#)

Læs en mere uddybende beskrivelse af de ungefaglige undersøgelser og sammenhængen med de børnefaglige undersøgelser i håndbogen: "*Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel – Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet*".

[Find håndbogen på domstol.dk \(pdf\)](#)

Læs om børnefaglig undersøgelse og ICS-modellen i håndbogen "*Kvalitet i sagsbehandlingen – en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet*".

[Find håndbogen på sbst.dk](#)

I det følgende sættes fokus på centrale indsatser til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker. Det drejer sig om indsatser ift. skole og uddannelse, indsatser mod misbrug af særligt euforiserende stoffer, udredning og behandling i psykiatrien samt sociale støttende indsatser og anbringelse.

5.4.4 Indsatser målrettet skolegang og uddannelse

I målgruppeafsnittet blev det beskrevet, hvorledes en meget stor del af målgruppen har et usammenhængende skoleforløb med mange skoleskift og stort skolefravær. Undersøgelser har ligeledes vist, at udsatte børn og unge generelt også fagligt klarer sig dårligt i skolen. Samtidig viser forskning fra hele verden, at den stærkeste beskyttelsesfaktor i udsatte børn og unges langsigtede udvikling er at klare sig godt i skolen og få en uddannelse (48). Fokus på skolegang og uddannelse er derfor afgørende.

Børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblemer vil ofte have behov for særlig støtte i undervisning i grundskolen samt særlige ordninger, der kan hjælpe dem videre fra grundskole til uddannelse eller beskæftigelse. Ydermere viser analyser, at der kan være et forebyggelseselement i forhold til kriminel adfærd ved at styrke børnene eller de unges faglige kunnen og selvopfattelse (11 s. 60).

5.4.4.1 Grundskole

Mange børn eller unge med alvorlige kriminalitetsproblemer vil modtage undervisning i folkeskolen, men en meget stor gruppe vil have behov for støtte eller vil have brug for et andet undervisningstilbud. Folkeskoleloven giver mulighed for at forskellige redskaber og tiltag kan iværksættes til at understøtte barnets eller den unges skolegang. Udgangspunktet er, at barnet eller den unge skal deltage i den almindelige undervisning i grundskolen. Det gælder også under en anbringelse.

Specialundervisning og specialpædagogisk bistand kan gives som del af den almindelige undervisning i folkeskolen, dog minimum ni timer ugentligt, i specialklasser eller i specialskoler, herunder skoler tilknyttet anbringelsessteder og dagbehandlingstilbud. Specialundervisning følger de samme regler for fag, timetal, kompetencemål, færdigheds- og vidensmål, elevplaner, afgangsprøver og test, som den almene undervisning. Kun hvis en elev har usædvanlige store vanskeligheder i et fag, hvor det vurderes ikke at være hensigtsmæssigt at give eleven specialundervisning i faget, kan eleven, med forældrenes samtykke, blive fritaget for undervisning i faget. Det gælder dog ikke fagene dansk og matematik.⁵⁷

Specialundervisning og specialpædagogisk bistand gives på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering fra PPR. Det kan være afgørende for den unges fremtidige udbytte af undervisning, at der igangsættes og gennemføres en sådan vurdering, medmindre der allerede foreligger en aktuel vurdering fra PPR.

§ Specialundervisning og specialpædagogisk støtte

Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Læs om pædagogisk psykologisk vurdering i kapitel 2 bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand

[Find bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand på retsinformation.dk](#)

5.4.4.2 15-17-årige og uddannelse

Alle 15-17-årige har pligt til at være i gang med uddannelse, beskæftigelse eller anden aktivitet, der har retning mod uddannelse. Hvis den unge ikke er i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse, er Den Kommunale Ungeindsats (KUI) ansvarlig for at tage kontakt til den unge og hjælpe dem med at komme i uddannelse eller beskæftigelse. En vej til uddannelse er den forberedende grunduddannelse (FGU), som har plads til unges forskellige individuelle kompetencer med det formål at give eleverne viden, kundskaber, færdigheder, afklaring og motivation til at gennemføre en ungdomsuddannelse eller alternativt at opnå ufaglært beskæftigelse.

KUI omfatter bl.a.:⁵⁸

- En uddannelsesplan, som skal være et koordinerende redskab, der sikrer retning og samler de indsatser og tilbud, som den unge har brug for til at komme i uddannelse eller job. Planen skal angive elevens ønsker om og mål for uddannelse efter grundskolen og skal omfatte alle indsatser, som kommunen har igangsat for den unge, herunder indsatser i socialt regi. Det er KUI som er ansvarlig for at udarbejde uddannelsesplanen i samarbejde med den unge.
- En gennemgående kontaktperson til unge, som af personlige eller sociale årsager har behov for støtte fra flere enheder i kommunen. Kontaktpersonens hovedopgave er at følge og støtte den unge gennem det samlede forløb frem mod at den unge er kommet i uddannelse eller job. Kontaktpersonens arbejdsopgaver kan variere fra primært at være bindeled og koordinere indsatser til at støtte den unge i hverdagen.

⁵⁷ Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, BEK nr. 693 af 20/06/2014.

⁵⁸ Bekendtgørelse af lov om kommunal indsats for unge under 25 år, LBK nr 953 af 12/08/2024, kapitel 1 d.

- Virksomhedspraktikker for elever, der gennemfører en erhvervsgrunduddannelse (EGU) i FGU.

Elever på FGU eller en ungdomsuddannelse kan, hvis de har en funktionsnedsættelse modtage specialpædagogisk støtte (SPS). Støtten skal sikre, at den unge har mulighed for tage en uddannelse på lige fod med andre elever eller studerende ved at kompensere for de udfordringer, som funktionsnedsættelsen giver i forhold til uddannelsen. SPS kan have mange former, men kan aldrig være direkte terapi eller behandling.

5.4.4.3 Virksomhedspraktik og virksomhedsmentorordning

På udvalgte uddannelser har den unge mulighed for at komme i virksomhedspraktik. I en virksomhedspraktik indgår eleven i et ansættelsesforhold og er en reel arbejdskraft for virksomheden. Praktikken skal give den unge en forståelse af, hvad det vil sige at have et arbejde og indgå på en arbejdsplads. Alt efter uddannelsestype er det forskelligt, hvem der er ansvarlig for at finde en praktikplads.

I særlige tilfælde kan kommunen stille en virksomhedsmentorordning til rådighed for den unge. Mentoren kan enten være en erfaren medarbejder fra virksomheden eller en ude fra. Formålet med ordningen er at øge mulighederne for at fastholde den unge i forløbet. Mentorens opgaver kan variere fra den enkelte unges behov, men kan fx være at hjælpe den unge med at overholde aftaler og hjælpe den unge med at blive en del af det sociale liv på arbejdspladsen (49).

§ KUI, SPS og virksomhedspraktik

Læs om KUI i Bekendtgørelse af lov om kommunal ungeindsats for unge under 25 år

[Find Bekendtgørelse af lov om kommunal ungeindsats på retsinformation.dk](#)

Læs mere om specialpædagogisk støtte (SPS) via nedenstående link:

[Find oversigt over lovgivning vedrørende SPS](#)

5.4.4.4 Styrk barnets eller den unges trivsel, læring og deltagelsesmuligheder

I forskningen omkring indsatser målrettet barnets og den unges skolegang peges der også på betydningen af en systematisk inddragelse af barnet eller den unges perspektiv i beslutninger og indsatser. Endvidere er viden om den unges faglige, kognitive og sociale kompetencer afgørende for at rette skoletilbud kan vælges.

Et inkluderende læringsmiljø, der er fremmende for udsatte børn og unges trivsel, læring og deltagelsesmuligheder har særligt fem grundtræk:

1. Det fælles og relationelle er altid omdrejningspunktet, da den enkelte elev formes og er med til at forme fællesskabet. Eleven skal altid ses i sammenhæng med fællesskabet.
2. Fokus er på elevens ressourcer frem for på deres udfordringer. Eleverne skal opleve sig værdsat og anerkendt som individer i fællesskabet trods forskellige forudsætninger.
3. Aktiv elevdeltagelse, hvor en differentieret undervisningstilgang gør alle elever til deltagere i læringsmiljøet ud fra deres forskellige forudsætninger.
4. Kontinuerlig proces og udvikling med inddragelse af forskellige aktører, skoleledelse, pædagogisk personale i skolen, interne og eksterne resourcepersoner som fx PPR og socialrådgivere, forældre og eleverne selv.
5. Det inkluderende læringsmiljø skal tænkes som en tidlig, forebyggende og foregribende indsats (50).

5.4.5 Indsatser målrettet behandling af misbrug

Behandling af misbrug hos børn og unge under 18 år bør indgå i en helhedsorienteret social indsats, da misbruget sjældent er deres eneste problem. Børn og unge, hvor stofmisbruget forårsager sociale, fysiske og/eller psykiske skader, fx i form af alvorlige sociale og adfærdsmæssige problemer, som betyder, at den unge ikke kan fungere i forhold til familie, skole, uddannelse og lignende er efter § 33 i barnets lov omfattet af en behandlingsgaranti for en indsats senest 14 dage efter henvendelse til kommunen. Behandlingen kan være en forudsætning for, at der kan iværksættes anden støtte fx efter § 32 i barnets lov eller foranstaltninger som led i et forbedringsforløb efter § 13 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. Det er kommunen, der foretager den faglige vurdering af, om barnet eller den unge er omfattet af garantien. Behandlingen kræver samtykke fra forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år. Formålet med social stofmisbrugsbehandling er at reducere eller helt at bringe misbruget til ophør, herunder at reducere skaderne af et misbrug.

Centralt i behandlingen af misbrug er, at den er funderet på frivillighed og motivation. Indsatsernes metodiske udgangspunkt vil ofte variere afhængigt af den unges samlede kompleksitet af problemer, samtidigt med at de kan indeholde meget forskellige grader af intensitet.

Der er over en årrække udviklet og afprøvet forskellige indsatser i form af rådgivnings- og behandlingstilbud til børn og unge med et problematisk forbrug af rusmidler i dansk sammenhæng. Tilbuddene, der kan noget forskelligt og bruger forskellige behandlingstilgange, er evalueret på baggrund af deres virkning på de unges forbrug af rusmidler, skoletilknytning, sociale relationer, psykisk helbred og kriminalitet (51).

Med hensyn til misbrug af alkohol, er det meget sjældent, at et barn eller en ung skal have medicinsk behandling for alkoholmisbrug – personer med dette behov har ofte haft et årelangt misbrug inden. Behandling mod alkoholmisbrug hos børn og unge bør indeholde al misbrugsbehandling – det vil sige behandling både i forhold til alkohol og euforiserende stoffer, idet alkoholmisbrug ofte ikke fylder så meget hos barnet eller unge.

I forbindelse med anbringelse kan det være nødvendigt at tilkøbe misbrugsbehandling til barnet eller den unge som en tilkøbsydelse, da det mange steder ikke er en integreret del af anbringelsesstedets behandling.

5.4.6 Indsatser målrettet behandling af psykiske lidelser

Hvis en indledende screening peger på psykiske lidelser, og der ikke tidligere er foretaget psykiatrisk udredning eller retspsykiatrisk mentalundersøgelse, skal barnet eller den unge henvises til børne- og ungdomspsykiatrien til en egentlig psykiatrisk udredning og evt. efterfølgende behandling. Det er afgørende for den samlede indsats til barnet eller den unge, at der allerede fra starten etableres et tæt samarbejde mellem børne- og ungdomspsykiatrien og øvrige indsatser om planlægning og koordinering. Er der udfordringer med at få foretaget en psykiatrisk udredning – fx på grund af lang ventetid eller andre årsager, kan kommunen evt. bestille en psykologisk undersøgelse mhp. udredning af psykopatologi, risikofaktorer og anbefalinger ift. fremtidige indsatser.

Langt fra alle børn og unge, der udviser symptomer på psykiske lidelser har behov for behandling i børne- og ungdomspsykiatrien, men vil kunne hjælpes af indsatser, som kommunen kan iværksætte, fx psykologisk eller terapeutisk støtte. Drejer problemstillingerne sig særligt om skolerelaterede problemer i forhold til læring, trivsel eller andet, vil der evt. kunne opnås støtte via PPR. Der findes endvidere dokumentation for effekten af en række tidlige og forebyggende indsatser til børn og unge med psykisk mistrivsel og psykiske lidelser (52; 53).

En del af børnene eller de unge vil have en så svær psykisk lidelse, at den kræver en specialiseret indsats, herunder udredning og behandling i børne- og ungdomspsykiatrien. Børn og unge med de sværeste lidelser kan i perioder have behov for indlæggelse. Det er unge, der har behov for en specialiseret, tværfaglig og vedholdende indsats af høj kvalitet, hvor der samtidig sker en tæt koordinering gennem samarbejde mellem kommune og børne- og ungdomspsykiatrien, særligt i forbindelse med overgange i forløbet. Høj kvalitet i indsatsen forudsætter, at der både er høj kvalitet i organisering af indsatsen samt høj faglig kvalitet i den unges samlede forløb.

En særlig problematik knytter sig til børn og unge med psykiske lidelser og samtidigt misbrug, da nogle børn og unge bliver afvist i psykiatrien, hvis de har et aktivt misbrug. Ligeledes her er det væsentligt, at indsatsen tager udgangspunkt i behovet, og at det er tværsektorielt. Der kan eventuelt være behov for anbringelse i lukket miljø i starten af afrusningen, for overhovedet at få barnet eller den unge til at være motiveret for en udredning og eventuel behandling.

5.4.7 Sociale indsatser som hjemmebaserede foranstaltninger

Hvis det er muligt at arbejde med barnet eller den unge og forældrene, uden at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, er dette at foretrække. Særligt institutionsanbringelse af børn og unge med kriminel adfærd er forbundet med risiko for, at deres situation og adfærdsproblemer forværres bl.a. som følge af, at der på institutionen er en negativ kammeratskabspåvirkning (33 s. 38). Danske undersøgelser viser således også i forlængelse heraf, at en meget stor del af de unge, der har været anbragt på delvis lukkede og sikrede afdelinger fortsætter den kriminelle løbebane efter anbringelsen (2; 54 s. 38f; 55 s. 102ff).

Støttende indsatser i lokalmiljøet har endvidere den fordel, at der kan arbejdes samlet med barnet eller den unge samt familien, fx gennem familiebehandling samtidig med, at der kan iværksættes særlige tiltag over for barnet eller den unge, fx vredeshåndtering og træning i sociale færdigheder. Indsatserne kan således være helhedsorienteret og rettet mod flere problematikker samtidigt (dvs. flerstrengede). Støttende indsatser efter barnets lov kan tilsvarende som anbringelse tilrettelægges således, at de bliver mere omfattende og intensive, fx ved at der iværksættes flere indsatser samtidigt eller ved at hyppighed og omfang i indsatsen øges (33 s. 31).

Specialiserede dagtilbud til børn og unge, der har begået kriminalitet, har i flere tilfælde fokus på at tilbyde særlig tilrettelagte skoleforløb, praktikforløb eller andre tiltag, der er målrettet, at barnet eller den unge på sigt kommer i uddannelse eller beskæftigelse, herunder fritidsjobs. Særlige støttetiltag her kan fx være mentorordninger på arbejdspladser.⁵⁹ Ligeledes kan der i dagtilbud – evt. sideløbende med andre indsatser – gives støtte til, at barnet eller den unge integreres i fritidsaktiviteter, hvor det er muligt at danne prosoziale relationer med jævnaldrende. Her kan mentorstøtte være tilsvarende en mulighed, ikke mindst til den yngre del af målgruppen, hvor analyser peger på, at den bedste effekt opnås (56).

Endvidere vil det i langt de fleste tilfælde være relevant at yde støttende indsatser efter barnets lov som opfølgning på en anbringelse, og dermed som en del af en samlet indsats både før og efter den unge fylder 18 år.

---

⁵⁹ Eksempler herpå er Københavns Kommunes tilbud "Den Korte Snor" og "Spydspidsen".

[Find Den Korte Snor på Københavns Kommune hjemmeside kk.dk](#)

[Find Spydspidsen på Københavns Kommunens hjemmeside kk.dk](#)

5.4.7.1 Kontaktperson til barnet eller den unge – eller til hele familien.

Kontaktpersonordningen er bl.a. tiltænkt børn og unge med kriminel adfærd,⁶⁰ hvor kontaktpersonen "skal fungere som en positiv rollemodel for barnet eller den unge og støtte og vejlede den pågældende til f.eks. at leve en kriminalitetsfri tilværelse". Tilsvarende er ordningen med kontaktperson til hele familien bl.a. et led i styrkelse af indsatsen til utilpassede børn og unge.⁶¹

Et grundlæggende element i kontaktpersonordningen er, at relationen mellem barnet eller den unge og den voksne kan styrke den unge emotionelt og hjælpe vedkommende med at bearbejde sin livssituation. En sådan relation anses for at være en grundlæggende forudsætning for i arbejdet med børn og unge at skabe en situation, der fremmer forandring og positiv udvikling (57 s. 65). Kontaktpersonordningen har da også vist sig at være signifikant bedre end andre støttende indsatser til at give en voksenkontakt og dermed sikre et støttende voksennetværk (58).

Kontaktpersonordningens styrke er, at ordningen er fleksibel og kan tilpasses den enkeltes eller families behov. Indsatsen kan gives som en begrænset støttefunktion med nogle timer om måneden til en mere omfattende støttefunktion med et højt antal timer ugentligt. Til målgruppen vil der typisk være tale om højt specialiserede kontaktpersonindsatser, med et relativt højt ugentlig timeantal, hvor barnet eller den unge og eventuelt familien får tilknyttet en eller flere kontaktpersoner. Det vil sige en omfangsrig, intensiv, helhedsorienteret, længerevarende og tværsektorielt koordinerende indsats, nogle med døgn- og weekendkontakt. Det kan også være hensigtsmæssigt, at der investeres relativt flere ressourcer til kontaktpersonordningen ved opstart af indsatsen, så der skabes gode rammer for opbygning af en god relation, og at timetallet sidenhen nedsættes. I nogle situationer kan det også overvejes at tilknytte en kontaktperson til et barn eller en ung, der er anbragt, fx som støtte i hjemmeweekender.

På baggrund af de konkrete afdækkede styrker og risikofaktorer bør det overvejes, om kontaktpersonordningen skal suppleres, fx med familiebehandling, misbrugsbehandling til barnet eller den unge eller social færdighedstræning.

Konkret vil kontaktpersonstøtten være støtte til hverdagsmestring, til at indgå i sociale fællesskaber, til at deltage i og fastholde skole/uddannelse, beskæftigelse, fritidsaktiviteter, eventuel misbrugsbehandling, psykologisk/psykiatrisk behandling samt til kontakt til diverse myndigheder og instanser, herunder koordinering mellem forskellige aktører.

5.4.7.2 Familiebehandling

Familiebehandling er indsatser til familien, hvor der typisk både arbejdes individuelt med de enkelte og med den samlede familiedynamik med det formål at fremme forældrekompetencer samt barnets eller den unges udvikling og trivsel. Indsatsen vil ofte bestå af løbende samtaler med en familiebehandler. Indsatsen kan leveres som kombinationsindsats i et tværfagligt, samtidigt og koordineret samarbejde med kontaktperson til det barn eller ung, som det primært drejer sig om.

Forskningen peger på, at struktureret familiebehandling som fx funktionel familierapi (FFT) i højere grad end de indsatser, familiebehandlingsprogrammerne er sammenlignet med, reducerer adfærdsvanskeligheder og kriminalitet hos børnene og de unge. Behandlingen bør være rettet mod risikofaktorer hos barnet eller den unge, hos familien eller i familiens sociale kontekst, og det kan være væsentligt, at aktører omkring barnet eller den unge i og uden for

---

⁶⁰ Jf. § 32 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁶¹ Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier, VEJ nr. 9142 af 26/02/2019

familien involveres. Komponenter i indsatsen bør endvidere være, at der arbejdes på at styrke forældrenes kompetencer og adfærd til fx at være mere tilgængelig og støttende, til at være mere opmærksom på barnets eller den unges adfærd og handlinger, til at løse konflikter samt til at have en gennemtænkt og klar strategi for grænsesætning (33 s. 50).

5.4.8 Anbringelse

Indsatserne der kan imødekomme kriminogene behov hos børn og unge kan være både støttende indsatser eller anbringelse. Hvorvidt barnet eller den unge skal anbringes, vil både afhænge af barnets eller den unges adfærd, og forholdene i hjemmet samt de omgivelser, hvori barnet eller den unge færdes.

For børn under den kriminelle lavalder vil afgørelse om anbringelse ske:

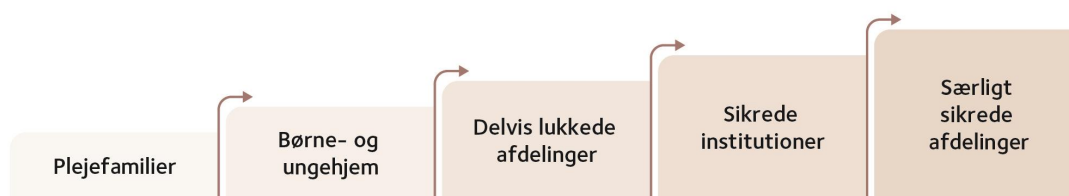
- efter § 46 i barnets lov, eller § 14 stk. 1 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, når anbringelsen sker med samtykke fra forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, eller
- efter § 47 barnets lov eller § 14, stk. 2 lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, når anbringelsen sker uden samtykke fra forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år.

Kriterierne for anbringelse i barnets lov og lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet svarer til hinanden. Dvs. at det er de samme hensyn, der kan inddrages. Men betydningen af forskellige forhold kan tillægges forskellig vægt i kommunens vurdering og i Ungdomskriminalitetsnævnets vurdering, fx således at Ungdomskriminalitetsnævnet anbringer en ung, som kommunen har indstillet til støttende indsats (59 s. 21ff).

De 15-17-årige unge kan i retten blive idømt en sanktion, hvor sanktionen indebærer en anbringelse. Det vil være tilfældet ved ubetinget fængsel, der afsnes på institution, ungdomssanktionen samt ved enkelte typer af foranstaltningsdomme. Her vil det være kriminalitetens karakter og grovhed, der vil være afgørende for, hvorvidt sanktionen indeholder et element af frihedsstraf. Er sanktionen en betinget dom med vilkår om at efterkomme enten Ungdomskriminalitetsnævnets eller kommunens afgørelser om foranstaltninger, vil det tilsvarende som for de under 15-årige være vurderingen af de mere brede hensyn knyttet til den unges adfærd, forholdene i familien og den unges omgivelser, der vil være afgørende for om den unge anbringes.

Som nævnt i *kapitel 3* om aktørerne er der forskellige typer af anbringelsessteder. Det er væsentligt at vælge den type af anbringelsessted, der matcher den unges behov for støtte, herunder særligt den unges behov for støtte i forhold til adfærd. Overordnet kan man placere de forskellige typer af anbringelsessteder i forhold til hinanden som i nedenstående figur:

Figur 6 Indsatstrappe for anbringelser

Jo mere belastet barnet eller den unge er emotionelt og adfærdsmæssigt, jo mere indgribende kan det være nødvendigt, at anbringelsen er. De forskellige typer af anbringelsessteder følger ikke risikoprincippets angivelse af intensivitet i og omfang af indsatsen. Der vil sagtens kunne tilrettelægges en intensiv indsats fx på et børne- og ungehjem. Omvendt kan det i en periode

være absolut nødvendigt at anbringe et barn eller en ung med lav risiko for tilbagefald til kriminalitet på en sikret institution, fx for at kunne gennemføre pædagogisk observation.

I forbindelse med anbringelser er det dog væsentligt at have den anden del af risikoprincippet for øje, nemlig den såkaldte "smitteeffekt", som angiver, at unge med lav risiko for tilbagefald ikke må blandes med unge med høj risiko for tilbagefald. På grund af institutionernes karakter vil der ofte på sikrede og delvis lukkede institutioner være børn eller unge med høj eller meget høj risiko for tilbagefald. Det samme vil ofte gøre sig gældende på børne- og ungehjem godkendt til børn og unge med personfarlig kriminalitet. Det kræver derfor særlige overvejelser og afvejning at anbringe børn eller unge med lav risiko for tilbagefald disse steder, eller det kan være retten, der fastsætter en sådan anbringelse. Kan det ikke undgås, fx fordi en ung bliver anbragt på en sikret institution i varetægtssurrogat, bør der være en dialog mellem den anbringende kommune og institutionen om, hvorledes der kan tilrettelægges en individuel plan og indsats, som kan reducere påvirkningen fra de øvrige unge.

Det kan for nogle børn og unge være svært at finde egnede anbringelsessteder, der har ledige pladser, som kan tilgodese barnets eller den unges behov, og som har kompetencerne til at tilbyde behandling i forhold til de centrale problematikker. I sådanne situationer bør det overvejes, hvorledes barnets eller den unges behov, herunder behandlingsbehov bedst muligt tilgodeses, fx ved at tilkøbe behandlingstilbud som fx misbrugsbehandling eller psykologbehandling.

Afgørende for, om et barn eller ren ung skal anbringes på en delvis lukket afdeling eller af sociale årsager på en sikret institution, er, om det er nødvendigt at kunne tilbageholde barnet eller den unge på institutionen i kortere eller længere perioder. De delvis lukkede institutioner har på grund af deres øgede beføjelser til at tilbageholde, bedre muligheder for at kunne fastholde rømningstruede unge i en socialpædagogisk behandling end børne- og ungehjem. Sociale anbringelser af unge på sikrede institutioner er alene rettet mod den gruppe, hvor det er absolut nødvendigt enten fordi vedkommende er farlig for sig selv eller andre, eller fordi det er den absolut eneste mulighed for at gennemføre en pædagogisk observation eller behandling.

Ved anbringelse af børn eller unge på sikrede institutioner er det særligt væsentligt at være opmærksom på, at såvel barnet eller den unge som forældrene er blevet grundigt orienteret om deres rettigheder, og at der opstilles klare mål for anbringelsen, således at anbringelsen kan blive så kortvarig som mulig.

6 Samarbejde og koordinering

Som det fremgår af kapitel 3, er der en lang række forskellige aktører i spil, både i en fortløbende proces, samt til tider også parallelt. En af de helt centrale forudsætninger for et godt forløb er samarbejde og koordinering. Samarbejde og koordinering kan med andre ord betragtes som en selvstændig, og væsentlig, opgave, som kræver viden, tid og ressourcer.

Samarbejde og koordinering handler om hvordan forløbets aktører kan samarbejde og koordinere deres respektive opgaver og indsatser til et samlet, helhedsorienteret forløb for den enkelte borger. Koordinering handler både om faglig koordinering, dvs. hvilke fagprofessionelle gør hvad hvornår omkring den unge, kommunikere omkring aftaler o.a. Men det omhandler også koordinering i forhold til den unge (samt evt. forældre), og kan herunder være helt lavpraktisk koordinering i relation til møder og aktiviteter, hvor og hvornår de foregår, hvem der deltager osv. Barnet eller den unge samt forældrene skal også inddrages i det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde.

En højt specialiseret indsats til unge med alvorlige kriminalitetsproblemer koblet med sociale og/eller psykiske problemstillinger forudsætter samarbejde og koordinering mellem centrale aktører. I komplekse borgerforløb med mange involverede faggrupper og instanser skal den valgte samarbejdsmodel sikre, at forløbet bliver koordineret, målrettet og helhedsorienteret.

Virksomme elementer i det tværfaglige samarbejde er fx aktiv ledelse, løbende koordinering af indsatsen og afklarede kompetenceforhold mellem alle involverede aktører. Den ansvarlige kommune og her den ansvarlige børne- og ungerådgiver har en helt central rolle i at sikre koordineringen mellem de mange aktører undervejs i forløbet og ikke mindst sikre, at den unge samt forældrene hele tiden er informeret, inddraget og bliver hørt.

Samarbejdet på tværs af sektorer og fagpersoner vil i mange tilfælde være det samme uanset hvilket forløb, jf. *kapitel 4*, den unge gennemgår. Hvor et beskrevet samarbejde kun gælder dele af målgruppen, er dette angivet.

Figur 7 - Fokus i de enkelte faser

6.1 Opstartsfase

Denne indledende fase, hvor barnet eller den unge pågribes, mistænkes eller sigtes for at have begået alvorlig kriminalitet har mange fællestræk hvad enten det drejer sig om en sag mod et barn i alderen 10-14 år, eller det drejer sig om en ung på 15-17 år, der kan forvente en straffesag. Det er fasen, hvor politiet kontakter den ansvarlige kommune og for de 15-17-årige i samarbejde med anklagemyndigheden igangsætter en straffesag.

6.1.1 Det indledende samarbejde mellem politi og de sociale myndigheder

Politiet skal underrette den ansvarlige kommune i forbindelse med afhøring af et barn eller ung under 18 år, hvor vedkommende er mistænkt eller sigtet for en overtrædelse af straffeloven eller et forhold, der efter anden lov kan medføre fængselsstraf. Underretningen kan dog udelades hvis afhøringen er sket under eller i umiddelbar forbindelse med den begåede strafbare handling. Politiet skal også underrette den ansvarlige kommune, når et barn under 15 år tilbageholdes, medmindre tilbageholdelsen har været ganske kortvarig.⁶²

⁶² Retsplejeloven, LBK nr. 250 af 04/03/2024 og bekendtgørelse om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år, NEK nr. 803 af 28/06/2010

Hvis det ikke er muligt at underrette barnet eller den unges handlekommune, eller hvis handlekommunen på grund af afstanden ikke kan sende en repræsentant, skal politiet underrette den stedlige kommune.

Et af formålene med politiets underretning er, at den ansvarlige kommune kan sende en repræsentant. Kommunen – enten den unges handlekommune eller den stedlige kommune – skal, når et barn eller en ung under 18 år skal afhøres af politiet, sende en repræsentant⁶³:

- Når barnet eller den unge efter det oplyste ikke tidligere har været sigtet,
- Når der efter det oplyste kan blive tale om fremstilling i retten med varetægtsfængsling af den pågældende,
- Når barnet eller den unge eller dennes forældre efter det oplyste ønsker, at en repræsentant for kommunen er til stede, og
- Når den pågældende er under 15 år, medmindre der er tale om rene bagatelsager, eller forældrene efter det oplyste vil være til stede.

Kommunen skal i øvrigt sende en repræsentant:

- Når kommunen bliver underrettet om afholdelse af grundlovsforhør eller afhøring i retten af en sigtet eller tiltalt under 18 år.
- Når kommunen bliver underrettet om, at en person under 15 år skal afhøres som vidne i en straffesag hos politiet eller i retten.

I andre situationer end de ovenfor nævnte, bør kommunen så vidt muligt sende en repræsentant til afhøringer hos politiet.

Repræsentanten for den ansvarlige kommune skal så vidt muligt have adgang til at overvære afhøringer, der foretages af politiet (dette kan dog undlades hvis det omhandler strafbart forhold, der vil medføre straf af bøde) (28 s. pkt. 2.1.3.3.).

Den kommunale repræsentant skal under afhøringen hos politiet støtte barnet eller den unge og tilse, at den foregår med tilpas skånsomhed, er afpasset sagens karakter og barnets alder. Repræsentanten deltager ikke aktivt og skal forholde sig neutral. Ved afhøringen i retten skal repræsentanten ligeledes støtte barnet eller den unge og bidrage til, at retsmødet får et forløb og et resultat, der i så høj grad som muligt tilgodeser, hvad der er bedst for barnet eller den unge.⁶⁴

Deltager forældrene i afhøringen vil repræsentanten fra de sociale myndigheder ofte tage en snak med barnet eller den unge og forældrene om hvordan de har det, give dem mulighed for at sætte ord på deres oplevelse, samt informere om det videre forløb. Repræsentanten skriver efterfølgende også en underretning med henblik på, at barnet eller den unge/forældrene kontaktes af kommunen, så der kan etableres samarbejde om et videre forløb i forbindelse med iværksættelsen af eventuel støtte til barnet eller den unge og dennes familie.

6.1.2 Underretning af forældre

Både politiet og den ansvarlige kommune har en forpligtelse til at sikre, at barnet eller den unges forældre (forældremyndighedsindehaverne) bliver underrettet. Politiet skal underrette den unges forældre, hvis den unge skal afhøres, bliver tilbageholdt (børn under 15 år) eller

---

⁶³ Bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, BEK nr. 572 af 30/04/2015

⁶⁴ Bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, BEK nr. 572 af 30/04/2015

anholdt (unge 15-17-årige). Er den unge anbragt, er det anbringelsesstedet, der skal underrettes.

Den ansvarlige kommune skal sørge for, at forældrene bliver underrettet om situationen, medmindre politiet har underrettet disse, eller hvis en underretning af forældrene vil stride imod hvad der er bedst for den unge. Forældrene skal så vidt muligt have adgang til at overvære afhøringen, men politiet kan dog nægte forældre adgang til afhøringen, bl.a. af hensyn til efterforskningen. Bliver forældrene nægtet adgang til afhøringen, skal den ansvarlige kommune snarest muligt underrettes, således at kommunens repræsentant kan overvære afhøringen (28 s. pkt. 2.1.4.1 og 2.2.4.).

I det omfang, det kan lade sig gøre, at forældre overværer afhøringen, og at det vurderes at det ikke strider mod væsentlige hensyn til barnet eller den unge, kan det både være befordrende i situationen og i et videre forløb. Først og fremmest kan det bidrage til tryghed for barnet eller den unge, at forældrene er til stede. Endvidere kan det for forældrene understrege alvorligheden omkring barnet eller den unges situation. Samtidig kan det give forældrene et konkret indblik i barnet eller den unges handlinger og bevæggrunde. Denne indsigt kan for forældrene være givtig hvis de inddrages i et senere forløb, og kan være med til at skabe en forståelse af, hvordan de bedst muligt støtter op omkring deres barn.

6.1.3 Samarbejde om den unges varetægtssurrogat på sikrede institutioner: 15-17-årige

Har retten besluttet, at en ung skal i varetægtssurrogat på en sikret institution, skal den unges handlekommune træffe afgørelse om, på hvilken sikret døgninstitution anbringelse skal finde sted.⁶⁵ Politiet retter i nogle tilfælde – evt. inden grundlovsforhøret – henvendelse til kommunen, som derpå tager kontakt til den sikrede døgninstitution, hvor den unge ønskes placeret. I andre tilfælde tager politiet direkte kontakt til den sikrede døgninstitution. Er der ikke plads på denne døgninstitution, overtager den pågældende sikrede døgninstitution opgaven med at finde en plads på en anden sikret institution.⁶⁶ I det omfang geografisk placering og kapacitet tillader det, bør det tilstræbes at finde et sted, der er særligt egnet i forhold til den unges behov og udfordringer, herunder i relation til den unges behov for undervisning, samt nærhed til familie og netværk.

Unge i varetægtssurrogat i sikrede afdelinger kan underlægges kontrol og begrænsning med besøg og kommunikation med omverdenen. Den unge har dog altid ret til ukontrolleret besøg og kommunikation med sin forsvarer, børne- og ungerådgiveren i den unges handlekommune samt det socialtilsyn, der fører tilsyn med den sikrede institution, som den unge er på. Endvidere har den unge ret til ukontrolleret brevveksling med en række andre myndigheder, institutioner og personer.⁶⁷

Kommunen bør så hurtigt som muligt udarbejde en plan for, hvad der skal ske, hvis den unge løslades fra varetægtssurrogat. Det vil fx kunne ske i forbindelse med, at retten ikke forlænger varetægtsfængslingen eller i forbindelse med hovedforhandlingen. Særligt væsentligt er det at tage stilling til, om den unge fortsat skal være anbragt, med hjemmel i barnets lov, eller om den unge skal hjemgives til forældre. Forberedelsen af ophør af den unges varetægtsfængsling kan således indebære aftaler med et anbringelsessted om, at de akut kan modtage den unge. Den

---

⁶⁵ Jf. § 7 stk. 4 i voksenansvarsloven, LBK nr. 224 af 06/03/2024

⁶⁶ Jf. pkt. 131 i vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, VEJ nr. 10229 af 17/12/2019

⁶⁷ Jf. § 21 i voksenansvarsloven, LBK nr. 224 af 06/03/2024

ansvarlige kommune skal endvidere være opmærksom på den særlige forpligtelse de har i forhold til unge,⁶⁸ der løslades efter afsoning eller varetægtsfængsling.

6.2 Efterforsknings- og forberedelsesfase

I efterforsknings- og forberedelsesfasen er det myndighedernes opgave at oplyse sagen, afsøge og vurdere relevante sanktioner og indsatser samt forberede afgørelsen i sagen. Politiet efterforsker sagen, og screener ift. om sagen hører under Ungdomskriminalitetsnævnet. Er det tilfældet henviser politiet sager vedrørende 10-14-årige, mens resultatet af screeningen for de 15-17-årige overdrages til anklager.

Fasen forudsætter samarbejde og koordination mellem forskellige aktører – og barnet eller den unges handlekommune vil altid have en centrale rolle her. Er det en sag vedrørende en 10-14-årig, hvor sagen er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, vil kommunen på baggrund af en anmodning fra nævnet skulle udfærdige en ugefaglig undersøgelse og indstilling. Er det en straffesag mod en 15-17-årig vil politi/anklager anmode kommunen om oplysninger om den unges forhold, og en indstilling vedrørende sanktion og indsats til retten, og hvor indstillingen ofte udarbejdes i et samspil med ungesamrådet. Er den unge enten i varetægtsurrogat eller i øvrigt anbragt under efterforsknings – og forberedelsesfasen skal der være et tæt samarbejde mellem handlekommunen og institutionen, så tiden i denne fase kan bruges så konstruktivt og hensigtsmæssigt som muligt til den unges bedste.

6.2.1 Forberedelse af sager vedrørende 10-14-årige til Ungdomskriminalitetsnævnet

Er sagen henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, har nævnet (i praksis Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat) ansvaret for planlægningen og det administrative omkring nævnets møder, herunder koordinering af tilvejebringelsen af diverse materialer, samt for at indkalde til nævnsrådet. Sekretariatet sørger ligeledes for bistand af en børnesagkyndig i de sager, hvor enten lovgivningen forskriver dette, eller hvor formand eller næstformand har truffet beslutning herom.

Sekretariatet vejleder forældre og barn om, at de har mødepligt til mødet. Nævnet har ansvaret for at forældre kommer til mødet. Dette kan med fordel foregå i samarbejde med børne- og ungerådgiver, som er i dialog med forældre, og som kan understøtte, at forældrene møder op. Giver forældrene eller barnet ikke fremmøde, kan nævnet rette henvendelse til politiet, om at hente og bringe de pågældende til nævnsrådet (60 s. 22).

Sekretariatet anmoder den ansvarlige kommune om at iværksætte den ugefaglige undersøgelse og udfærdige en indstilling til nævnet. Det er herefter kommunens ansvar at forberede sagen til nævnet og sende materiale til parterne en uge inden mødet. Det er centralt, at der etableres et tæt samarbejde mellem kommunen og Ungdomskriminalitetsnævnets sekretariat i denne periode. Sekretariatet vil kunne vejlede kommunen om sagens gang, og hvordan sagen skal oplyses. Kommunen skal være opmærksom på, om der er særlige forhold, der gør sig gældende, fx om der er tale om et barn med svært nedsat psykisk funktionsevne.

6.2.2 Samarbejdet kommune, politi, anklagemyndighed og ungesamråd – 15-17-årige

Kommunen kan med fordel begynde at forberede sagen til retten så snart det er muligt, efter at de er blevet underrettet af politiet om, at en ung har begået alvorlig kriminalitet. Det vil sige, at

---

⁶⁸ Jf. § 131 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

inddrage den unge og forældre, opstarte eller revidere en afdækning eller en børnefaglig eller ungefaglig undersøgelse samt udarbejdelse af indstilling.

Politi eller anklager vil kunne vejlede kommunen om, bl.a. hvor lang tid der kan forventes at gå inden domsafsigelse, om der planlægges en mentalundersøgelse eller en personundersøgelse, og kommunens adgang til oplysninger heri, hvilken sanktionstype(r), der kan forventes på baggrund af den begåede kriminalitet, samt om der forventes at blive nedlagt påstand om henvisning til Ungdomskriminalitetsnævnet. Undervejs i straffesagen kan der ske ændringer i disse forventninger, hvorfor en løbende kontakt mellem den kommunale børne- og ungerådsgiver og politi eller anklager kan være væsentlig for rådgiverens planlægning af den fremtidige indsats. Rammen for indsatsen foreligger dog først, når dommen er afsagt, hvorfor der altid bør være overvejelser om alternativ indsats.

I langt de fleste kommuner betyder en anmodning fra anklagemyndigheden om en indstilling til retten vedrørende sanktionsvalg, vilkår mv. et tæt samarbejde mellem børne- og ungerådsgiver, dennes leder og ungesamrådet i den pågældende politikreds. Samarbejdet med ungesamrådet vil afhænge af samrådets organisering og vil derfor være forskellig fra kommune til kommune. Den kommunale børne- og ungerådsgiver har ansvaret for, at der udarbejdes en indstilling om sanktionsvalg og eventuelle vilkår, der bør knyttes til dommen. Der er forskellig praksis for, om det er kommunen eller ungesamrådet, der fremsender indstillingen til retten.

6.2.3 Børne- og ungerådsgiverens inddragelse af andre fagprofessionelle

I forbindelse med en afdækning, udarbejdelse af børnefaglig eller ungefaglig undersøgelse, udarbejdelse af barnets plan eller en ungeplan samt indstilling vil SSP kunne bidrage med kriminologisk viden. SSP vil fx kunne bidrage med viden om unge i kriminalitet og om effektive kriminalpræventive indsatser til målgruppen, samt viden om lokale forhold og ressourcer i nærmiljøet af betydning for den unges muligheder for en tilværelse uden kriminalitet. Hvis der ikke tidligere er udfærdiget en psykiatrisk udredning af barnet eller den unge, bør det her overvejes, om der i første omgang skal ske en screening for psykiatriske problematikker, eller foretages en psykologisk undersøgelse. Er barnet eller den unge anbragt på en sikret institution, skal der tilbydes en screening for psykiatriske problematikker, hvis der ikke allerede foreligger en udredning. Børne- og ungerådsgiveren kan i forlængelse heraf eventuelt overveje mulighederne for konsulentbistand fra børne- og ungdomspsykiatrien.

I efterforsknings- og forberedelsesfasen er det væsentligt, at der er et tæt samarbejde med de fagprofessionelle, der i perioden er omkring barnet eller den unge. Det kan være skole, uddannelsesinstitution eller evt. støttende indsatser, hvis barnet fortsat er i hjemmet. Eller det kan være plejefamilie eller personale på et anbringelsessted. Disse fagpersoner vil kunne bidrage med væsentlig viden om barnet eller den unge, vedkommendes situation, ressourcer, styrker samt udfordringer og særlig problemstillinger. Dertil kommer, at det er af væsentlig betydning for barnet eller den unges forudsætninger for et videre udviklingsforløb, at der er et skole- eller beskæftigelsestilbud eller lignende i en periode, hvor der afventes afgørelse enten i Ungdomskriminalitetsnævnet eller i retten. Det kan også være væsentligt, at den kommunale børne- og ungerådsgiver får afklaret, om og i givet fald hvem af de fagprofessionelle omkring barnet eller den unge, der som led i en socialpædagogisk indsats kan støtte, forberede og motivere den unge omkring det videre forløb.

I børne- og ungerådsgiverens arbejde med at udforme barnets plan eller ungeplanen og tilrettelægge forløbet, kan andre fagprofessionelle fra den/de tilbud, der påtænkes, med fordel inddrages (fx børne- og ungehjemmet, specialiseret plejefamilie eller kontaktperson/familiebehandler). Her bør der være et særskilt fokus på, hvordan overgangen fra fx sikret afdeling for den unge i praksis skal håndteres. Personalet i det kommende tilbud

kan ligeledes med fordel starte brobygningen gennem indledende kontaktskabelse og relationsdannelse med barnet eller den unge ved at besøge barnet/den unge.

6.2.4 Samarbejdet om skolegang og undervisning

Planlægningen af barnets eller den unges videre skolegang og uddannelse bør ske så tidligt som muligt og gerne allerede i efterforsknings- og forberedelsesfasen – også selvom der er usikkerhed om, hvorvidt barnet eller den unge bliver anbragt eller ej. Fx vil PPR kunne påbegynde en analyse og vurdering af kompetencer og hvilket skoletilbud, der vil være bedst egnet til barnet eller den unge.

Et fokus bør i øvrigt være, at barnet eller den unge også i efterforsknings- og forberedelsesfasen går i skole eller på anden vis modtager undervisning, så man ikke bare afventer afgørelse om det videre forløb fra Ungdomskriminalitetsnævnet, retten eller kommunen. Der bør derfor så hurtigt som muligt etableres et samarbejde med det aktuelle skoletilbud med henblik på at motivere barnet eller den unge til at fastholde eller genopbygge en stabil skolegang.

I samarbejdet om skolegang og undervisning kan man med fordel tage afsæt i følgende principper for det tværfaglige samarbejde:

- De forventninger, som barnet eller den unge møder fra voksne omkring sig, har en betydning for børnene eller de unges muligheder for at udvikle sig fagligt.
- Et parallelt og samtidigt fokus på barnet eller den unges faglige kompetencer og trivsel. Det betyder også at skolegang og socialpædagogisk støtte er ligestillede.
- Pædagogisk personale i skolen og personale på anbringelsesstedet arbejder ud fra en fælles tilgang til barnet eller den unge.

Forskningen peger på, at der med fordel kan udarbejdes en fælles undervisningsplan som supplement til elevplanen eller uddannelsesplanen. Elevplan eller uddannelsesplanen indeholder individuelle mål for den enkelte elevs læring. Den fælles undervisningsplan skal derimod være et resultatet af et tværprofessionelt samarbejde. En model for et tværprofessionelt samarbejde, hvor der udarbejdes en fælles undervisningsplan kan foregå på følgende måde:

1. Tag afsæt i og analysér viden om den unges kompetencer: PPR samler alle relevante oplysninger om den unges faglige, kognitive og sociale kompetencer. På den måde kan viden hurtigt overdrages til andre aktører, herunder hvis barnet eller den unge skal anbringes i en anden kommune. I det indledende analysearbejde er PPR ansvarlig for at:
  - Skabe overblik over eksisterende viden før der træffes beslutninger om skoletilbud.
  - Igangsætte relevante test, hvis der ikke er anvendelig viden om den unges kompetencer
  - Videreformidle viden om barnet eller den unges kompetencer til pædagogisk personale på skole, i hjemmet eller anbringelsessted
2. Der kan med fordel laves en pædagogisk analyse af muligheder i læringsmiljøerne omkring barnet eller den unge:
  - Skolen er ansvarlig for at lave en analyse af mulighederne i læringsmiljøet i skolen og evt. en analyse af læringsmiljøerne på anbringelsesstedet. PPR kan inddrages i en rådgivende rolle.
  - Klasseteam og/eller plejeforældre/anbringelsessted inddrages i den pædagogiske analyse
  - PPR, forvaltning og klasseteam fastlægger fokusområder med afsæt i viden om barnet eller den unges kompetencer og den pædagogiske analyse af muligheder i læringsmiljøerne.

3. Inddrag de nære og professionelle voksne omkring barnet eller den unge i at formulere læringsmål og aktiviteter:
  - PPR, klasseteam og anbringelsessted samarbejder om at formulere læringsmål og planlægge aktiviteter i skolen og hjemmet.
  - En medarbejder med specialpædagogiske kompetencer fra skole/forvaltning kan med fordel deltage.
  - Barnet eller den unge inddrages gennem læringssamtaler.
  - Skoleledelsen kan med fordel deltage.
4. Justér planen løbende: Skolen og PPR følger med jævne mellemrum barnet eller den unges udvikling vha. test, samtaler og observationer.
5. PPR, forvaltninger, skole og anbringelsessted drøfter den unges trivsel og udvikling.
6. Med afsæt i ny viden og den fælles drøftelse beslutter PPR, forvaltning og relevante aktører i fællesskab om mål og indsats i den fælles undervisningsplan skal justeres.

Ovenstående samarbejdsmodel tager afsæt i en fælles undervisningsplan mellem skole, anbringelsessted, PPR og den unge. I tilfælde, hvor den unge er tilknyttet en gennemgående kontaktperson efter KUI, kan det med fordel være den gennemgående kontaktperson, som er ansvarlig for at der koordineres mellem PPR, skole og anbringelsessted.

Dårlig trivsel og tilknytning til skoletilbud giver øget risiko for kriminel adfærd. Modsat vil den unges trivsel og læring generelt være en ressource, der forebygger yderligere kriminalitet (se *afsnit 5.4.4*) Børne- og ungerådgiveren eller den, der er ansvarlig for koordinering af indsatserne bør derfor sikre, at der er et løbende fokus på, at den samlede indsats understøtter skolegangen og barnet eller den unges motivation for aktiv deltagelse i skoletilbuddet. Det kan fx være, at relevant skole- eller uddannelsesstilbud indgår som væsentlig ved valg af anbringelsessted – og ikke omvendt. Eller at møder, behandlinger mv. hvor barnet eller den unge forudsættes at deltage, tilrettelægges så de bedst muligt understøtter en stabil skolegang.

6.3 Afgørelsesfasen

Det er i afgørelsesfasen, at rammen for den videre indsats sættes. Retten træffer afgørelser – afsiger dom – om skyldsspørgsmål og sanktion i straffesager mod 15-17-årige, og Ungdomskriminalitetsnævnet træffer afgørelser om straksreaktioner eller forbedringsforløb for de 10-14-årige, og evt. for de 15-17-årige i forlængelse af rettens afgørelse. Er det en ubetinget fængselsdom, der skal afsones, skal kriminalforsorgen tage stilling til, om det kan ske på en institution.⁶⁹ Tilsvarende ved såvel ubetingede som betingede fængselsstraffe, kan retten henvise sagen til Ungdomskriminalitetsnævnet, og nævnet vil i givet fald skulle træffe afgørelse om et eventuelt forbedringsforløb og/eller straksreaktioner.

I kommunen vil der også skulle træffes afgørelser om støtte og de konkrete foranstaltninger, der skal iværksættes, ofte i forlængelse af afgørelser ved retten, i kriminalforsorgen, i Ungdomskriminalitetsnævnet eller ved anklagemyndigheden. Disse behandles under næste afsnit i indsatsfasen, da der er tale om afgørelser, der er en fuldbyrdelse af rettens eller andre myndigheders afgørelser.

6.3.1 Retsmødet – hovedforhandling

Når efterforskning af sagen er afsluttet hos politiet og anklageren har rejst tiltale, vil den unge blive indkaldt til et retsmøde (hovedforhandling). Ved hovedforhandlingen afhører anklager og den unges forsvarer vidner og fremlægger beviser. Retten vil herefter på baggrund af

---

⁶⁹ Jf. § 78 stk. 2 i straffuldbyrdsloven, LBK nr. 201 af 28/02/2023

vidneudsagn og beviser afsige dom om skyldsspørgsmålet og eventuelle sanktioner (61). Den unge vil som hovedregel kunne anke afgørelser truffet i byretten til landsretten (62).

Kommunen skal sende en repræsentant, når en ung under 18 år skal afhøres i retten. Det kan med fordel være den unges børne- og ungerådsgiver, som kender sagen, og som har udarbejdet indstillingen, og som derfor evt. vil kunne uddybe denne. Under afhøringen i retten skal repræsentanten støtte den unge samt bidrage til, at retsmødet får et forløb og et resultat, der i så høj grad som muligt tilgodeser, hvad der er bedst for den unge.⁷⁰

Det kan i forbindelse med retsmødet overvejes om der er personer i den unges private eller professionelle netværk, hvis tilstedeværelse vil være en støtte for den unge under retsmødet. Ligeledes bør, som nævnt i *afsnit 6.2.1*, muligheden for at holde henholdsvis et kort forberedende og opfølgende møde med den unge og evt. forældrene, afsøges. Det er væsentligt, at den kommunale repræsentant får snakket med den unge om, hvad næste skridt er, og hvad kommunen foretager sig.

6.3.2 Alternativ afsoning

Det følger af § 78, stk. 2 straffuldbyrdelsesloven, at unge under 18 år skal afsone i institution, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus. Det er det kriminalforsorgsområde, hvor den unge bor eller opholder sig, der træffer afgørelse om afsoning i en godkendt institution, og som fastsætter vilkår for afsoningen. Afsoning i institution forudsætter dog, at den unge, og som udgangspunkt også forældrene, har givet samtykke hertil.⁷¹ Hvis kriminalforsorgen og kommunen er enige om en plan for anbringelse, kan der dog bl.a. ses bort fra forældrenes manglende samtykke, hvis den unge skønnes tilstrækkelig moden til selv at vurdere og overskue konsekvenserne af sit samtykke.⁷² Endvidere skal den ansvarlige kommune give betalingstilsagn til anbringelsen.

Afsoningen kan ske på et børne- og ungehjem (åbent regi), på delvis lukket afdeling eller på en sikret døgninstitution. Skal afsoningen foregå i åbent regi, skal stedet være godkendt til at have unge med kriminalitetsproblematikker. Ved valg af det konkrete anbringelsessted er det centralt, at der er et tæt samarbejde mellem kommunen og kriminalforsorgen, hvor kommunens viden om den unges forhold og behov kommer i spil.

Institutionen skal påtage sig den behandling og pleje, som er formålet med opholdet og skal godkendes til opholdet af det ansvarlige kriminalforsorgsområde.

Ud over de regler der gælder på det pågældende anbringelsessted, vil den unge først og fremmest være underlagt de vilkår, der knyttes til dommen. Det kan bl.a. dreje sig om ikke at begå ny kriminalitet eller at undergive sig tilsyn af kriminalforsorgen. Andre vilkår ved anbringelse på et anbringelsessted kan fx være, at den unge kun må forlade anbringelsesstedet med ledsagelse af personalet, at den pågældende kun må forlade institutionen efter forudgående aftale, eller at den pågældende kun må forlade anbringelsesstedet efter nærmere bestemmelse.

Anbringelsesstedet skal løbende holde kriminalforsorgen orienteret om anbringelsen og den dømtes overholdelse af de fastsatte vilkår, idet den unge er i tilsyn af kriminalforsorgen.

---

⁷⁰ Jf. § 5 i bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden og indenretlig afhøring, BEK nr. 572 af 30/04/2015

⁷¹ Jf. § 2 i bekendtgørelse om anbringelse af dømte i institution mv. uden for fængsel eller arresthus, BEK nr. 1017 af 28/06/2022.

⁷² Jf. pkt. 6 i vejledning om anbringelse af dømte i institution mv. uden for fængsel eller arresthus, VEJ nr. 9738 af 28/06/2022

6.3.3 Behandling i Ungdomskriminalitetsnævnet

Ved mødet i Ungdomskriminalitetsnævnet deltager:

- De tre nævnsmedlemmer (en dommer, en repræsentant fra politiet samt en kommunal repræsentant), samt en jurist fra nævnets sekretariat.
- Eventuelt en børnesagkyndig.
- Barnet eller den unge samt vedkommendes forældre.
- En repræsentant fra den ansvarlige kommune, ofte den ansvarlige børne- og ungerådsgiver.
- En repræsentant fra ungekriminalforsorgen.
- Eventuelt bisiddere eller ressourcepersoner, der kan støtte barnet eller den unge.
- Eventuelt advokat.
- Eventuelt tolk.

Nævnsmødet indledes med, at nævnets formand eller næstformand sikrer sig, at de nødvendige mødedeltagere er tilstede, samt sikrer sig identiteten af disse, det vil sige barnet eller den unge samt forældremyndighedsindehaverne. Herefter fremlægger den ansvarlige kommune sagen, og deres indstilling til afgørelse, og sagen drøftes med barnet eller den unge i centrum. Dernæst trækker nævnsmedlemmerne sig tilbage og træffer afgørelse i sagen. Deltager der i mødet en børnesagkyndig, vil denne bistå nævnsmedlemmerne under voteringen. Efter voteringen træffer nævnet afgørelse og giver parterne meddelelse herom (60 s. 40-45).

6.4 Indsatsfasen

I indsatsfasen skal de afgørelser, som er truffet af retten, Ungdomskriminalitetsnævnet, børne- og ungeudvalget eller af den kommunale børne- og familieafdeling, fuldbyrdes.

Det er den ansvarlige kommune der skal fuldbyrde afgørelser rettet mod børn og unge med alvorlig kriminalitet, bortset fra en mindre gruppe af 15-17-årige unge, der fx er idømt en ubetinget fængselsstraf, og som afsoner i kriminalforsorgens institutioner, eller som har fået en betinget dom udelukkende med tilsyn af kriminalforsorgen, er det den ansvarlige kommune.

I denne fase sættes der fokus på koordinering og samarbejde i forbindelse med fuldbyrdelsen af afgørelser fra retten og andre myndigheder, samt om selve indsatsen. Følgende beskrives i indsatsfasen:

- Samarbejde om Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser.
- Samarbejde om strafferetlige sanktioner.
- Samarbejde og koordinering af indsatsen.
- Samarbejde og koordinering med Børne- og ungdomspsykiatrien.

6.4.1 Samarbejde om Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser

Det er den unges handlekommune, der er ansvarlig for at fuldbyrde afgørelser truffet af Ungdomskriminalitetsnævnet. Ansvar og opgaver svarer til fuldbyrdelse af afgørelser efter barnets lov. Har Ungdomskriminalitetsnævnet truffet afgørelse om anbringelse, skal kommunen i forlængelse heraf træffe afgørelse om det konkrete anbringelsessted samt tage stilling til barnet eller den unges skoletilbud. I forbindelse med afgørelser uden samtykke truffet af Ungdomskriminalitetsnævnet, har kommunen tilsvarende beføjelser til fuldbyrdelse af afgørelser, som er tilfældet med afgørelser efter barnets lov. Kommunen kan således hente og bringe barnet eller den unge til stedet, hvor en straksreaktion eller et forbedringsforløb uden samtykke skal foregå. Er det ikke muligt at fuldbyrde en afgørelse, skal kommunen genindbringe sagen for Ungdomskriminalitetsnævnet med henblik på fornyet afgørelse (60 s. 45-47).

Alle børn og unge, hvor Ungdomskriminalitetsnævnet har truffet en afgørelse om straksreaktioner eller forbedringsforløb får tilknyttet en ungetilsynsførende i ungekriminalforsorgen. Der er tale om et intensivt tilsynsforløb, hvor den ungetilsynsførende løbende afholder samtaler med barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaverne efter reglerne herom i bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse. Det første møde mellem barnet eller den unge og forældremyndighedsindehavere samt den ungetilsynsførende skal finde sted senest syv dage efter afgørelsen.⁷³ Barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaverne skal på ny møde hos eller modtage besøg af ungekriminalforsorgen senest 14 dage efter første møde.⁷⁴ I tilsynsperiodens første to måneder skal der finde en samtale sted mindst hver 14. dag, mens kontakten i den resterende del af tilsynsperioden kan indskrænkes til en samtale om måneden, medmindre barnets eller den unges forhold tilsiger en hyppigere kontakt.⁷⁵

Den ungetilsynsførende indkalder således løbende barnet eller den unge (og forældremyndighedsindehaverne) til tilsynssamtaler, ligesom den ungetilsynsførende kontrollerer, at foranstaltningerne, som Ungdomskriminalitetsnævnet har fastsat, bliver sat i gang af kommunen og overholdt af barnet eller den unge. Reglerne om ungekriminalforsorgens kontrol og omfanget heraf følger af bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse.

Efterlever barnet eller den unge ikke Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, eller unddrager barnet eller den unge sig tilsynet, forsøger ungekriminalforsorgen ved indskærpelse og pålæg at få barnet eller den unge til at efterleve afgørelsen og følge tilsynet.⁷⁶ Bliver Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse fortsat ikke fulgt, eller unddrager barnet eller den unge sig fortsat tilsynet, afgiver ungekriminalforsorgen en indberetning til Ungdomskriminalitetsnævnet.⁷⁷ Den unges handlekommune orienteres løbende om sagen. Hvis en ung ved dom eller som vilkår for prøveløsladelse er underlagt vilkår om, at vedkommende skal efterleve nævnets afgørelse, skal ungekriminalforsorgen tillige afgive indberetning til det kriminalforsorgsområde, som gennemfører vilkåret.⁷⁸ Ungekriminalforsorgen skal også indberette til Ungdomskriminalitetsnævnet, hvis den ansvarlige kommune, trods indskærpelse fra ungekriminalforsorgen, ikke træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at barnet eller den unge efterlever nævnets afgørelse.⁷⁹

For at underbygge et godt forløb er det vigtigt at det kommunale personrettede tilsyn foregår parallelt, koordineret og i samarbejde med tilsynet forankret i ungekriminalforsorgen (den ungetilsynsførende), og at der mindst en gang om måneden udveksles informationer i forhold til indsatsen og den unges udvikling.

---

⁷³ Jf. § 6, stk. 1 i bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, BEK nr. 33 af 11/01/2019,

⁷⁴ Jf. § 8 i bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, BEK nr. 33 af 11/01/2019

⁷⁵ Jf. § 10, stk. 1 i bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, BEK nr. 33 af 11/01/2019

⁷⁶ Jf. kap. 2 i bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens reaktioner ved overtrædelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, BEK nr. 34 af 11/01/2019

⁷⁷ Jf. § 50, stk. 2, 1. pkt. i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

⁷⁸ Jf. § 50, stk. 2, pkt. 2 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018 samt § 13 i bekendtgørelsen om ungekriminalforsorgens reaktioner ved overtrædelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse, BEK nr. 34 af 11/01/2019

⁷⁹ Jf. § 51, stk. 1 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

Forbedringsforløbet slutter, når den periode, som er fastsat for varigheden af forbedringsforløbet, udløber, eller når den unge fylder 18 år.⁸⁰ Nævnet kan også træffe afgørelse om, at forbedringsforløbet skal ophøre.

6.4.2 Samarbejde om strafferetlige sanktioner

En stor del af de 15-17-årige, som modtager en betinget dom, vil af retten blive henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, og samarbejdet om fuldbyrdelse og opfølgning på nævnets opgaver vil svare til de ovenfor beskrevne (63).⁸¹

Tilsvarende vil unge, der modtager en ubetinget fængselsdom, kunne få en tillægsforanstaltning, hvor de henvises til Ungdomskriminalitetsnævnet. Den unge skal dog først i Ungdomskriminalitetsnævnet i forbindelse med løsladelsen. Forinden afsoner den unge dommen, fx som alternativ afsoning på institution, der medfører et løbende samarbejde mellem kommune, anbringelsessted og kriminalforsorgen. Kommunerne har en særlig forpligtelse i forbindelse med, at unge under 18 år, der afsoner en dom, løslades. Det gælder også unge i kriminalforsorgens institutioner. Kommunerne skal tilbyde de unge,⁸² der løslades et udslusningsforløb, der som minimum i omfang svarer til en kontaktperson⁸³ og skal have en varighed på mindst seks måneder. Udslusningsforløbet skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen. Derfor er der tilsvarende krav om, at hvis den unge som tillægsforanstaltning er henvist til Ungdomskriminalitetsnævnet, skal vedkommende møde i nævnet inden løsladelsen.

I tilfælde, hvor den unge er idømt en ungdomssanktion, er det kommunen, der er ansvarlig for fuldbyrdelsen af sanktionen og for at tilrettelægge og koordinere indsatsen gennem sanktionens to-årige forløb. Et godt sanktionsforløb kræver et tæt samarbejde mellem børne- og ungerådsgiver og den unges koordinator, samarbejde med anbringelsessteder og om overgange mellem sanktionsfaser; samarbejde om den unges uddannelses- eller beskæftigelsesforløb samt samarbejde om behandlingsforløb for misbrug eller psykiske lidelser. For en nærmere beskrivelse af koordinering og samarbejde i ungdomssanktionsforløbet henvises til Håndbog om Ungdomssanktionen.

6.4.3 Samarbejde og koordinering af indsatser

Kommunen, og dermed børne- og ungerådsgiveren, har det overordnede koordinerende ansvar for det samlede forløb. Her er det vigtigt allerede fra start, at der i de konkrete tilbud sikres et fokus på og kompetencer til at varetage den løbende og praktiske koordinering. For børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker vil der ofte skulle iværksættes flere indsatser dels samtidig, dels i forlængelse af hinanden. Det forudsætter koordinering og samarbejde. Det gælder både koordinering i forhold til sociale indsatser, og til andre forvaltninger eller sektorer, så som skole og uddannelse, misbrugsbehandling, udredning og behandlingsforløb i psykiatrien, den øvrige sundhedssektor, fritidsaktiviteter m.m. Tilsvarende som ved planlægning af indsatsen er det afgørende for forløbet, at den unge og forældrene bliver gjort til aktive medspillere, ved at blive informeret, hørt og at ens synspunkter indgår med passende vægt.

Et særligt fokus i indsatsen bør være på, hvorledes den unge kan hjælpes med at skabe relationer til prosociale og støttende fællesskaber, som kan understøtte den personlige udvikling

---

⁸⁰ Jf. § 20, stk. 1 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018.

⁸¹ I 2021 blev der, jf. Statistikbanken, tabel STRAF40, i alt afsagt 181 ubetingede og 794 betingede domme til unge i alderen 15-17 år. Samme år fik Ungdomskriminalitetsnævnet, jf. deres Årsrapport 2021, i alt henvist 540 sager vedrørende unge de 15-17-årige.

⁸² Jf. § 131 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁸³ Jf. § 32 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

væk fra en adfærd, der tidligere har givet dem problemer. Det kan være fællesskaber på uddannelsesinstitutioner, på arbejdspladser eller i det lokale foreningsliv. Den unge kan have brug for omfattende støtte til at indtræde i disse fællesskaber, fx hjælp fra en mentor.

Barnets plan eller ungeplanen rummer konkrete mål for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Planerne er primært barnets eller den unges plan og sekundært en plan for rådgiveren og/eller behandlings- eller anbringelsestilbud. Planerne fungerer som et dialogværktøj og et aftaledokument for den samlede omsorgsopgave, så der er enighed om en fælles retning.

Et forløb for unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker forløber ikke altid som planlagt. Det kan være, at den unge ikke formår at passe sin skole, at den unge rømmer fra et anbringelsessted, eller at den unge begår ny kriminalitet. Der kan derfor løbende være behov for at tilpasse, ændre eller supplere den oprindelige planlagte indsats og dermed en revision af barnets plan eller ungeplanen. I nogle situationer kan det være tilstrækkeligt at lave nye aftaler med fx en kontaktperson eller et anbringelsessted, i andre kan det være nødvendigt at genindbringe en sag til Ungdomskriminalitetsnævnet, og i atter andre må kommunen supplere med flere indsatser eller finde et andet anbringelsessted. Det kan derfor være hensigtsmæssigt med hyppige opfølgninger på indsatsen på tværs af de forskellige aktører, og at de involverede parter er forberedte på, at det kan være nødvendigt at skifte spor.

Det løbende kommunale personrettede tilsyn er et redskab hertil, men der vil i mange sager være behov for en hyppigere opfølgning end lovgivningen tilskriver, ligesom en tæt – i perioder næsten daglig koordinering – kan være en forudsætning for et godt forløb.

6.4.3.1 Samarbejde i anbringelsesforløbet

Anbringelse af et barn eller en ung kræver et særligt samarbejde og koordinering. Først og fremmest skal der samarbejdes dels med anbringelsesstedet, dels med barnet eller den unge og forældrene. Det er igen her væsentligt at være opmærksom på, at involvering og inddragelse af barnet eller den unge og forældrene er helt afgørende for, at anbringelsen lykkes. Det er i forbindelse med anbringelse af en ung væsentligt at være opmærksom på, at der skal tilbydes forældrene en støtteperson samt eventuelt anden støtte eller behandling.⁸⁴ Støtten skal beskrives i en særskilt forældrehandleplan⁸⁵ og kan fx være støtte til samvær under anbringelsen eller hjælp til at løse de problemer, der var årsag til anbringelsen.

Forskning og erfaringer viser endvidere, at det kan være afgørende for at forebygge konflikter mellem barnet eller den unge og anbringelsesstedet, at personalet på anbringelsesstedet får viden om barnets ressourcer, behov, udfordringer og ønsker. Det kan kun delvis ske ved fremsendelse af sagsakter. Det bør derfor overvejes, hvorledes der, hvis muligt inden anbringelsen, kan skabes rum og tid til at barnet og den unge møder personalet, og hvor barnet eller den unge kan give udtryk for sin egen oplevelse af sin situation, behov og ønsker. Også forældrene kan med fordel involveres med den viden, de har om barnet og den unge, og de ønsker og tanker, som de har om anbringelsen. Der bliver skabt det bedste grundlag for anbringelsen, hvis der kan opnås gensidig forståelse og fælles målsætninger for anbringelsen blandt parterne omkring barnet eller den unge og med barnet / den unge selv (64).

Under anbringelsen vil der tilsvarende som for børn og unge, der bor hjemme, være andre centrale aktører. Det drejer sig først og fremmest om ledere og lærere i skole- eller uddannelsesstilbud; eventuelt behandlere i misbrugscenter eller i børne- og ungdomspsykiatrien

---

⁸⁴ Jf. § 75 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁸⁵ Jf. § 77 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

og eventuelt ungetilsynsførende ved ungekriminalforsorgen. Anbringelsesstedet vil overtage en del af den daglige koordinering med de forskellige aktører, men det er centralt, at den anbringende kommune følger op på, om skole- og behandlingstilbud samt andre tiltag fungerer som de skal, eller om der er udfordringer, som skal håndteres på myndighedsniveau. En hyppig opfølgning særligt i starten, kan være væsentlig for at kunne håndtere problemstillinger inden de vokser sig større. Særligt for børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker bør børne- og ungerådgiveren være opmærksom på indberetninger af magtanvendelse, og hvad der ligger til grund for, at det har været nødvendigt at anvende magt. Gennemgang og vurdering af indberetninger om magtanvendelse er en del af det personrettede tilsyn og kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt der skal ske ændringer ift. den iværksatte indsats.

En stor del af børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker, som anbringes, vil opleve skift af anbringelsessted undervejs i anbringelsen. En del af disse kan være planlagte skift, fx fordi den unge først har været anbragt akut til pædagogisk udredning enten på en åben eller en sikret institution, og det mere vedvarende anbringelsessted skal findes på basis af arbejdet på det første. Der er også en gruppe unge, der har siddet varetægtsfængslet på sikret afdeling, og som skal videre til enten en delvis lukket afdeling eller et børne- og ungehjem. Årsagerne til et planlagt skift kan være flere. Det samme kan årsagerne til et akut og uplanlagt skift i anbringelsessted. Det kan fx være den unge, der ikke ønsker at være på anbringelsesstedet; personalet som ikke ønsker at fortsætte samarbejdet, eller politiet, der anholder en ung, som efterfølgende bliver varetægtsfængslet på en sikret institution.

I det omfang det er muligt, bør der med samtykke fra forældre og den unge ske en mundtlig overlevering og eventuelt brobygning mellem anbringelsesstederne i forbindelse med skift af anbringelsessted. Det betyder noget for de unges oplevelse af kontinuitet og tryghed i anbringelsen, at de voksne på anbringelsesstederne snakker sammen. Egentlig brobygning, som består i at medarbejdere fra et evt. kommende anbringelsessted kan møde barnet eller den unge på det nuværende sted, og/eller at barnet eller den unge kan besøge det kommende anbringelsessted, vil kunne understøtte det gode forløb (65). Muligheden for overlevering og brobygning mellem anbringelsessteder forudsætter en langsigtet planlægning fra kommunens side, hvor der i god tid bliver valgt et nyt anbringelsessted.

Det er væsentligt, at overleveringen omfatter alle indsatser, som barnet har modtaget under anbringelsen, herunder skoletilbud samt udredning og behandling for enten misbrug eller psykiske lidelser.

6.4.4 Samarbejde og koordinering med Børne- og ungdomspsykiatrien.

For de børn eller unge, som har fået diagnosticeret psykiske lidelser og/eller hvor en screening peger på et behov for udredning og behandling i børne- og ungdomspsykiatrien, er det væsentligt, at der bliver etableret et samarbejde med relevante aktører, herunder den unge og de fagprofessionelle, som er omkring barnet eller den unge. Aktører i samarbejdet kan – afhængigt af barnet eller den unges alder – fx være: repræsentant for børne- og ungdomspsykiatrien, børne- og ungerådgiveren, skoletilbud, personale fra anbringelsessted eller dagbehandlingstilbud, misbrugskonsulent, kontaktperson efter barnets lov samt kontaktperson fra KUI (66). Forældrene og barnet eller den unge bør inddrages i samarbejdet, og der bør evt. udpeges en person, som kan støtte barnets eller den unges deltagelse i samarbejdet. Det er væsentligt, at samarbejdet etableres så tidligt som muligt, fx efter at en screening peger på psykiatriske problematikker.

Børne- og ungerådgiveren skal sikre sig, at barnet eller den unge under evt. ophold på sikret institution får tilbud om screening for psykiatriske lidelser og ved behov efterfølgende henvises til udredning i børne- og ungdomspsykiatrien. Et struktureret systematisk tværsektorielt samarbejde med koordinering af indsatserne og med sparring fra børne- og

ungdomspsykiatrien kan imidlertid med fordel etableres, sideløbende med at der foretages en udredning i psykiatrien. I det tværsektorielle samarbejde kan der drøftes og koordineres fælles mål for barnet eller den unge, og der kan træffes beslutninger om konkrete opgave og rollefordeling, fx hvem der er ansvarlig for at håndtere konkrete udfordringer.

6.5 Overgang når de unge fylder 18 år

Indsatser til børn og unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker vil i en stor del af tilfældene strække sig frem mod, at den unge fylder 18 år. Forbedringsforløb fastsat af Ungdomskriminalitetsnævnet ophører, når den periode, der er fastsat for varigheden af forbedringsforløbet, udløber eller senest ved det fyldte 18. år, hvorimod et ungdomssanktionsforløb, anbringelse i alternativ afsoning og en foranstaltningsdom vil kunne strække sig ud over det 18. år.

Uanset hvilken sanktion den unge har fået, og hvilket forløb vedkommende gennemfører, skal overgangen til voksenlivet planlægges, og det sker efter det samme regelsæt, som i øvrige børnesager. Hvis den unge er anbragt, skal den ansvarlige kommune inden den unge bliver 17½ år træffe afgørelse om,⁸⁶ hvorvidt den unge efter det fyldte 18. år skal have støtte efter bestemmelserne i barnets lov §§ 113-118 om ungestøtte. Det gælder uanset om den unge er anbragt med hjemmel i barnets lov, i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, er idømt en ungdomssanktion, eller er anbragt i alternativ afsoning. I forbindelse med afgørelsen skal kommunen sammen med den unge revidere ungeplanen. Hvis den unge er anbragt umiddelbart op til det 18. år, vil ungestøtten kunne bestå i et fortsat døgnophold, tildeling af en kontaktperson, etablering af en udslusningsordning eller andre tilbud, der har til formål at skabe en god overgang til voksenlivet. Efterværn kan også tildeles til unge, der har en kontaktperson.⁸⁷ Her består efterværnet i opretholdelse af kontaktpersonordningen. Formålet med hjælpen er at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

Vurderes den unge ikke at være i målgruppen for efterværn, skal der tages stilling til, om den unge vil have brug for hjælp efter det 18. år, og i givet fald skal der ske en overlevering af sagen til voksenområdet. Det er væsentligt, at overleveringen til voksenområdet sker så tidligt som muligt, og gerne senest, når den unge er 17½ år, så det er muligt, at den unge kan lære sin nye kommende myndighedsrådgiver at kende. Den unge vil som udgangspunkt også være en del af den kommunale ungeindsats i forhold til uddannelse og beskæftigelse, og det kan derfor være hensigtsmæssigt at tænke den unges kontaktperson i jobcenteret ind i overleveringen. Det samme gør sig gældende med eventuelle behandlere i misbrugscenter eller ved Børne- og ungdomspsykiatrien.

Særligt for unge, der er anbragte, kan der opstå spørgsmål om ny handlekommune ved det 18. år. Den unge vil nemlig ved det 18. år få handlekommune i den kommune, hvor vedkommende bor, og det vil i flere tilfælde være uden for den anbringende kommune. Det kan være tilfældet, hvis det overvejes, at den unge fortsat skal være anbragt på anbringelsesstedet som ungestøtte, eller hvis den unge er anbragt som led i en ungdomssanktion eller alternativ afsoning. I disse situationer skal der ske en overlevering af sagen til den nye kommune. Her er det væsentligt for det gode forløb for den unge, at der, i god tid før den unge fylder 18 år,

---

⁸⁶ Jf. § 111 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024

⁸⁷ Jf. § 32 i barnets lov LBK nr. 890 af 19/06/2024, eller § 13 stk. 1 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, LOV nr. 1705 af 27/12/2018

indledes et samarbejde mellem de to kommuner, således at viden kan overbringes og den nye kommune kan træffe afgørelser og iværksætte støtte.⁸⁸

---

⁸⁸ Jf. § 112 i barnets lov, LBK nr. 890 af 19/06/2024.

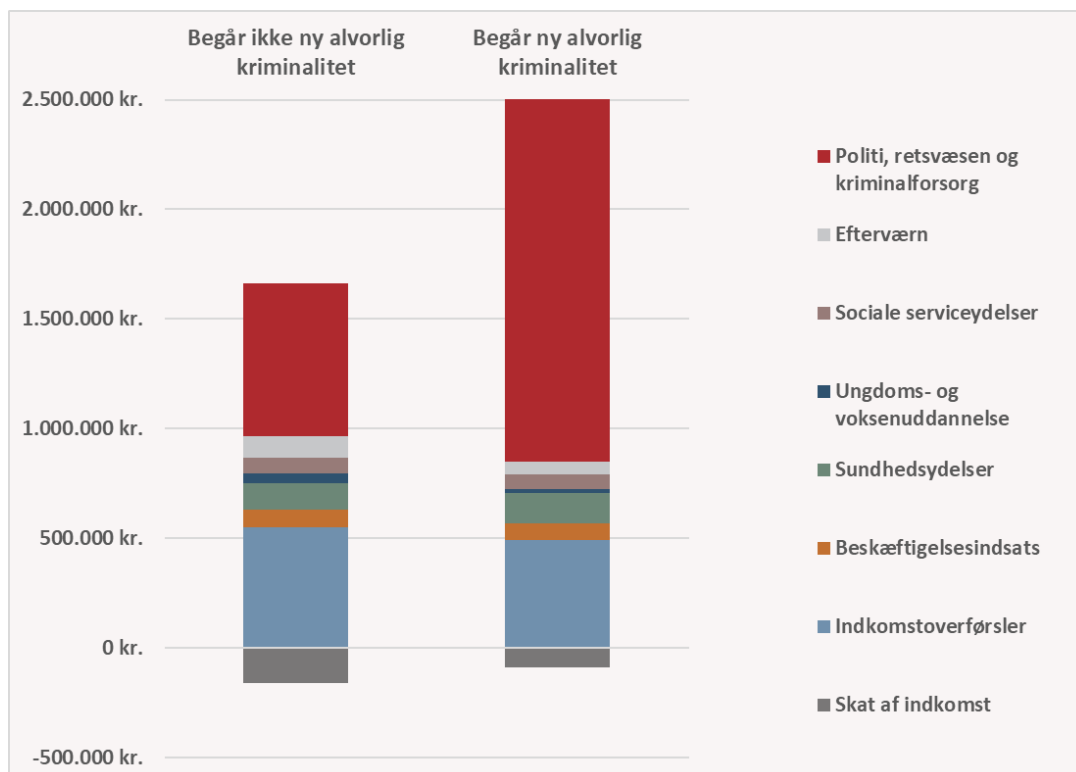
7 Budgetøkonomisk potentiale

Social- og Boligstyrelsen har beregnet et budgetøkonomisk potentiale når børn og unge i målgruppen ikke begår ny alvorlig kriminalitet. Det budgetøkonomiske potentiale belyser, hvilke offentlige udgifter, der kan henføres til et barn eller ung fra målgruppen som ikke begår ny alvorlig kriminalitet, sammenlignet med et barn eller ung fra målgruppen som begår ny alvorlig kriminalitet.

Formålet med det budgetøkonomiske potentiale er at vise, at der ud over de menneskelige effekter også er et økonomisk potentiale for kommuner og det offentlige samlet set ved at tilbyde gode og rettidige udredninger og indsatser til målgruppen.

Beregninger i den Socialøkonomiske Investeringsmodel SØM, afgrænset til børn og unge i målgruppen tydeliggør det budgetøkonomiske potentiale ved en virksom indsats. De gennemsnitlige offentlige udgifter summer til ca. 1.7 mio. kr. for unge i målgruppen der ikke begår ny alvorlig kriminalitet inden deres 18. leveår. Til sammenligning ses, at de gennemsnitlige offentlige udgifter for unge i målgruppen, der begår ny alvorlig kriminalitet, udgør ca. 2,5 mio. kr., jf. Figur 8.

Figur 8: Afledte offentlige udgifter, der potentielt er forbundet med målgruppen fordelt på om de begår ny alvorlig kriminalitet inden deres 18. leveår eller ej, fordelt på overordnede velfærdsområder

Anm: Egne beregninger foretaget på baggrund fra Danmarks Statistik. De offentlige udgifter, der følger af hvorvidt børn og unge i målgruppen begår ny alvorlig kriminalitet, er baseret på de offentlige ydelser og aktiviteter der indgår i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM, og er beregnet fra den unges 18.-26. leveår.

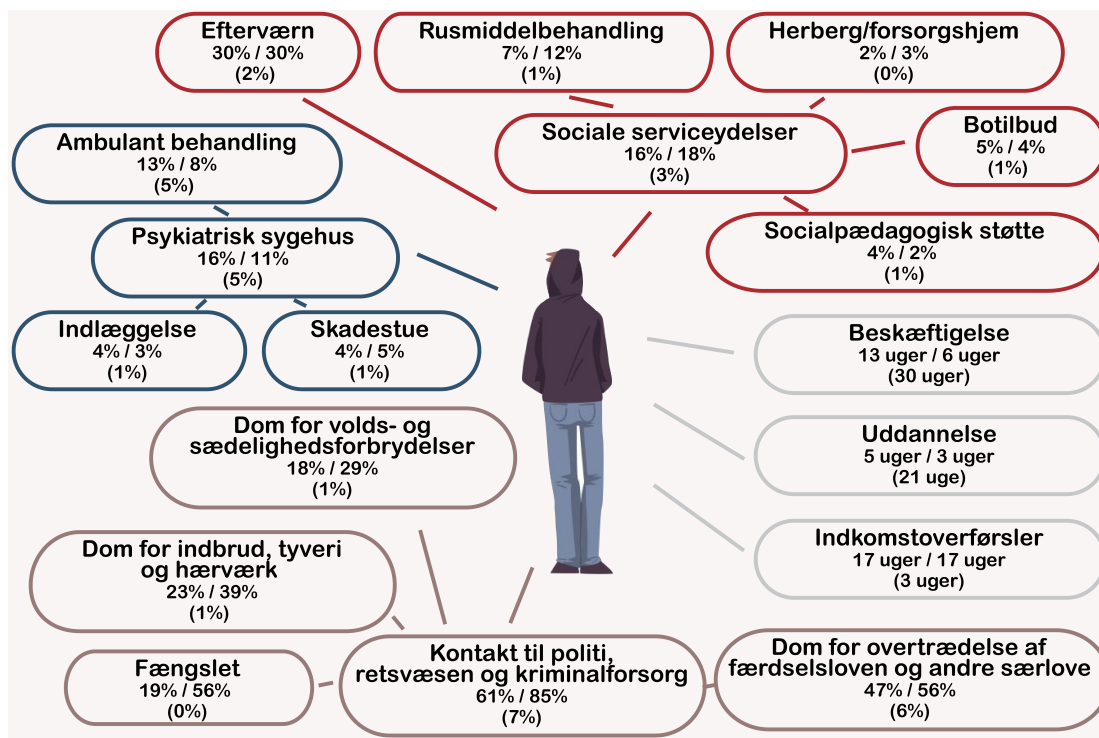
Kilde: Baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Den mest iøjenfaldende forskel er udgifter til politi, retsvæsen og kriminalforsorg. For unge, der ikke begår ny alvorlig kriminalitet, er de samlede offentlige udgifter til politi, retsvæsen og kriminalforsorg ca. 700.000 kr. fra 18.-26. leveår, mens de for den del af målgruppen, der begår ny alvorlig kriminalitet, er mere end dobbelt så høje, ca. 1,7 mio. kr.

En anden væsentlig forskel er udgifter til uddannelse samt skat af indkomst. Udgifter til uddannelse er dobbelt så høje for unge, der ikke begår ny alvorlig kriminalitet, mens samme gruppe indbetaler ca. dobbelt så meget i skat. Unge der ikke begår ny kriminalitet er altså væsentligt mere i job og under uddannelse sammenlignet med gruppen af unge der begår ny alvorlig kriminalitet. På sigt kan de højere udgifter til uddannelse betyde, at en ung der ikke begår ny alvorlig kriminalitet, vil få en endnu højere grad af beskæftigelse. Dette vil medføre et lavere forbrug af indkomstoverførsler og en højere indbetaling af skat af indkomst efter deres 26. leveår.

At der er en stor forskel på graden af beskæftigelse og uddannelse blandt unge i målgruppen understreges af, at unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet er ca. dobbelt så mange uger i beskæftigelse og næsten dobbelt så mange uger i uddannelse det år de fylder 19 år. Unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet er gennemsnitligt 13 uger i beskæftigelse og fem uger i uddannelse, mens unge der begår ny alvorlig kriminalitet er i beskæftigelse seks uger og i uddannelse tre uger, jf. Figur 9.

Figur 9: Forbrug af ydelser og aktiviteter i året efter 18. leveår fordelt på om de begår ny alvorlig kriminalitet inden deres 18. leveår eller ej, baseline for danske unge angivet i parentes

Anm: Unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet er angivet først og derefter unge der begår ny alvorlig kriminalitet. Baseline for danske unge, der er 19 år i 2021, er angivet i parentes. Figuren er baseret på unge i målgruppen der bliver 18 år i perioden 2016-2020.
Kilde: Baseret på registerdata fra Danmarks Statistik.

Unge der begår ny alvorlig kriminalitet, er i langt højere grad i kontakt med politi, retsvæsen og kriminalforsorg i deres 19. leveår. Mens det er 61 pct. af de unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet inden deres 18. leveår, der har kontakt til politi, retsvæsen og kriminalforsorg i deres 19. leveår, er det 85 pct. af de unge, der begår ny alvorlig kriminalitet. Mere end halvdelen af unge, der begår ny alvorlig kriminalitet, modtager en dom for overtrædelse af færdselsloven og andre særlove, mere end hver tredje modtager en dom for indbrud, tyveri og hærværk mens lidt færre end hver tredje modtager en dom for volds- eller sædelighedsforbrydelser. 56 pct. af de unge der begår ny alvorlig kriminalitet er fængslet i deres 19. leveår.

Unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet, har i højere grad kontakt til psykiatrisk sygehus. 16 pct. af de unge der ikke begår ny alvorlig kriminalitet havde kontakt til det psykiatriske sygehus i deres 19. leveår. 13 pct. fik ambulans behandling, fire pct. var indlagt og fire pct. havde kontakt til den psykiatriske skadestue. Til sammenligning var det kun 11 pct. af de unge der begår ny alvorlig kriminalitet der havde kontakt til det psykiatriske sygehus i deres 19. leveår.

Mens der er store forskelle på unge i målgruppen ift. kontakt til politi og graden af uddannelse og beskæftigelse, er forskellene mindre iøjnefaldende når forbruget af sociale serviceydelser sammenlignes. 18 pct. af de unge der begår ny alvorlig kriminalitet, har kontakt til sociale serviceydelser, hvor mere end hver tiende er i rusmiddelbehandling. Unge der begår ny alvorlig kriminalitet, benytter sig i højere grad af herberg og forsorgshjem, mens de i mindre grad anvender botilbud og støtte i eget hjem.

> **Væsentlige forudsætninger**

Det budgetøkonomiske potentiale har et budgetøkonomisk fokus og medtager derfor ikke værdien af forbedret livskvalitet og trivsel. Det budgetøkonomiske potentiale skal derfor ses i relation til den personlige effekt som en rettidig og god indsats kan have for børn eller unge der har begået personfarlig eller anden alvorlig kriminalitet.

Det budgetøkonomiske potentiale er baseret på barnet eller den unges forventede forbrug af offentlige ydelser og aktiviteter fra det 18. til det 26. år.

Offentlige udgifter er de indirekte ændringer i forbruget af offentlige ydelser og aktiviteter, der forventes at følge af effekten af at modtage gode og rettidige udredninger og indsatser.

Definitioner brugt til opgørelse af offentlige udgifter følger definitionerne for offentlige ydelser og aktiviteter i Den Socialøkonomiske Investeringsmodel, SØM, version 3.0 samt enhedspriser forbundet med de enkelte offentlige ydelser og aktiviteter, der fremgår af SØMs vidensdatabase.

For nærmere specifikation af de enkelte offentlige ydelser og aktiviteter samt deres respektive enhedspriser se SØMs vidensdatabase.

[Find SØMs vidensdatabase på social.dk](#)

Referencer

1. **Socialstyrelsen.** *Håndbog om Ungdomssanktionen.* s.l. : Socialstyrelsen, 2022.
2. **Rambøll.** *Evaluering af delvis lukkede afdelinger - Rapport.* s.l. : Socialstyrelsen, 2020.
3. **Sundhedsstyrelsen.** *Fagligt oplæg til en 10-årsplan. Bedre mental sundhed og en styrket indsats til mennesker med psykiske lidelser.* s.l. : Sundhedsstyrelsen, 2022.
4. **Justitsministeriets Forskningskontor.** *Udvikling i børne- og ungdomskriminalitet 2012-2021.* s.l. : Justitsministeriet, 2022.
5. **Pedersen, Anne-Julie Boesen og Jørgensen, Tanja Tambour.** *Udvikling i ungdomskriminalitet: de mest kriminelle.* s.l. : Justitsministeriets Forskningskontor, 2017.
6. **Danmarks Statistik.** IEPCT: Herkomstgruppernes andel af hele befolkningen 1. januar efter herkomst. *Statistikbanken.* [Online] [Citeret: 06. 09 2023.] <https://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/define.asp?PLanguage=0&subword=tab sel&MainTable=IEPCT&PXSid=236640&tablestyle=&ST=SD&buttons=0>.
7. **Jørgensen, Tanja Tambour, et al.** *Risikofaktorer, effektevalueringer og behandlingsprincipper: en forskningsoversigt.* s.l. : Justitsministeriets Forskningskontor, 2012.
8. **Pedersen, Anne-Julie Boesen og Jørgensen, Tanja Tambour.** *Ungdomskriminalitet: de mest kriminelle.* s.l. : Justitsministeriets Forskningskontor, 2017.
9. **Socialstyrelsen.** *Veje ind og ud af kriminalitet: tidligere kriminelle unges erfaringer.* s.l. : Socialstyrelsen, 2012.
10. **Østergaard, Stine Vernstrøm, et al.** *På vej mod ungdomskriminalitet: hvilke faktorer i barndommen gør en forskel?* s.l. : SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2015.
11. **Olsen, Rikke Fuglsang, Dahl, Karen Margrethe Vendelbo og Poulsen, Maria Hedemark.** *På vej mod ungdomskriminalitet: hvilke faktorer gør en forskel i ungdommen?* s.l. : SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2016.
12. **Social- og Boligstyrelsen.** Om ADHD. *sbst.dk.* [Online] 2022. [Citeret: 02. 02 2023.] <https://sbst.dk/handicap/adhd/om-adhd>.
13. **Socialstyrelsen (Sverige).** *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende. Kunskapsstöd för socialtjänsten.* s.l. : Socialstyrelsen, 2020. 2020-2-6597.
14. **Egsdal, Mette og Nissen, Signe Frees.** KL: analysenotat. *Kriminalitet blandt udsatte børn og unge i Danmark.* [Online] 2019. [Citeret: 02. 02 2023.] <https://www.kl.dk/media/vx1f0d54/kriminalitet-blandt-udsatte-boern-og-unge-i-danmark.pdf>.
15. **Christoffersen, Mogens Nygaard, et al.** *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge: risiko- og beskyttelsesfaktorer.* s.l. : SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2011.
16. **Lausten, Mette, et al.** *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer: rapport fra tredje dataindsamling af forløbsundersøgelsen af anbragte børn født i 1995.* s.l. : SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2013.
17. **Bjørkenstam, Emma, et al.** Cumulative childhood adversity, adolescent psychiatric disorder and violent offending in young adulthood. *European Journal of Public Health.* 2019, 1;29(5):855-861.
18. **Nielsen, Jens Christian, Sørensen, Niels Ulrik og Osmec, Martha Nina.** *Når det er svært at være ung i DK - unges trivsel og mistrivsel i tal.* s.l. : Cefu - Center for Ungdomsforskning, 2010.

19. **Henriksen, Ann-Karina Eske og Refsgård, Rikke Cecilie Bjerrum.** *Sidste udvej: om at anbringe og blive anbragt på sikret institution.* s.l. : Akademisk Forlag, 2020. 1. udgave.
20. **Hoge, Robert D.** Risk, need, and responsivity in juveniles. [forfatter] D. DeMatteo, & N. E. S. Goldstein K. Heilbrun. *APA Handbook of Psychology and Juvenile Justice.* s.l. : American Psychological Association, 2016.
21. **Henriksen, Ann-Karina.** Hvem er de socialt anbragte unge? *Social anbringelser på sikrede institutioner: i et menneskeligt perspektiv.* s.l. : Institut for Menneskerettigheder, 2020.
22. **Social- og Boligstyrelsen.** *Unge i komplekse problemer. Vidensafdækning om målgruppen, støttebehovene og centrale elementer i indsatserne.* Odense : Social- og Boligstyrelsen, (forthcoming) 2023.
23. —. Anbringelsesformer. *social.dk.* [Online] Social- og Boligstyrelsen. [Citeret: 22. 01 2024.] <https://social.dk/boern-og-unge/anbringelse/viden-og-temaer/anbringelsesformer/specialiseret-familiepleje>.
24. **Justitsministeriets Forskningskontor.** *Screening og henvisning - en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet.* s.l. : Justitsministeriet, 2021.
25. **Justitsministeriet.** *Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.* LOV nr 1705 af 27/12/2018. Retsinformation.dk : Justitsministeriet, 28. december 2018.
26. **Rigsadvokaten.** *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle.* CIR1H nr 10136 af 30/08/2022. Retsinformation.dk : Justitsministeriet, 2022.
27. —. *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Personundersøgelser ved Kriminalforsorgen.* CIR1H nr 10501 af 27/01/2016, Retsinformation.dk : Justitsministeriet, 2016.
28. —. *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Behandlingen af sager mod unge lovovertrædere.* CIR1H nr 9383 af 13/05/2023, Retsinformation.dk : Justitsministeriet, 2023.
29. **Socialstyrelsen.** *Håndbog om sigtede og domfældte borgere med udviklingshæmning - lovregler og kriminalpræventive sociale indsatser.* s.l. : Socialstyrelsen, 2021.
30. **Justitsministeriets Forskningskontor.** *Nye foranstaltningsdomme i 2020.* s.l. : Justitsministeriet, 2021.
31. **Socialstyrelsen.** *Kvalitet i sagsbehandlingen - en håndbog i anvendelse af ICS og udredningsværktøjet.* s.l. : Socialstyrelsen, 2018.
32. **Bonta, James og Andrews, Donald.** *The Psychology of Criminal Conduct. The Risk-Need-Responsivity Model of Offender Assessment and Treatment.* s.l. : New York: Routledge. 6. udgave, 2017.
33. **Socialstyrelsen (Sverige).** *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år.* s.l. : Stockholm, Socialstyrelsen, 2021.
34. **Bonta, James og Andrews, Donald.** Risk-need-responsivity model for offender assessment and rehabilitation. *Public Safety Canada.* [Online] 06 2007. [Citeret: 09. 06 2022.] <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/rsk-nd-rspnsvty/index-en.aspx>.
35. **Socialstyrelsen.** *Redskaber målrettet SSP-samarbejdet. Systematisk kortlægning af kriminalitetstruede børn og unge, 2017.* s.l. : Socialstyrelsen, 2017.
36. **Åström, Therese.** *Att bedöma behov - utredningar av ungdomar som begått kriminella handlingar.* Stockholm : Karolinska Institutet, 2016.
37. **Manuel, Celie og Jørgensen, Trine.** *Kortlægning af indsatser mod ungdomskriminalitet.* s.l. : SFI – det nationale forskningscenter for velfærd, 2013.

38. **Bengtsson, Tea Torbenfeldt og Olsen, Rikke Fuglsang.** *Kortlægning af viden om kvalitet i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet - Et litteraturstudie af danske publikationer.* s.l. : VIVE, 2021.
39. **Jensen, Birgitte Schjær.** *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* s.l. : Aalborg Universitetsforlag, 2014.
40. **Villumsen, Anne Marie og Strandby, Martin Williams.** *Forældreinddragelse i myndighedssagsbehandling.* København : VIVE, 2023.
41. **Socialstyrelsen.** *Den gode anbringelse. Videns- og praksisafdækning 2022.* s.l. : Socialstyrelsen, 2022.
42. **Bengtsson, Tea Torbenfeldt og Henze-Pedersen, Sofie.** *Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet - En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.* s.l. : VIVE, 2022.
43. **Rambøll.** *Ti kommuners foreløbige erfaringer og resultater med samarbejdsmodellen - Opsamling.* s.l. : Socialstyrelsen, 2017.
44. **Børnerådet.** *Jeg var faktisk en god dreng engang - Unge fortæller om deres oplevelser med at være frihedsberøvede.* s.l. : Børnerådet, 2015.
45. **Rambøll.** *Evaluering af Ungdomssanktionen.* s.l. : Social- og Integrationsministeriet, 2012.
46. **Katznelson, Noemi og Görlich, Anne.** *Hvordan skaber man motivation for uddannelse blandt udsatte unge.* s.l. : Cefu - Center for Ungdomsforskning, 2017.
47. **Rambøll.** *Model for udgående og rummelig stofmisbrugsbehandling til de mest udsatte borgere.* Odense : Socialstyrelsen, 2017.
48. **KL, Børne- og Socialministeriet og Socialstyrelsen.** *Der er god grund til at interessere sig for udsatte børn og unges skolegang!* s.l. : KL, 2018.
49. **Virksomhedspraktik i forberedende grunduddannelse. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.** s.l. : Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, 2019.
50. **Rambøll Management Consulting, Ren Viden, Københavns Professionshøjskole og Undervisningsministeriet.** *Inkluderende læringsmiljøer - Vidensnotat.* s.l. : emu.dk, 2018.
51. **Social- og Boligstyrelsen.** *Indsatser. Social- og Boligstyrelsen.* [Online] [Citeret: 03. august 2023.] <https://sbst.dk/unge/rusmidler/indsatser>.
52. **Ottosen, Mai Heide, Berger, Nichlas Permin og Lindeberg, Nanna Høygaard .** *Forebyggende indsatser til unge i psykisk mistrivsel. En vidensoversigt.* København K : VIVE, 2018.
53. **Sundhedsaftalen Region Midtjylland.** *Inspirationskatalog. Virkningsfulde indsatser for børn og unge i psykisk mistrivsel.* Århus : Sundhedsaftalen Region Midtjylland, 2023.
54. **Ankestyrelsen.** *Udslusning af kriminelle unge fra sikrede afdelinger - Sammenfatning af hovedresultater.* s.l. : Ankestyrelsen, 2016.
55. **Jensen, Karen Nørskov, Nørbæk, Anders Erik Duus og Tolstrup, Pernille Søgaard.** *Det Sociale Indikatorprogram for sikrede institutioner - Landsrapport 2014.* s.l. : CFK · Folkesundhed og Kvalitetsudvikling - et center for forskning og udvikling på social- og sundhedsområdet, 2014.
56. **Christiansen, Henriette Nobili.** *Mentor- og fritidsindsatser kortlægning - En systematisk kortlægning af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko.* s.l. : Det Kriminalpræventive Råd og Trygfonden, 2012.
57. **Carpelan, Kerstin Söderholm, et al.** *Insatser för unga lagöverträdare - En systematisk sammanställning av översikter om effekter på återfall i kriminalitet .* s.l. : Socialstyrelsen (IMS), 2008.

58. **Knudsen, Lajla, Nielsen, Vibeke Lehmann og (VIVE).** *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge - Forebyggende foranstaltninger i eget.* s.l. : SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2010.
59. **Ungdomskriminalitetsnævnet.** *Årsberetning 2020.* 2021.
60. **Børne- og Socialministeriet; Justitsministeriet.** *Ud af kriminalitet og tilbage i trivsel - Håndbog til behandling af sager omfattet af lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.* s.l. : Ungdomskriminalitetsnævnet, 2019.
61. **Domstolsstyrelsen.** Hovedforhandling. *Domstol.dk.* [Online] [Citeret: 16. 05 2023.] <https://www.domstol.dk/alle-emner/straffesag/hovedforhandling/>.
62. —. Klage over en afgørelse. *Domstol.dk.* [Online] [Citeret: 16. 05 2023.] <https://www.domstol.dk/alle-emner/klagemuligheder/klage-over-en-afgoerelse/>.
63. **Ungdomskriminalitetsnævnet.** *Årsberetning 2021.* 2022.
64. **Rasmussen, Pernille Skovbo, Hestbæk, Anne-Dorthe og Røgeskov, Maria.** *Svære anbringelsessager - Erfaringer fra VISO-rådgivningsforløb.* s.l. : VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, 2020.
65. **Ankestyrelsen.** *Indsatsen på åbne anbringelsessteder for børn og unge der er kriminalitetstruede eller har begået kriminalitet.* s.l. : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2020.
66. **Socialstyrelsen.** *Samarbejdsmodellen. Unge med psykiske vanskeligheder - overgang fra barn til voksen. Introduktion og redskaber.* s.l. : Socialstyrelsen, 2015.
67. **Justitsministeriet.** *Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.* LOV nr 1705 af 27/12/2018. Lovtidende A : Justitsministeriet, 28. december 2018.
68. **Social-, Bolig- og Ældreministeriet.** *Barnets lov.* LOV nr 721 af 13/06/2023. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2023.
69. **Justitsministeriet.** *Bekendtgørelse af lov om rettens pleje.* LBK nr 1655 af 25/12/2022. Lovtidende A : Justitsministeriet, 2022.
70. —. *Forslag til Lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, Almindelige bemærkninger.* Lovforslag nr. L 84, Folketinget : Justitsministeriet, 26. oktober 2018.
71. —. *Lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love.* LOV nr 897 af 21/06/2022. Retsinformation.dk : Justitsministeriet, 2022.
72. —. L 84 Forslag til lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet. *Folketinget.* [Online] 26. 10 2018. [Citeret: 27. 04 2023.] https://www.ft.dk/samling/20181/lovforslag/L84/som_fremsat.htm.
73. **Rigsadvokaten.** *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk afvigende kriminelle.* CIR1H nr 10136 af, 30. august 2022.
74. —. *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Personundersøgelser ved Kriminalforsorgen.* CIR1H nr 10501 af, 27. januar 2016.
75. —. *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Behandlingen af sager mod unge lovovertrædere.* CIR1H nr 9582 af , 01. juni 2022.
76. **Social-, Bolig- og Ældreministeriet.** *Barnets lov.* DH001370, LOV nr 721 af 13/06/2023. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2023.
77. **Børne- og Undervisningsministeriet.** *Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.* BEK nr 693 af 20/06/2014. Lovtidende A : Undervisningsministeriet, 2014.
78. **Social- og Integrationsministeriet.** *Bekendtgørelse om garanti for social behandling for stofmisbrug til unge under 18 år i særlige tilfælde.* BEK nr 714 af 19/06/2013. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2013.

79. **Børne- og Socialministeriet.** *Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier.* VEJ nr 9142 af 26/02/2019. Retsinformation.dk : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019.
80. **Justitsministeriet.** *Bekendtgørelse om underretning af kommunen om afhøringer af sigtede under 18 år.* BEK nr 803 af 28/06/2010. Lovtidende A : Justitsministeriet, 2010.
81. **Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.** *Bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring.* BEK nr 572 af 30/04/2015. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2015.
82. **Social- og Indenrigsministeriet.** *Bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge.* BEK nr 810 af 13/08/2019. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019.
83. —. *Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge.* VEJ nr 10229 af 17/12/2019. Retsinformation.dk : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019.
84. **Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen.** *Bekendtgørelse om ungekriminalforsorgens tilsyn med barnets eller den unges efterlevelse af Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelse.* BEK nr 33 af 11/01/2019. Lovtidende A : Justitsministeriet, 2019.
85. **Socialstyrelsen.** *Specialiseringsniveauer. Den nationale koordinationsstruktur.* s.l. : Socialstyrelsen, 2021.
86. **Kristensen, Kim.** sundhed.dk. *sundhed.dk.* [Online] 04. 02 2022. [Citeret: 04. 04 2023.] <https://www.sundhed.dk/sundhedsfaglig/laegehaandbogen/paediatric/tilstande-og-sygdomme/udviklingsforstyrrelser/mental-retardering/>.
87. **Justitsministeriets Forskningskontor.** *Screening og henvisning - en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet.* s.l. : Justitsministeriet, 2021.
88. **Danmarks Statistik.** Tilbagefald til kriminalitet 2018-2020. *Nyt fra Danmarks Statistik.* 11. oktober 2022, 2022, 347.
89. **Fuglsang, Tine og Cecilie , Fjeldberg Hjarsen.** *Antallet af behandlede sager og indholdet i Ungdomskriminalitetsnævnets afgørelser. En devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet.* Købehavn : Justitsministeriet, 2023.
90. **Social- og Boligstyrelsen.** Den Socialøkonomiske Investeringsmodel. *Social- og Boligstyrelsen.* [Online] [Citeret: 24. 04 2023.] <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/om-social-og-boligstyrelsens-viden/soem-og-oekonomiske-analyser/soem>.
91. **Social-, Bolig- og Ældreministeriet.** *Bekendtgørelse af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.* LBK nr 764 af 01/08/2019. Lovtidende A : Social-, Bolig- og Ældreministeriet, 2019.
92. **Forskningskontor, Justitsministeriets.** *Screening og henvisning - en devaluering af Ungdomskriminalitetsnævnet.* s.l. : Justitsministeriet, 2021.

Bilag

Bilag 1: Læseguide til vidensgrundlaget

Vidensgrundlaget indeholder en beskrivelse af målgruppen og beskrivelse af deres udfordringer, faglige indsatser, samt forslag til organisering af et godt forløb, som er centralt i relation til målgruppen og indsatserne for et godt forløb.

Vidensgrundlaget er opbygget som følger:

Kapitel 2 **Målgruppe**: Indeholder en beskrivelse af målgruppen herunder karakteristika af målgruppens alder, herkomst, køn, social baggrund og deres kriminalitetsproblematikker. Ligeledes også afgrænsning og definition af målgruppen.

Kapitel 3 **Centrale aktører**: Beskriver de aktører som er centrale for at kunne levere et godt forløb for unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker og sociale problemer og/eller psykiske lidelser.

Kapitel 4 **Forløb og rammer**: Beskriver de tre overordnede forløb i hhv. Ungdomskriminalitetsnævnet, det strafferetlige system eller alene under de sociale myndigheder.

Kapitel 5 **Faglige indsatser**: Omhandler de faglige indsatser til unge med alvorlige kriminalitetsproblematikker og sociale problemer og/eller psykiske lidelser.

Kapitel 6 **Samarbejde og koordinering**: Beskriver hvordan samarbejdet mellem de i kapitel 4 nævnte aktører med fordel kan samarbejde og koordinere, således at den unge får en sammenhængende og koordineret indsats.

Kapitel 7 **Økonomisk forløbsanalyse**: Indeholder beregninger af, hvilke afledte omkostninger, der kan være forbundet med et forløb som indeholder de højt specialiserede indsatser og den koordinering som er beskrevet i vidensgrundlaget.

Bilag 2: Om vidensgrundlaget

Formål

Vidensgrundlaget har til formål at danne baggrund for og overblik over relevant viden om målgruppen og de forløb, rammer og indsatser det kan være relevant at iværksætte.

Vidensgrundlaget indeholder en beskrivelse og indkredsning af målgruppen, en skitsering af aktørerne der indgår i forløbene, samt en beskrivelse af de forskellige forløb og rammer målgruppen tildeles. Herudover er der beskrevet hvilke faglige indsatser der virker og hvilke opmærksomhedspunkter, der bør være i koordineringen og samarbejdet mellem de involverede sektorer

Målet er, at vidensgrundlaget kan understøtte andre vidensprodukter, som målrettes specifikke fagpersoner/-miljøer. Vidensgrundlaget kan understøtte et koordineret og systematisk tværgående og helhedsorienteret samarbejde, der går på tværs af sektorerne: social, undervisning, sundhed og det strafferetlige område, samt at den kan give en faglig ramme, der understøtter en tydelig rolle og ansvarsfordeling i indsatsen.

Begrebsafklaring i vidensgrundlaget

Indsatserne på det mest specialiserede socialområde og området for den mest specialiserede specialundervisning og specialpædagogisk bistand mv. er rettet mod målgrupper, der er meget små, eller som har så komplekse problemstillinger, at de enkelte kommuner vil have et meget begrænset grundlag for at opbygge den nødvendige faglige specialviden. Personerne vil typisk have et støttebehov, som det kan være komplekst både at udrede og tilrettelægge den rette indsats i forhold til. Indsatserne består ofte af en kombination af flere specialiserede ydelser, hvor der forudsættes en høj grad af tværfaglig og tværsektoriel koordinering, en faglig specialviden og et indgående kendskab til og erfaring med den konkrete målgruppe. Der kan også være tale om et behov for ydelser med forskellige niveauer af specialisering fx i form af et mindre støttebehov i folkeskolen og et samtidigt behov for højt specialiserede sociale indsatser. Den højt specialiserede indsats er ikke udbredt til mange lokale tilbud, men vil ofte kun være tilgængelig relativt få steder i landet. Det kan fx være via tilbud, der dækker en eller flere regioner, men også tilbud der har en landsdækkende funktion.

Samarbejdspartnere og interessenter

Vidensgrundlaget er udarbejdet af en faglig arbejdsgruppe, og følgende organisationer har indgået i arbejdsgruppen:

- KL
- Region Nordjylland
- Stevnfortet, Region Sjælland
- VISO
- Københavns Professionshøjskole, Socialrådgiveruddannelsen
- Aarhus Kommune
- Justitsministeriets forskningskontor
- Ungecenter Fårupgaard, Vejle Kommune
- Børne- og Ungdomspsykiatrisk Selskab
- Lolland Kommune
- Center for Udsatte og Kriminalitetstruede Unge (CUKU), Københavns Kommune
- Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI)
- Dansk Socialrådgiverforening
- Sundhedsstyrelsen (SST)
- Midt- og Vestjyllands Politi
- Københavns Politi
- Ungdomskriminalitetsnævnet
- De Unges Hus/Den Sociale Døgnvagt, Københavns Kommune

- Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK)
- Børne- og Undervisningsministeriet

Herudover har en referencegruppe bidraget med viden og erfaringer fra relevante organisationer, herunder bruger- og interessegrupper. Referencegruppen har fungeret som dialogforum i forhold til arbejdet i arbejdsgruppen.

Følgende organisationer har indgået i referencegruppen:

- Det Kriminalpræventive Råd
- Institut for Menneskerettigheder
- Selveje Danmark
- Foreningen af Dag- og Døgntilbud (FADD)
- De Anbragtes Vilkår
- Temagruppen for de sikrede institutioner, Danske Regioner
- SSP- samrådet
- Direktoratet for Kriminalforsorgen
- Socialpædagogernes Landsforbund

Vidensgrundlaget er drøftet i Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur. Det Faglige Råd rådgiver Social- og Boligstyrelsen i forhold til aktiviteter forbundet med den nationale koordinationsstruktur og består af repræsentanter fra:

- Social- og Boligstyrelsen
- Børne- og Undervisningsministeriet
- Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
- Sundhedsministeriet
- KL
- Danske Regioner
- Vive, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
- Ekspert på det specialiserede socialområde (udpeget af Social- og Boligstyrelsen og Undervisningsministeriet efter indstilling fra Danmarks Frie Forskningsfond)
- Ekspert på det specialiserede specialundervisningsområde (udpeget af Social- og Boligstyrelsen og Undervisningsministeriet efter indstilling fra Danmarks Frie Forskningsfond)

Vidensgrundlaget er udarbejdet i perioden august 2021 til maj 2024.

Bilag 3: Afgrænsning af målgruppen i registertræk

Målgruppen omfatter unge i alderen 10-17 år, som er registreret med alvorlige kriminalitetsproblematikker og som opfylder mindst ét af følgende tre kriterier:

- Er registreret med mindst én indlæggelse eller ambulans henvendelse til sygehusvæsenet med en aktions- eller bidiagnose for en psykisk lidelse i året op til opgørelsestidspunktet.
- Er registreret med en aktions- eller bidiagnose for autisme, ADHD, tilknytningsforstyrrelser eller mental retardering af lettere grad i løbet af livet.
- Er registreret i behandling for stof- eller alkoholmisbrug i året op til opgørelsestidspunktet.
- Er anbragt eller modtager en forebyggende foranstaltning (støttende indsatser) i året op til opgørelsestidspunktet.

Det skal således bemærkes, at afgrænsningen af psykiatriske problemstillinger for målgruppen er forholdsvis bred og ikke alene vedrører psykiske lidelser men også øvrige kognitive forstyrrelser, der kan være diagnosticeret før den kriminelle debut.

Kriminalstatistikken for afgørelser (KRAF) og sigtelser for mindreårige (KRMS) anvendes til at afgrænse på de unges alvorlige kriminalitetsproblematikker. KRAF anvendes til afgørelser ved 15-17-årige, hvor KRMS medtager sigtelser/mistanker mod mindreårige. For at en person indgår i målgruppen skal personen have begået mindst tre forhold af alvorlig karakter eller mindst ét forhold af meget alvorlig karakter.

Der afgrænses på baggrund af følgende gerningskoder med dertilhørende underkoder:

- 11* Seksualforbrydelser
- 12* Voldsforbrydelser
- 13* Ejendomsforbrydelser
- 14* Andre straffelovsforbrydelser
- 32* Lov om euforiserende stoffer
- 34* Våbenloven

Psykiatriske problemstillinger afgrænses til følgende diagnoser (ICD10) på baggrund af Landspatientregistret (LPR):

- Misbrugsbetingede psykiske lidelser (DF10*-DF19*)
- Skizofreni (DF20*-DF25*, DF28*, DF29*)
- Affektive sindslidelser (DF30*-DF34*, DF38*, DF39*)
- Angst og belastningsreaktioner (DF40*-DF45*, DF48*)
- Adfærdsændringer (DF50*-DF55*, DF59*)
- Personlighedsforstyrrelser (DF60*-DF63*, DF65*, DF66*, DF68*, DF69*)
- Adfærdsforstyrrelser (DF91*)
- Blandede adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser (DF92*)

For diagnoserne autisme, ADHD, tilknytningsforstyrrelser og mental retardering af lettere grad afgrænses til følgende diagnoser (ICD10) på baggrund af Landspatientregistret (LPR):

- Autism (DF840, DF841*, DF845, DF848, DF849)
- ADHD (DF90*, DF988C)
- Sociale funktionsforstyrrelser i barndom og adolescens (DF94*)
- Mental retardering af lettere grad (DF70*)

Sociale problemstillinger afgrænses på baggrund af nedenstående kriterier:

- Misbrug: En person er i analysen registreret med misbrug, hvis personen har modtaget misbrugsbehandling registreret i Stofmisbrugsbehandlingsregisteret (SMDB) i året op til opgørelsestidspunktet.

- Anbringelser og forebyggende foranstaltninger (støttende indsatser): Afgrænses til personer registreret i anbringelsesregisteret for børn og unge (BUAF) og registeret for forebyggende foranstaltninger (støttende indsatser) til børn og unge (BUFO) i året op til opgørelsestidspunktet.

Social- og Boligstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk

september 2024